

CHRISTIANI THOMASII,
PHILOSOPHI & JURISCONSULTI,
QUÆSTIONUM PROMISCUARUM;
HISTORICO-PHILO-
SOPHICO-JURIDI-
CARUM,

IN
ACADEMIA FRIDERICIANA

Anno M DC XCH.

*Publice ventilatarum, maximam partem
Paradoxarum*

DODECAS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITTERIS SALFELDIANIS.

SERENISSIMI ET POTENTISSIMI
ELECTORIS BRANDENBURGICI
&c. &c.

CONSILIARIIS INTIMIS ET
MINISTRIS STATUS

Atq;

ACADEMIÆ FRIDERICIANÆ
SUPREMIS CURATORIBUS,

*Illustrissimis & Excellentissimis
Dominis*

DN. JOHANNI FRI-
DERICO DE RHEZ,

HÆREDITARIO IN Großenbähnig, &c.

ET

DN. DANIELI LUDO-
VICO DE DANCKELMANN,
SUPREMO MILITIÆ ELECTORALIS COMMIS-
SARIO &c.

Dominis meis Gratiofissimis.

ILLUSTRISSIMI & EXCELLEN- TISSIMI DOMINI,

DOMINI GRATIOSISSIMI

In signem habere usum Dispu-
tationes, & potissimum publicas, vel ex fine
earum, qui intendi debet ab hominibus ra-
tione vera utentibus, apparet. Debebant
homines ideo disputare, ut collatione duo-
rum vel veritas eo facilius inveniretur, vel falsitas & error
eo melius evitari possit. Quo magis igitur publice ejusmo-
di collationes fiunt, eo major debebat spes adesse, ut fines
disputationum eo citius obtineri possent, cum quilibet de
populo ad placitam collationem hic admittatur, & adeo vix
videatur possibile, ut veritas, quam ita unitis animis quæ-
runt plures, in occulto manere possit, utpote quæ alias non
ita difficilis inventu est, si modo quis vel solus præjudicia de-
ferere velit. Sed diffiteri tamen haud possumus, eo fere di-
lapsas esse disputationes publicas, ut, quod ni fallor Luthero
tribuitur, de plurimis earum jure dici possit, disputando ef-
fici, ut veritas amittatur. Potissimum autem duo enormia
vitia malorum horum fontes sunt. Debebant Responden-
tes & Opponentes animos pacifice ad inveniendam verita-
tem unire, & legibus amicitiae quam maxime in disputando

uti. At pax bellum, amicitia dolum respuit & adulationem, cum amicitiae, docente Plutarcho, nil magis adverte-
tur, quam adulatio. Si vero examinare velis mores disputa-
tionum hodiernarum, vel ferociter belligerantes in iis de-
prehendes, vel impudentes Adulatores, quorum illi maxi-
me operam dant, ut veritas eripiatur, hi, ut falsitas & error su-
stineantur. Circa utrumque a Respondentibus pariter atque
Opponentibus, potissimum autem ab his peccari consuevit.
Nihil notius, simultamen nihil absurdius, quam quod in ore
omnium est: Disputationes esse instar bellorum, aut: esse
bella incruenta. Inde uti in bello pars, quæ nullam habet fi-
duciam virium suarum, pugnam detrectat, & interim apud
suos milites hostem contemnit, aut coram illis de justitia cau-
sæ & felici eventu multa vana differit: ita & in Disputatio-
nibus, in quibus publici errores tanguntur, etiamsi cuilibet po-
testas publice opponendi concedatur, multi tamen sunt, qui
cum erroribus adoleverunt, aut quorum interest, ne veritas
populo cognita fiat, qui adeo collationes publicas sub vanissi-
mis prætextibus detrectant, inque iis magis muti assident
quam pisces, at e contrario e cathedris suis, ubi non est lo-
cus contradicendi, plurima in adversarios heroice, & cum
applausu miseræ plebis declamant. In ipsis autem disputa-
tionibus nihil frequentius, quam ut disputantes vel Sophisti-
ce invicem agant (habet enim & Respondens modos Sophi-
sticos objectionem eludendi,) fraudulentisque technis unus
alterum a veritatis semita seducere intendant, vel clamoribus
auditoria repleant, & medios sermones indecore interpellent,
vel interrogatiunculis ad auditores, ridiculisque gesticula-
tionibus præoccupare animos eorum gestiant, vel aperte
rixentur, vel mutuas injurias easque atroces evomant, vel
denique, si aliter non possint, pœnis civilibus argumenta pro-
posi-

posita resolvant, aut etiam, si uterque publice se prostituerit, de obtenta victoria magis ridicule certent, & ambo triumphum canant, atque applausum auditorii rixpetant. Ita facies rerum mutantur, & ex Auditorio Palæstra fit, ex Disputantibus Pugiles, sæpius & Andabatae, cum sæpe clamores illi & Sophismata utrobique nihil nisi aërem verberent. Sed pensitemus etiam scenam adulationis, a priori scena in tantum diversam, ut ibi Tragoediarum, hic Comœdiarum simulacra deprehendas. Tempus hic laudationibus infunditur mutuis, & cum inter viros virtute præditos ita receptum sit, ut impudentiæ indicium sit, alterum in faciem laudare, penitus amissi pudoris, laudes ejusmodi hilari fronte excipere, quasi ex compromisso publice de impudentiæ præmio certatur. Osculis excipiuntur insulsissimæ vel objectiones vel responsiones; parentum, patronorum, patriæ, imo universi fere orbis literarii felicitas deprædicatur, & nulliter, si unquam, nomine totius populi, sed absque mandato, vota sollemnissime adduntur. Exulat hic Veritas, regnat Autoritas. Contra hanc qui hiscere audet, læsæ majestatis reo judicatur nequior. Comparanti autem inter se ista duo vitia, vix apparebit, quodnam majora damna veritatis studio inferat. Videtur tamen contra adulationem esse pronuntiandum. Vexatio in bellicis istis congressibus minimum vexatis intellectum dat. At adulatio sua natura ita apta est, ut ex sapientissimis etiam reddat stultos, & ita vel maxime noxa hoc disputandi modo infertur incautæ juventuti. Et tamen hoc quoque vitium tam frequens esse incipit, ut pro injuria fere habere soleat, si quis cordate, modeste tamen, errores publice admissos publice ostendere satagat, & triumphum ignorantiae dubium reddere firmissimis rationibus audeat, in tantum, ut fama

retulerit, non deesse ignorantiae defensores publicos, intempestiva consilia pro Academiarum incremento suppeditantes, ere videlicet novarum Academiarum esse, ut indulgeatur aliquid, & calcar quasi addatur fratribus ignorantiae, ad honores & gloriam tendentibus. Quamvis vix credibile sit, ista serio a quoquam prolata esse. Quis enim sine impietatis nota ex Academicis theatra aucupandae vanae gloriae faceret? Quis sine justissima censura novas potissimum Academias vellet habere pro Asylis ignorantiae, in quibus excrementa aliarum scholarum solatium invenirent & protectionem? Quis non potius ad officium Professorum pertinere justissime contenderet, ut omnibus modis operam dent, quo utrumque hoc Disputationum vitium e novis potissimum Academicis exulet, & legitimae Disputationes instituantur, & Sophismata pariter ac rixae, atque adulatio illa pestilens in tempore consilium abeundi accipiant? Ego, quantum in me est, sive Respondentis, sive Opponentis vice fungar, semper ita me soleo gerere, ut litigia praescindantur, Sophismata placide ostendantur, mens eorum cum quibus conferatur, distincte proponatur, dubia vel perspicue exhibeantur, vel perspicue solvantur, rationes adhibeantur, non verba inania, denique & juvenus ad justae disputationis normam & praecipis & exemplo assueviat. Specimen aliquod industriae meae, sed debitae, & forte minoris, quam a me exigebatur, sistit exercitium praesens; quod cur ad pedes VESTROS, ILLUSTRISSIMI & EXCELLENTISSIMI DOMINI deponam, non longe quaerendum est. Constituit
**POTENTISSIMUS ELECTOR
BRANDENBURGICUS** vos
Curatores Academiae Fridericianae. Justum est, ut VOBIS
ratio.

rationes reddam, & rerum hic a me gestarum, & intentionis, qua motus disputationes has institui, &, Deo dante, absolutis iisdem, singulis septimanis, quantum aëris tempestas permittet, disputationibus aliis continuare decrevi. Suscipite igitur pro ea, qua me hactenus indignum prosecuti estis, Gratia, foetum hunc ingenii exiguum, & imposterum quoque libertatem, quam SAPIENS PATER PATRIÆ, dum me ad hoc munus vocaret, clementissime mihi indulgit, sub tutamine curæ VESTRÆ, gratiosissime protegite. DEUS VOS SERVET.

**ILLUSTRISSIMARUM EXCELLEN-
TIARUM VESTRARUM.**

**Dabam in Academia Fridericiana
Anno 1693. mense
Octobri.**

Fidelissimus Cliens.

CHRISTIANUS THOMASIUS.

INDEX CONTENTORUM IN PRÆSENTI DODECADE.

Dedicatio & Prefatio differit de vitiis disputantium.

Qv. I. ostendit, non dari justam substantiæ definitionem, eam tamen dari valde interesse Philosophorum, Medicorum & Theologorum.

Qv. II. defendit, Wenceslaum Imperatorem non legaliter esse depositum, nec tantis ac tot vitiis fuisse commaculatum, uti communiter asseritur.

Qv. III. monstrat, jam tempore Socratis sutores fuisse Philosophos, & parum apte adeo eos, qui Böhmiū impugnant, argumentum inde desumere quod sutor fuerit.

Qv. IV. tentat definire actionem vanam, & proponere quomodo differat a turpi, ad conciliandas pugnas varias Eruditorum, v. g. de licentia saltationis & similium artium.

Qv. V. asserit, quæstiones ejusmodi paradoxas publice proponere nec illicitum esse, nec sine nota injustitiæ prohibendum.

Qv. VI. probat, doctrinam juris Romani de Servis non magnum habere usum in Servis nostris a Turcis captis.

Qv. VII. respondet objectionibus Clarissimi Placcii, directis contra assertionem Autoris, qua dixerat, Regulam interpretationis de Favorabilibus extendendis & odiosis restringendis, nullius esse momenti, cum favorabile & odiosum definiri nequeat.

Qv. IIX. inquit, an detur manumissio Turcarum captorum per baptismum, quam celebris quidam ordo Juridicus effinxerat.

Qv. IX. ostendit, Wenceslaum Imperatorem prope inter martyres esse referendum, & odium adversus Clerum Pontificium, atque protectionē Hussi primarias causas videri, cur tam male audeat.

Qv. X. Ex Contringio contra Contringium disputat, dispositionem Reformationis Friderici III. de anno 1441. contra Doctores Juris & Jus Romanum, non ita iniquam esse.

Qv. XI. Probare fatagit & Philosophiam communem Peripateticam & Cartesianam esse plus quam Scepticas.

Qv. XII. refutat communem definitionem Accidentis prædicamentalis, & inquit in definitiones modi & Attributi Cartesianorum.

AD
VENTILATIONEM PUBLICAM
DISSERTATIONUM
CELEBERRIMI AUTORIS
De
RATIONE STATUS
ET
ADJUNCTARUM
**QUÆSTIONUM HISTORICO-
PHILOSOPHICO-JURIDI-
CARUM**
LECTORES BENEVOLOS

decenter invitat

**CHRISTIANUS THOMASIUS, Jctus,
CONSILIAR. ELECT. BRANDENB. PROF. PUBL.
ET ACADEMIÆ FRIDERICIANÆ ATQUE FACUL-
TATIS IBIDEM JURIDICÆ SENIOR.**

b

Olim

lim cum in Academiis disputationes publicæ haberentur, paucae quædam Theses ad ventilandum proponebantur, qui mos etiam hodie in Academiis Pontificiis solet observari. Mutata est illa consuetudo apud nos, an in melius an in deterius? ego determinare nolo. Vulgare habetur nimis ac ineptum, collectione paucularum thesium, ut quod nec laboris nec artis est, speciem velle eruditionis edere. Nostri Juvenes longe majora & fortiora scientiæ ac doctrinæ argumenta suppeditant, dum autores fiunt disputationum elegantissimarum de selectis juris materiis, qua Theoreticis qua Practicis, sæpius in iusti tractatus formam excrescentium. Sed, ni fallor, aberravimus a scopo Majorum nostrorum. Illi specimen eruditionis non quærebant in disputationis elaboratione aut collectione thesium, sed in earundem defensione. Ostendebant ibi Respondentes profectus tum in disciplinis ipsis, ex quibus theses excerptæ essent, tum in artificio disputandi. Hoc, quoniam frequens exercitium, ut omnes artes, præsupponit, addebatur Præses Directoris loco, ne a methodo disputandi disputantes aberrarent, cujus adeo partes plerumque erant rariores, ut plurimum bene se gerentibus thesium defensoribus. At nostri mores de defensione thesium non ita multum sunt solliciti. Non est turpe, crede mihi, adolescentulum respondere ex Tacito, aut Confutio, egregio illo Sinensium Philosopho. Totus mundus cum nomina rerum transmutet, quidni id liceat studiosis, qui tot privilegiis sunt ornati in jure, ut subinde ex Præsidibus faciant respondentes, ipsi vero Præsidum personam sustineant in cathedra inferiori, & cum melius
quic

quicquam addere non possint, modestiam suam declarent
silentio? Quid verbis, id est, responsionibus opus est, ubi
Præsidis & amicorum testimonia in Epistolis aut carmini-
bus gratulatoriis disputationi præ & sub-missa, adsunt? Esto:
publicet Præses disputationes sub suo Præsidio habitas, postea
collectas sub suo nomine. Sufficit, quod interim respon-
dens, dum matrimonium forte aut officium ambiit, dum in
iudicio exceptio inhabilitatis ipsi fuit opposita, specimen il-
lud eruditionis suæ in succum, quod ajunt, & sanguinem
converterit. Neque falsum committitur, dum quis se Au-
torem scribit disputationis, cujus nec lineam sæpius elabo-
ravit, sæpius nec intelligit. Vitium in interprete latet. No-
tum est: verba intelligenda esse secundum substratam ma-
teriam. In materia præsentis autor est, qui autor fuit, ut
Præses disputationem conscriberet. Sed & longe alios mo-
res esse hodiernos a veteribus istis majorum institutis,
quantum ad opposcentes attinet, cuius facile patet. Cura-
bant olim --- At quid studiosorum vitia enarro, quæ in di-
sputationibus obtinent? Nostrum id, nostrum est, quic-
quid hac parte peccatur. Quid enim dissimulem? ubi no-
torium sit vitium, & ubi vel me tacente pleræque disputa-
tiones nostræ (absit, ut me ipsum eximam!) id non loquan-
tur, sed clament. Ambitio nostra est, quæ nos movet, ut
hac parte indulgeamus imprudentiæ Juvenum, famam sæ-
pe in dedecore quærentium. Volunt decipi, ergo decipi-
antur. Sufficit, quod fama nostra disputationibus istis niti-
dius elaboratis augeatur. Avaritia nostra est, cujus impul-
su Juventutem alias ad lapsum pronam adhortamur, ut se
prostituât. Ita sumimus pecuniam, & sæpe (neque eni in
hæ quærelæ ad rariora Juvenum eruditorum, quorum lau-
di adeo nihil detrahatur, exempla pertinent,) mittimus in-

b 2

eptos

eptos in inferiorem cathedram. Est lucri bonus odor ex re qualibet. Inscitia nostra est, quæ nos impedit nonnunquam, ut nævos ipsos studentium, vel non videamus, vel nequeamus emendare. Cæcus cæcum subinde ducit, & filium Ariadnæum Dialecticæ a plerisque, dum discentes sumus, negligitur, igitur & generoso contemptu idem suspiciendum est, dum Doctores evasimus. Audaces fortuna juvat. Defectum justarum responsionum supplere possunt contradictio, clamor, blanditiæ, & cujus maxima perpetuo autoritas fuit, autoritas. Inde fit, ut in plerisque Germaniæ Academiis non infrequens sit, ut Respondens dextrorsum prodeat, opponens sinistrorsum, Præses, quod felix faustumque sit, retrorsum aut antrorsum. Justum est igitur, ut, cum Doctores esse debeamus Juvenum, ne in errores incidant, ipsimet de propria emendatione incipiamus cogitare, imo justum est, ut ego, cum honoratissimi mei Collegæ jam dudum & exemplo & doctrina sua juventutem ab erroribus strenue revocent, non ulteriorem moram hac parte committam, sed & quod in me est, ipsos præeuntes, quamvis non gressibus æquis, sequar. Obtuli igitur non ita pridem publice studiosæ juventuti opellam meam in directione ad artificium disputatorium. Non ingrata fuit ipsis hæc oblatio. Proposuerunt enim sibi Generosi & Nobilissimi Juvenes sequentes, absque præjudicio eruditionis & ordinis sorte locati.

DN. LAURENTIUS THOMAS, Oschwizio-Varisc.

DN. ENNO RUDOLPHUS Brenneisen, Esena-Frisius,

DN. JACOBUS CONRADUS Rees, Lindaviensis,

DN. DAVID STRAVINSKY, Borussus,

DN. PETRUS BOJE, Dithmarso-Holsatus,

DN. JOHAN. HENRICUS Schlüter, Berolinensis,

DN.

DN. JOHAN. DANIEL WOLFART, Hanoviens.
DN. HENNINGUS ADOLPHUS Roch, Hoyensis,
DN. JOHAN. du CLOS, Metensis Gallus,
DN. JOHAN. ADOLPHUS Metzsch, Eques Anhaltin.
DN. Gottfried Scheuerer, Servesta Anhaltinus,
DN. ANTONIUS GUNTHERUS Winckelmann,
Oldenburgensis.

quod & respondendo & opponendo sub meo Præsidio & Directione, secundum regulas bonæ disputationis se in posterum publice exercere, atque ita ad ulteriora exercitia quasi præparare velint. Inserviunt ejusmodi intentioni præprimis disciplinæ, quæ non certo vera, sed verosimilia tractant, ut sunt Historia, Politica, Jus publicum, & si quæ sunt aliæ similes. In his enim & facilius ratione dubitandi deprehendunt opposcentes, & non ita difficulter ope distinctionum ex natura negotii desumtarum, dubia illa expedire possunt respondentes. Neque de Autore diu solliciti esse debuimus, postquam superiori anno bibliopola noster *Celeberrimi Autoris*, titulos omnes & encomia nostra meritis suis dudum supergressi, *tractatum de Ratione Status*, olim in Universitate Viadrina disputationibus publicis agitatum, & hætenus ob singularissimam, quam spirat, eruditionem, diu desideratum, tertia vice edidit. Continent eæ theses selectissimas Historico-Politico-Juridicas ad nobilissimam Juris publici Romano-Germanici doctrinam potissimum pertinentes, quæ, etsi quidem olim, & antequam Ministerio Aulico admoveretur *Vir summus*, ab ipso conscriptæ fuerint, & ita umbram saltem sapientiæ *Ejus*, interim longissimo negotiorum gravissimorum, & ad totius Sacri Romani Imperii utilitatem pertinentium, usu ad summum fastigium perductæ, erudito exhibeant orbi, ne tamen vel ex hac umbra

de ipso corpore judicare, & quod in proverbio est, ex ungue leonem licebit agnoscere. Postulavit autem reverentia maxima, qua *Ipsius* canitiem veneramur, ut veniam petierimus dissertationes istas iterum revocandi in cathedram Academicam, quam & pro ea, qua nos immerentes hactenus profecutus est, benignitate, gratiose nobis indulget, quod beneficium submissa gratitudine publice agnoscimus atque deprædicamus. Jungam ego singulis actibus quæstionem unam, modo Philosophicam, modo historicam, modo Juridicam, typis publicis inscribendam, quæ, ut ne cum dissertationibus *Celeberrimi Autoris* misceatur, aut, ne vilis iste pannus purpuræ *Ejus* intexatur, istis legibus ex pacto disputationes nostras habebimus. Disputabitur duodecies, ita ut singulis vicibus ex dissertationibus viginti quatuor *de Ratione Status* binæ ventilari debeant. Fiet in diebus Jovis ab hora octava matutina ad duodecimam. Primis duabus horis Respondentem & duos Opponentes Collegas occasione dictarum dissertationum de *Ratione Status* fideliter ac diligenter exercebo, ut &, ubi in regulas bonæ disputationis impingunt, ipsis modeste & mansuete ostendam, & utramque partem vel in objectione vel in responsione deficientem adjuvem, ac ita in ipso conflictu exemplis obvenientibus methodum disputandi vel doceam, vel corroborem. Audita decima cessantibus Opponentibus ordinariis invitabimus Auditorium, ut si quis contra quæstionem a me propositam velit opponere & dubio meo satisfacere, surgat, vel alio signo nobis dato dubia nostra destruere incipiat, & ita ubi copia opponentium extraordinariorum erit, continuabimus ad duodecimam usque. Ista vero copia deficiente continuabunt Collegæ ordinarii, quibus liberum erit, utrum in dissertationibus de *Ratione Status* pergere, utrum quæ-

quæstionem meam impugnare velint. Simul vero his duabus ultimis horis Collegis liberiores conflictum permit- tam, ut ipsi sentiant, quantum distet disputatio ad regulas juste exacta, ab isto liberiori discursu, atque eo magis artificio disputandi adsuefieri studeant. Uti vero non despero, studiosam juventutem, quorum res agitur, non infrequenter exercitiis istis interfuturam, atque eandem decenter invito ita majorem in modum rogo omnes eruditos hujus urbis, omnesque Eruditorum Patronos ac Meccenates absque ullo dignitatis aut functionis discrimine, velint potissimum eo favore atque amore me prosequi, & dubia mea in quæstionibus publice proponenda vel ipsi eximere, vel per alios eximi benevole curare. Non diffiteor, me & in Philosophia & in Jure non paucas fovere opiniones, quæ a sententia communiter recepta abeunt. Cumque tempus videatur esse, ut & Philosophiam & Jurisprudentiam meam, DEO annuente in ordinem redigam, ne temere quid agam, constitui, non solum durante hoc exercitio, sed & in posterum singulis septimanis quæstionem aliquam proponere, vel ad fundamenta Philosophiæ aut Jurisprudentiæ meæ pertinentem, vel ex iisdem deductam, cujus responsio semper sit paradoxa, & vel communi eruditorum sententiæ, vel certe multorum Excellentium ingeniorum & hodie in Philosophia fere regnantium doctrinæ adversa. Ne vero in leges modestiæ peccem, non audaci determinatione dissentientibus insultabo, sed per: *non liquet: subsisto: videtur*, & similes dubitandi formulas informationem tacite expetam, rationes vero dubii mei breviter quidem, sed perspicue subjungam. Abundat urbs nostra viris, summis honorum Academicorum titulis in omnibus quatuor facultatibus præfulgentibus, Polliceor mihi ex tanta copia vel
unum

unum & alterum futurum esse, qui vel mei misertus, sicut
bi erravero, insigni humanitatis officio me in veritatis semi-
tem sit redactus, vel amore erga dogmata communiter
recepta ductus, eorum veritatem contra dubia mea sit de-
fensurus. Habebunt utique, habebunt magnam objectio-
num aut emendationum copiam, aut, si forte aliquando ea-
dem deficiet, adsunt in vicinis Academiis celeberrimis tot
lumina eruditionis, qui consilia & objectiones plurimas sup-
peditabunt. Et, ne materia disputandi unquam desit, sem-
per liberum erit contra quæstiones quasvis, etiam ante ven-
tilatas insurgere. Igitur publice eorum opem imploro, &
vel ut sui ipsius rationem habeant, obtestor, ne posteritas, si
qua futura est, sibi persuadeat, quod silentio suo errores
meos, si qui suberunt, approbaverint, aut errores proprios
confessi fuerint, aut ne, ubi post istud silentium loco dubiæ
responsionis fidentem assertionem elegero, & tum demum
vel viva voce, vel scriptis easdem sint aggressuri, ipsis op-
ponam exceptionem, non dicam præscriptionis, sed
occasionis ad litigandum elapsæ.

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS
De

RATIONE STATUS
Dissertationem I. & II.

De
JURIS PUBLICI ORIGINE
AC DEFINITIONE,

Deque
RATIONE STATUS
IN GENERE

Cum adjuncta Quæstione

QVID SIT SUBSTANTIA?

Publice ventilabunt

Die 17. Jul. MDCXCIII. horis matutinis ab 8. ad 12.

CHRISTIANUS THOMASIUS,
Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

LAURENTIUS THOMAS, OlchWizio-Variscus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITERIS Salfeldii,

QVÆRO I.

Quid est substantia ?

Ego quidem nescio.

§. I.

Iste paululum cogitationes
Lector, nec præcipitante Judicio quæstionem excipe, quasi quæstionem Domitianam posuerimus, & afininam ignorantiam affectaverimus; quasi quæstio hæc sit inanis, & non nisi grillum Logicum vel Metaphysicum concernens, cum omnes Logicorum libri resonent, substantiam esse ens per se subsistens, & scientia mysterii hujus nihil vel parum proffit. Age videamus.

§. II.

Olim quatuor philosophorum sectas e celebrioribus fuisse, Platoniam, Stoicam, Epicuream & Aristotelicam, alibi diximus. In *PLATONE* de substantia aut ejus prædicamento nihil deprehendi. Nec verosimile est, cum de conceptu substantiæ multum fuisset sollicitum, cum ex *ejus Sophista* constet, Platonem conceptum *entis* in genere subjecisse conceptui *Unius*, & entis quinque numeralia genera, *essentiam, idem, alterum, statum & motum*. Habes prædicamenta Platonica. Ubi nihil de substantia *STOICI* duplicem classem entium faciebant, in una reponebant *corporalia*, in altera *incorporalia*. *Senec. Epist. 89. Corporis* voce tam late utebantur, ut etiam *Deum & materiam* corpora esse assererent, & quatuor saltem *incorporea*, teste *Sexto Empirico*, agnoscerent: *Id quod dicitur, (quod Seneca Epistol. 117. effatum seu enunciatum appellat:)*

Va.

Vacuum, Locum, Tempus. Vide omnino *Lipsum lib. 2. Physiol. Stoicæ. Dissert. 5. EPICURUS* apud *Laërtium lib. 10. in Epistola ad Herodotum* paulo post initium, cum sententiam suam de complexu entium seu Universo aperuisset, subjungit, Universum constare ex corpore & inani seu *vacuo*, additque, præter hæc duo nihil intelligi nec comprehendere, quatenus res ut *per se subsistentes*, (*καθ' αἰτὰς φύσεις λαμβανόμενα*,) & non tanquam earum *conjuncta* vel *eventa* (*συμπλέγματα καὶ συμβεβηκότα*) considerentur. Ex quo patet, Epicurum per res *per se subsistentes* idem voluisse intelligere, quod alias *substantia* dicitur, & per *conjuncta* seu *eventa*, quod *accidentia* vocamus, nisi quod vacuum etiam ad res *per se subsistentes* retulerit. *Vid. Gassend. in notis ad lib. 10. Laërtii f. m. 99.* Simul vero id patet, Epicurum, uti nec *substantiæ* meminisse expresse, ita & non posse dici, quod *substantiæ* justam tradere voluerit definitionem.

§. III.

Jam ad Summum *ARISTOTELEM* progrediamur, & definitionem *substantiæ* in eo quæramus. Nescio vero, quo pacto factum fuerit, ut Aristotelis de grege oviculæ sibi & aliis persuaserint, *substantiæ* illam communiter receptam *definitionem*, quod sit *ens per se subsistens & sustinens accidentia*, definitionis locum ex mente Præceptoris sui sustinere posse. Age ex ipso ostendamus, quod vel non definiverit Aristoteles *substantiam*, vel ipse agnovit, hanc circumscriptionem pro vera definitione venditari non posse. Duo autem loci sunt, in quibus primario de *substantia* & dilucide tractat, unus in *Categoriis* in *Metaphysicis*, alter in *Categoriis cap. 5. fol. 13. Edit. Casaub. substantiam primam* definit, quod sit, quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est, ut quidam homo & quidam equus. At cum individua non possint definiri, quis vellet hanc orationem pro definitione vindicare? Pergit n. 2. *substantias, secundas* dici species & genera, in quibus primæ *substantiæ* insint. Nec hic video definitionem. Pergit n. 12. commune omni *substantiæ*, primæ & secundæ esse, *non esse in subiecto*. Nec hoc definitionem efficere poterit, partim, quia ab Aristotele recensetur saltem ut pro-

prietas substantiæ, (perinde ut illæ, substantias non recipere magis & minus, substantiis nihil esse contrarium,) quæ proprietates non constituunt essentiam rei, sed ejus constitutionem sequuntur, partim, quia involvit conceptum negativum exponens, quid res non sit, non quid sit. In libris Methaphysicorum, quantum ego quidem ex curiosis istis subtilitatibus Scholasticorum ingeniis dignis, percipere potui, Princeps Philosophorum per integros duos libros, septimum videlicet & octavum, definitionem substantiæ quæsit, non tamen invenit. Excerpamus saltem potissima. Supponit *cap. 2. lib. 7.* dari substantias, ut naturalia corpora, ignem, aquam, terram, item cælum & ejus partes. At hæc pertinent ad quæstionem, an sit? neque hanc negamus, aut de ea dubitamus. In *cap. 3.* homonymiam substantiæ tradit. Pergit; *quasi in figura dictum esse, quid sit substantia, quod non de subiecto, sed de quo cætera.* Oportet autem non ita solum, non enim sufficiens est, & hoc namque ipsum non esse manifestum. Atque & hoc pro nobis est. *Cap. 5.* determinat, quod solius substantiæ definitio sit. Et hoc pro nobis. Ergo quæstio nostra non Domitiana, quia istam definitionem quærimus. *Cap. 13.* disputat nullam ex universalibus esse substantiam. Quam bene, non disputo. Saltem id patet, hoc assertum parum facere ad substantiæ definitionem, uti & illud, dum *cap. 15.* asserit sensibilibus substantiarum singularium, neque definitionem esse posse, neque demonstrationem, & assertum *cap. 16.* quod nulla ex substantiis sit substantia, *Librum 8.* excerpere supersedeo. Peto saltem, ut Aristotelici mihi definitionem substantiæ vel ibi, vel alio in loco ostendant.

§. IV.

Sed linquamus Aristotelem, & consideremus, annon sufficiat ista definitio communiter recepta *ARISTOTELICORUM* ad definiendam essentiam substantiæ, etsi Aristoteles illam non habuerit? Non videtur. Nam communiter *per se subsistere* exponitur: *non esse in alio tanquam in subiecto.* Et convenienter ad mentem Aristotelis, qui dum in *cap. 1. & libro 8.* repetit ea, quæ dixerat *libro 7.* in quo nonnulla differuerat, de *non esse in alio*, ita effert, quod determinaverit de *secundum se, καὶ αὐτὸ.* Sed
hic

hic recurrit, quod hic conceptus sit negativus. *Sustinere accidentia* est conceptus relativus. At conceptus relativus non exprimit essentiam entis realis, quale substantiam esse, cum Aristotele in exemplis modo adductis supposuimus.

§. V.

Accedamus ad *CARTESIUM*, qui uti omnia ex mente assecularum restituit in integrum, sic & forte definitionem substantiæ. *Per substantiam ait P. I. principiorum Philosophiæ n. 51. nihil aliud intelligere possumus, quam rem, quæ ita existit, ut nulla alia re indigeat ad existendum.* Male secundum Accursum. Ita nec mens nec corpus substantiæ forent. Ita solus Deus substantia esset. Miscuit subtilissimus Cartesius conceptum *per se subsistere*, cum conceptu: *a se subsistere*. Sensit ipse Cartesius hanc objectionem. Unde mox n. 52. substantias creatas definivit, *quod sint res, quæ solo Dei concursu egent ad existendum.* Obscurissime & insufficienter. Particula exclusiva conceptum negativum facit. Si sensus est, quod substantiæ creaturæ sint a solo Deo, etiam accidentia a solo Deo sunt. Ergo accidentia erunt subsistentiæ. Accedit, quod hic conceptus involvat solam relationem ad causam efficientem. At efficiens non debet ingredi definitionem substantiæ, quicquid etiam Cartesiani de excellentia definitionum a causa efficiente desumptarum differant. Videtur & ista subodoratus esse Cartesius. Ergo statim addit; *Veruntamen non potest substantia primum animadverti ex hoc solo, quod sit res existens, quia hoc solum per se nos non afficit. Sed facile ipsam agnoscimus ex quolibet ejus attributo. &c.* Ex hoc enim quod aliquod attributum adesse percipiamus, concludimus, aliquam rem existentem sive substantiam, cui illud tribui possit, necessario etiam adesse. Respondeo 1. Ex hoc solum inferatur, quod sit substantia, non quid sit. 2. Attributum substantias distinguit, non communem conceptum format. 3. Non dum declaraverunt sufficienter Cartesiani, quid sit attributum, & quomodo a substantia & modo differat.

§. VI.

Ergo non miraberis si ipsi Cartesiani, quoad definitionem substantiæ inter Magistri sui & Peripateticorum traditiones flu-

Etuent, aut potius Cartesium deferant, *CLAUBERGIIUS* in *Ontologia* p. m. 10. substantiam dicit rem, quæ ita existit, ut aliquo ad existendum subiecto non indigeat. *RÆUS* contra in opusculis *Philosophicis adjunctis clavi Philos. naturalis in dissert. pro vera Metaphysica* tb. 52. seq. definitionem Cartesii dum explicare nititur, obscuriorem reddit. Summa eo redire videtur: Per τὸ per se subsistere in definitione substantiæ intelligi, ab alio ut causa non pendere. Atque hanc notionem claram esse & clariorem illa, non esse in alio tanquam in subiecto, cum hoc ultimum non possit intelligi considerando substantiam in genere, sed recurrendo ad particularia. Verum premunt Ræum eadem difficultates, quas objecimus ipsi Cartesio.

§. VII.

BENEDICTUS SPINOZA videns, Cartesio licuisse salva reverentia in Definitione substantiæ recedere ab Aristotelicis, eandem licentiam sibi sumsit dissentiendi ab utrisque. Per substantiam, ait, *P. I. Ethic. defin. 3.* intelligo id, quod in se est, & per se concipitur: hoc est, id cuius conceptus non indiget conceptu alterius rei a quo formari debeat. At nolo me in examinanda definitione deceptoris huius detinere, cum quilibet videat, eum & obscurissima & falsissima definitioni in istum saltem finem immiscuisse, ut virus Atheismi sui, & horrendum dogma, solum *DEUM* esse substantiam, in eo occultare potuerit.

§. VIII.

Notavit jam ista Philosophorum Cartesianorum acutissimus *PETRUS POIRET* in fundamentis Atheismi everfis p. m. 737. Utinam & ita feliciter definitionem Spinosianam emendasset, sed loco unius definitionis substantiæ tradit sex, quarum una est obscurior altera. Ad nostrum scopum pertinent illæ duæ. p. 741. Substantia dependens est *Ens actuale*, cuius idea & existentia fundamentum ab alio, in alio, & per alium (qui Deus est) est & concipitur, etsi respectu omnium eorum, quæ Deus non sunt, est independens, catenus, ut non in illis & per illa, sed in se & per se sit & concipiatur, possitque esse sine cæteris, sive cæteris ad ejus essentiæ & existentia rationem nihil conferentibus. Item: Id ea substantiæ dependentis in homine est conceptus seu notio, realitatem substantiæ representans magis vel minus, perfectius

fectius aut imperfectius, clarius aut obscurius, distinctius aut confusius magis aut minus complete prout ad ideam divinam magis minusve acceditur, & ingeniorum diversæ sunt sortes. Quoad posteriorem nihil addo, quia revera non est definitio. Prior vel idem dicit, quod per se subsistere Aristotelicorum, vel aliud. Si prius, non morabimur. Si aliud, non intelligo, quod sit: *Substantiam concipi in se*. Cum enim nihil possit esse subjectum sui ipsius, non etiam potest concipi in se. Non intelligo, quomodo possit dici, *substantiam concipi per se*, cum non possit concipi absque accidentia. Non intelligo, *Substantiam posse esse sine cæteris*, cum v. g. supposuerimus (nec diffitebitur Poiret) hominem canem &c. esse substantiam. At homo sine aëre & aliis rebus, quæ ipsum sustentant, esse nequit, adeoque illæ ad ejus essentiam & existentiam omnino quid conferunt.

§. IX.

Ergo ad vos me confero, Clarissimi *Philosophi*, Experientissimi *Medici*, *Theologi* maxime Reverendi, & a vobis quaero: *Quid sit substantia?* Idque non tam mei gratia, quam Vestri. Nostra non adco interest, ut sciamus, quid sit substantia? *Juri* siue circa justitiam & entia moralia occupati sint, entia moralia non sunt substantiæ, siue circa pecuniam, pecunia quantitas at non substantia.

§. X.

At vestra interest, Acuti *PHILOSOPHI*, siue *ARISTOTELICI* sitis, alias enim totum vestrum Substantiæ prædicamentum corrumpet, & cum eo prædicamenta omnia accidentium, utpote quæ vobis fatentibus, sine substantia non subsistunt. Ita collabuntur omnes artes & scientiæ, siue *CARTESIANI* sitis. Quomodo enim de clara & distincta vestra cognitione gloriari potestis? quomodo aliis persuadere audebitis, vos possidere distinctum conceptum mentis & corporis (quibus duobus fulcris tota Philosophia vestra nititur) si distinctum conceptum substantiæ non habetis, e quo conceptus mentis & corporis oriri debent? Vestra interest, Excellentissimi *MEDICI*. Sine scientia corporis naturalis ars vestra nihil est, sine scientia substantiæ scientia corporis vana est.

§. XI.

§. XI.

Vestra denique omnium maxime interest, Magnifici THEOLOGI. Quomodo *Spinoſæ Atheiſmum* deſtruere poteſtis, ſi non perſpicuam tradatis ſubſtantix definitionem? Aut ſi hæc quæſtio vobis cum Philoſophis communis eſt, vel his plane relinquenda: Quid eſt illud, quod Apoſtolus *fidem* appellat *ὑπόστασις*, ſubſtantiam eorum, quæ ſperamus? Quid eſt panis *ἐπιδοσις* in Oratione Dominica? Aut ſi & in his quæſtionibus efugia vobis præſto ſint: Qua de cauſa Orthodoxi Patres in Concilio Nicæno tanta pertinacia litigarunt cum *Arianis* de *conſubſtantialitate* aut *equali ſubſtantialitate*, ſi nondum conſtat, quid ſit ſubſtantia? Qua de cauſa Majores noſtri tam atrociter damnauerunt *Flacium* de Eccleſia noſtra alias tam bene meritum, ſaltem eo, quod *peccatum dixerit ſubſtantiam* hominis? Cur diſtinctionem *Flacii* inter *ſubſtantiam materialem* & *formalem* admittere noluerunt, & Virum Optimum Manichæiſmi accuſarunt? Conf. *Carpzov. Iſagog. ad Form. Concord. p. 1159. ſeq.* Ergo Veſtra intereſt, dubium hoc eximi, ne occaſio detur credendi, tanta litigia orta eſſe dere, quæ a nemine intelligitur, aut aliam cauſam tantarum turbarum & tumultuum fuiſſe, quam ſtudium veritatis.

§. XII.

Ergo adhuc quæro: *Quid eſt ſubſtantia?* Ego quidem nescio. Expectabo informationem Veſtram per annum. Ea non ſecuta tentabo, utrum ego minimus eruditorum, veram, perſpicuam & diſtinctam ſubſtantix definitionem tradere poſſim.

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS,
De
RATIONE STATUS
Dissertationem III. & IV.

De
RATIONIS STATUS NATURA,
Deque
**ARCANIS STATUS ET CONSI-
LIORUM SILENTIO,**

Cum adjuncta Quæstione
*An Imperator Wenceslaus legaliter sit
depositus, & tantis vitiis contaminatus, ut
vulgocreditur?*

Publicè ventilabunt

Die III. Aug. M. DC XCIII. horis matutinis ab 8. ad 12.

CHRISTIANUS THOMASIUS,
Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

ENNO RUDOLPHUS BRENNEISEN,
Etenâ Frisius,

Quæro II.

An Wenceslaus Imperator legaliter fuerit depositus, & tantis vitiis commaculatus, ut vulgo creditur? Non videtur.

§. I.

Non quærimus, utrum Electoribus Competat Jus deponendi ex causis prægnantibus Imperatorem, nec ne? Age enim id supponamus, aut tanquam conditionem ponamus; si Electoribus Jus deponendi competit: An legaliter fuit depositus Wenceslaus? Cum autem nunquam lex de depositione lata sit, nec etiam depositio consuetudine introducta, & sic certis solennitatibus prædita fuerit: *legaliter* hic significat, quod conveniens est regulis æquitatis naturalis & principiis moralibus ac Politicis, item Juris publici Germanici: In qua quæstione magnum momentum facit; an Wenceslaus tam vitiosus fuerit, ut depositionem fuerit meritus? quamvis ea sola ad legalem depositionem ostendendam non sufficiant, quia legalis non esse potuerit depositio, etiam si Wenceslaus depositione dignus fuerit, puta si depositio v. g. non facta fuerit ab iis, quibus Jus deponendi competit, si deponentes æquè vitiosi fuerint, si per depositionem turbis implicatum fuerit imperium &c.

§. II.

Jam utut communiter omnes Scriptores, quos legi, Wenceslaum pro monstro hominis habeant, & ita nemo de dignitate ejus, ut deponeretur, dubitaverit, de legalitate tamen depositionis Autores in duas partes abire sentio, quibusdam magna fiducia

fiducia & præsumptione legalitatem dispositionis asserentibus, ut Gabriele Schwedero *Introd. ad Jus Publ. Part. Spec. Sect. 1. c. 32. §. 8. p. 699.* Carolo Scharfchmidio *ad Schüzii Jus publ. Part. 1. Exerc. III. th. 30. p. 218.* & Joh. Limnæo *Jur. Publ. lib. 2. c. 11. n. 29. seqq.* & in utroque additionum Tomo *ibid.* quibusdam eandem negantibus, aut certè de eadem dubitantibus, ut Bœclero, *Notit. Imper. I. IV. c. 1. q. 63.* Illustri Rhetio *Instit. Jur. Publ. l. 1. tit. 4. in fine p. 184.* & Stamlero *de reservatis §. 17. n. 4. seq.* Licebit adeo & nobis pro libertate Academica & de legalitate & de merito depositionis dubitare.

§. III.

De merito incipiemus. Nostrum verò non erit probare: nam quilibet præsumitur esse bonus. Ergo demus Wenceslao accusatorem, & quem alium, quàm ex Doctoribus adductis Limnæum, Scriptorum Juris Publici antesignanum, qui totus in eo est, ut omnia ex antiquis colligat, quæ ad denigrandum Wenceslaum faciunt. *Cuspinianus* ait d. l. in vita *Wenceslai* hunc dignum scribit, qui non diadema in capite, sed laqueum in collo gestaret, nec inter Reges vel Romanos vel Bohemos, sed inter histriones ac potius porcos numerandus. Magna accusatio, si vera est. Ego non credo. *Cuspinianus*, *Æneas Sylvius*, Historici Bohemi, fidem non merentur adversus Wenceslaum. Sunt Pontifex, Monachi, Bohemi, omnes inimici Wenceslai, ut ex sequentibus patebit. Igitur probatione opus erit.

§. IV.

Certè quod alii, (ita pergit Limnæus) postquam in lucem præ-rumpens & naturam (mater enim in partu extincta) & Deum (nam sacro fonte baptismatis abluendus, baptisterium, ventrem exonerando con-spurcavit, imò ferè biennis in Regem Bohemiæ coronatus, aram, in qua sedebat, onere ventris fœdavit turpissimè) offendisset, prædixerunt, illud omne exitus comprobavit. Dubito, an indignatione an misericordia dignæ sint istæ ineptiæ. Quis homo sanæ mentis inter crimina referret, & infanti imputaret, quod mater in partu extincta, quod ventris onus decorè retinere non potuerit? indicia malæ causæ sunt, loco criminum stercora infantis conquirere. At, inquis, præsagium tamen est, quod in loco sacro, in baptisterio, in

ara ventrem exoneraverit. At, inquam ego, præfagia ista sunt præfagia digna pro laicis, qui sibi imponi patiuntur à Clero, sanctitatem in lapidibus & templis, salvâ cordis profanitate, quærente. Quoties infantes nostri talia committunt? Ridemus mulierculas nostras de ejusmodi præfagiis sollicitas, ac dicimus, si infans cacet, præfagium esse, quod nutrix debeat lavare fascias. Indicium malæ educationis est, quod puer ferè biennis, nondum assuetus fuerit actus istos naturæ certo tempore aut debito loco peragendi. Sed hoc vitium nutricum est, non infantis, & adhuc hodie, etiam in liberis magnatum, non infrequens.

§. V.

Sed audiamus jam, quomodo id præfagium exitus comprobaverit, Nam, ait Ludwel. *præter cædes, quas perpetraverunt, crudelitatis insignia documenta edidit. Assiduè penes se carnificem habebat, quem compatrem appellabat, & tam familiariter eo utebatur, ut aliquoties uno eodemque equo secum vehi illum passus fuerit. Dubrav. lib. 13. Hist. Bobem. p. m. 219.* Pertinent ad hanc imputationem & ea, quæ Ludwellus adjecit in Tom. II. *Addit. ad istum locum p. 62. Quando Rex Wenceslaus bibit excessive, & ad ebrietatem, incurrebat in furiam, & fuit tunc multum perversus, & periculosus, & dicitur quadam vice coquum suum, qui ad voluntatem suam, sed secundum appetitum suum cibos non paraverat, ad veru ligatum assari jussisse. Item quodam tempore ad experiendum, quid decapitandi sub tempore executionis cogitarent, accersivisse spiculatorem, cujus compater fuit, & flexis genibus oculisque suis velatis præcepisse, ut se decollaret, & quia spiculator ense nudo dissimulans ipsum cum platto in collum percussisset, surrexisse Regem, & dixisse spiculatori, ut poneret se super genua, quem sic velatis oculis tunc decollavit. Accidit etiam quodam tempore, dum Rex causâ venationis ad nemus pergeret, & monachum in via reperiret, ut statim à mangone podistam peteret, quâ tensa, & ex pharetra (quam semper ad latus suum ferebat) sagittâ extractâ, monachum sic sagitta percussit, ut inde mortem obiret, dicens adstantibus, se feram singularem sagitasse, quibus dicentibus, non feram, sed monachum, respondit, monachum esse & debere manere in suo claustro, non in sylva ubi habitatio & conversatio ferarum. Ita legitur in magno Chronico Belgico p. 327. edit. Pistorii.*

§. VI.

§. VI.

Hic non laudabo Wenceslaum, non omnia ejus facta semper excusabo, id meum erit dispicere, utrum ea facta sufficiant ad depositionem? Neque disquiram, qualia & quanta facinora requirantur, ut possit dici, Principem dignum esse, ut deponatur saltem disputabo ex concessis. Pauca cades privatorum, uti Principem non faciunt hostem Reipublicæ, ita omnes, ut puto, concedunt, eas etiam non sufficere, ut quis dicatur Tyrannus exercitio, ut deponi possit. In privato, qui pes aut digitus &c. Reip. est, hoc sufficere potest, ut ense rescindatur. In capite vitia ejusmodi etsi gravia, toleranda & ferenda sunt. Quibus præsuppositis, in genere respondeo ad præcedentem positionem Ludwelli, eum saltem afferre pauca exempla privatorum à Wenceslao interfectorum, ergo nihil ad rem. Addo responsiones plures speciales. I. Illud ridiculum: Wenceslaus assidue carnificem penes se habebat, Ergo crudelis. Ergo & Consules, Dictatores Romani omnes fuissent crudeles. At carnificem compatrem appellavit, familiariter eo usus est. Et hoc ridiculum. Est enim II. locus quidam in Marchia satis cognitus, ubi carnifex tantæ est estimationis, ut multi ex viris honoratioribus, nobiles pariter & ignobiles, ipso familiariter utantur, & fortè etiam sint aliqui ex ipsis illius compatres. An ergo hi viri honoratiores propterea insignia crudelitatis documenta eo ipso edunt? III. Familiariter vulgo receptum est, ut eos qui curru ducunt homines ab uno loco in alterum, sive aurigas eos velis appellare, sive alio modo, appellemus idiomate Germanico Herr Schwager. An propterea crudelitatis vel ignominia signa edimus? IV. Homines ebrios vino furibundos devenire, est effectus naturalis, qui crudelem non facit, cum crudelitas sit vitium hominis jejuni & sobrii. V. Et si propter hunc furorem tempore ebrietatis orientem, Principes essent deponendi, qualia absurda inde sequerentur: VI. jussit coquum assari Wenceslaus. Bené. Sed an fuit assatus? De hoc historia tacet. Et vix puto. Sed fuerit assatus, Crudeles fuerunt ministri ebrio Regi obsequium in re injustissimâ præstantes, Ipsum Regem in foro humano ebrietas excusat. VII. Dubito de veritate totius huius historiarum, Ipse Ludwel per rō dicitur eam

circumscribit, quod ferè est nota incertitudinis. VIII. Ipsa vero fabella de decollato carnifice ne quidem verosimilis est, & multis indiciis prodit, autores ejus non benè calluisse artem mentiendi. Rationes in conflictu suppeditabimus. IX. Quod monachum in sylva interfecerit Rex, antequam ad eam historiam vel fabellam respondeam, audiam prius, quid respondeatur ab adversariis ad excusationem ipsius Wenceslai: Monachos debere manere in monasterio, nec vagari in sylvis.

§. VII.

Restat ultima criminatio Ludwelli. *Inter verò purpuratos suos crebro sermone usurpabat: Ego si me diripiendis urbibus Italiae fors praesentem dederit, ceterarum rerum praedam militibus impertiam, vini tantum apud me spolia reservabo. Si quis autem in cellam vinariam fuerit ingressus, gladio ferietur. Aeneas Sylvius in Alphons. Paralip. l. 2. c. 15. Unde de eodem proverbium ortum est, esse auri contemptorem & vini amatorem. Cui indubitata postea adjecit fidem, cum à Noribergensibus pro remissione jumentis fidelitatis offerentibus viginti millia aurorum, spretâ pecunia peteret vini Rhenani optimi aliquot plaustra, (in manuscriptis Chronicis Noribergensibus sit mentio triginta millium aureorum & quatuor cuparum Fürstenberger Weins) ex Bucholcero Matth. Stephani l. 2. de Jurisd. part. 1. c. 5. n. 48. Fortuna utique dignus Eliolmi, veterum Suecorum Regis, qui nimia familiaritate subditorum compositionibus indulgens, per lasciviam in cerevisiae dolium coniectus interiisse scribitur. Adjuvemus Ludwellum. Si enim meliorem advocatum sententiae communis invenire potuissemus, dedissemus. Huc ergo pertinet, quod ad Schüzii systema d. l. p. 218. annotat Scharschmidius. De Wenceslao referunt, quod contemptim habuerit depositionem, dicens: Er sey wohl zu frieden, wenn man ihm nur jährlich vier Wagen voll Francken-Weins gen Prag brächte, und er solchen auszutrinken hätte.*

§. VIII.

Sed vide quæso Lector, quo nos ducat affectus, odium, aut præjudicium alienæ autoritatis. Si Ictus inter celebriores non infimus, non præsupposuisset veritatem opinionis communis, haud dubiè tam misera argumenta ad eam corroborandam non protulisset. Quot prope verba recenset, tot nobis ob insufficientiam
illatio-

illationis suppeditat responſiones. Pauciſſimas ſaltem huc collo-
cemus. 1. Wenceslaus vinum valde amavit, ergo juſte ab Im-
perio eſt deſtitutus, vel dignus deſtitione fuit. Si ego hoc argu-
mentum defendendum ſuſciperem, vererer, ne ab adverſariis
meis de violata Principum plurimorum majeſtate accuſarer,
2. Si princeps deſtitione dignus eſt, qui relicta reliqua præda,
municipio quodam capto ſibi omne vinum reſervat, quid de
iſtis fiet Principibus, qui & vinum & reliquam prædam reſer-
vant ſibi. 3. Forte de illo diſtinctio poſt deſtitionem adhuc du-
bitare poſſemus. Aliam longe reſponſionem refert ex Hiſtoria
Bohemica Lehmannus in Chronico Spireniſi. Als er vernommen,
daß er des Kaiſerthums entſetzt, und Chur-Fürſt Rupertus Pfalz-
Grafe bey dem Rhein zum Kaiſer erwöhlet, ſoll er geſagt haben: Wir
ſeynd des Laſts vom Reich gerne überhaben, hoffen, wir wollen nun
mit beſſerm Nutz das Königreich Böhmen verwalten.

§. IX.

Haſtenus accuſatorem Wenceslai audivimus; audiamus
& ſententiam deſtitionis. Eam refert Goldaſtus in *Conſtitut. Im-
per. f. 379*. Accuſatur ibi de indecentibus ac deteſtabilibus in im-
perando moribus, quod Eccleſiæ Orbisque Chriſtiani defecti-
bus noluerit mederi, quod pacem in Eccleſia non promoverit,
quod Mediolanum & Provinciam Longobardiæ Duci Mediola-
ni & Comiti Papienſi vendiderit, quod membranas plures raſas,
ſuæ tamen Majeſtatis ſigillo munitas vendiderit; quod bella &
reliquas turbas Germaniæ non curæ habuerit; quod reverendos
ſacrorum Antifites, Sacerdotes & Spirituales perſonas truculen-
ter peremerit; quod ſæpius admonitus tamen ſacræ Eccleſiæ &
Imperio opem ferre noluerit, aut mores emendare; denique quod
citatus ad Collegium Electorum, non comparuerit, ut adeo opus
fuerit in contumaciam ferri ſententiam deſtitionis.

§. X.

Hic regero: Non fuit auditus Wenceslaus, & hæc imputa-
tiones ipſi non ſunt probatæ. At cur citatus non venit? Non
quæram, an fuerit obligatus ad veniendum? id urgeo. habuiſſe
ipſum juſtiſſimam exceptionem loci non tuti. Probabo in con-
ſpectu. Ergo de Mediolano vendito videndum foret, ſi fuiſſet au-
ditus, quamvis nec hoc ſuffecerit ad juſtam deſtitionis ratio-
nem.

nem. Deinde fuit status illo tempore turbulentissimus, ita ut non sit probabile, potuisse Wenceslaum extinguere turbas Germaniæ. Oriebantur turbæ ab ipsis Proceribus, forte à quibusdam ex Electoribus, cur hi non puniebantur? Cur ipsi singuli in suis territoriis pacem publicam non promovebant? De pace Ecclesiæ mox videbimus seorsim.

§. XI.

Adde, quod ista sententia legatur saltem à Moguntino concepta, nomine quidem reliquorum Electorum, sed de quibus non constet, an in concipienda sententia fuerint omnes præsentēs ac consentientes, an omnes istum actum fuerint citati. Neque enim præsumtio est pro Moguntino homine nequissimo, (ut mox apparebit.) Adde, quod Rupertus Successor Wenceslai fuerit depositionis autor. *Lehmann. d. l. c. 59. p. 825.* Adde, quod Rupertus post depositionem Wenceslai à multis pro Rege non fuerit agnitus Wenceslao adhærentibus, quod schisma fuerit inter Cæsares, duobus Rupertis pro Cæsaribus se gerentibus, quod Rex Sigismundus Germanus Wenceslai, per literas fuerit conquestus de depositione Wenceslai, atque post Rupertum in Imperatorem electus, noluerit Imperium sine consensu fratris suscipere. *Vid. Limn. Tom. II. Addit. p. 63. 64.* Quæ omnia indicia sunt depositionis illegalis & turbulentæ.

§. XII.

Ergo adhuc responsio mea ad quæstionem propositam manet verosimilis. Verosimilior fiet, si ostendam causam communis erroris, & cur communiter sic exosus fuerit Wenceslaus. Fiet id in quæstione peculiari. Deliberandum enim est, annon planè pro martyre Wenceslaus haberi mereatur? Vi-

debimus, Deo dante, alio
tempore,

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

CELEBERRIMI AUTORIS

De

RATIONE STATUS

Dissertationem V. & VI.

De

REVELATIONE ARCANO-
RUM ET DE EXPLORA-
TORIBUS,

Cum adjuncta Quæstione

An Sutor possit esse Philosophus?

Publice ventilabunt

Die X. Aug. M DC XCIII. horis matutinis ab 8. ad 12.

CHRISTIANUS THOMASIUS,

JCtus & Prof. Publ,

& Respondens

JACOBUS CONRADUS Rees

Lindaviensis.

C

QUÆ-

RATIONE STATUS

REVELATIONE ARCANO-
RUM ET DE EXTOR-
TORIBUS

CHRISTIANUS THOMAS
JENUS & PROF. PUBL.

JACOBUS CONRADUS
LINDAVIENSIS

QUÆRO III.

An Sutor possit esse Philosophus?

Videtur?

§. I.

Variæ Variorum hodie litcs sunt de scriptis Jacobi Bœhmii & ipso autore, & solet in istis disputationibus sæpe oppugnari, & Bœhmius & ejus scripta, eo, quod sutor fuerit Bœhmius. Cum enim quidam Bœhmii asseclæ eum ex amore Philosophum Teutonicum appellare soleant, & vero adversariis ejus maxime contradi-
ctorium esse videatur, sutorum esse Philosophum, notum est, quod ab his fere uno ore rursus appellari soleat sutor Philosophus & per ironiam ejus Philosophia, Philosophia sutoria.

§. II.

Jam uti istam litem meam non facio, ita liceat jam ex liber-
tate Academica, vel abstrahendo a Bœhmio, quærere, an talis sit repugnantia inter Philosophum & sutorem, ut non possint combinari in uno tertio? Neque enim hoc multum nocebit ad-
versariis Bœhmii, cum, etsi sutor possit esse Philosophus, non tamen propterea omnis sutor sit statim Philosophus, & mille possint illis subesse rationes, ex quibus sibi victoriam in ista con-
troversia promittere possint, etsi sutorum in genere causam his thesibus paululum egerimus.

§. III.

Id quidem constat, si statum hodiernarum Academiarum consideres, & divisionem eruditorum in quatuor facultates non habere spem sutores, ut aut Baccalaurei aut Magistri Philosophiæ

possint evadere. Neque enim solemus talia prædicata aptare talibus subjectis, quia proffituerentur Academiae & facultates Philosophicæ, atque sacro-sanctis statutis communibus adversi quid committerent, si sutoribus summos in Philosophia honores tribuerent, qui tamen neque depositi esse solent, neque albo Academico inscripti, neque Latinam linguam callent, & ita non possunt lectiones Dominorum Professorum frequentare, aut dictata eorum excipere, multo minus Chriam in tentamine promotionis elaborare. Sed jam non quærimus de titulis honorum sed de re ipsa. Uti enim multi sunt Philosophi titulares, qui Philosophiam nesciunt, ita possunt esse multi Philosophi veri, titulis Academicis destituti.

§. IV.

Præterea olim Philosophia totam sapientiam denotabat, olim quatuor facultates artium & scientiarum ignorabat mundus, olim lingua peregrina non faciebat Philosophum, sed Græci Græce, Latini Latine philosophabantur; Olim celeberrimi ex Philosophis non involvere intendebant Philosophiam suam terminis abstractissimis & obscurissimis, sed ita aliqui ex iis philosophabantur, ut & sutores eam possent intelligere; Olim ridebatur, qui peculiarem vocationem & privilegium requirebat, ut quis sapientiæ daret operam, aut qui putaret, peccare sutorem contra vocationem a Deo ipsi datam, ut sutoriam exerceat, si artem suam exercendo, cogitationibus sanioribus simul operam dare allaboraret. Et tamen olim, credo, erat res Philosophiæ, etsi neque Socrates, neque Plato, neque Aristoteles titulis Academicis fulgerent.

§. V.

Est vulgatus Canon Metaphysicæ Scholastico-Aristotelicæ: Ab actu ad potentiam valere illationem. Igitur responsionem meam ad quæstionem propositam non melius puto, probare poterò, quam si exemplum afferam hominis, qui & egregius Philosophus fuerit, & bonus artifex in arte sutoria. Sistit eum Diogenes Laërtius in vitis Philosophorum lib. II. p. m. 87. *Simon Atbeniensis Coriarius. Quoties ad ejus officinam perrexisset Socrates, atque differeret, omnia quæ meminisse poterat notabat. Unde & ipsius Dialogos*

logos *αὐτῶν* appellant, quod inter ejusmodi opifices sint habiti. Sunt autem numero triginta tres, qui uno ibidem Codice comprehenduntur: De Diis, de bono, de honesto, quid sit pulcrum & honestum, de justo duo, de virtute quod doceri non possit, de fortitudine sive virilitate tres, de lege, de popularitate, de honore, de poësi, de bona valetudine, de amore, de Philosophia, de scientia, de Musica, quid sit pulcrum, de disciplina, de differendo, de judicio, de eo quod est, de numero, de diligentia, de operando, de avaro, de jactantia, de honesto. Alii autem de consulendo, de ratione sive aptitudine, de maleficientia. Fertur hic primus omnium Socraticos sermones differuisse. Cum autem Pericles polliceretur, si ad se veniret, cuncta illi se necessaria exhibiturum, libertatem inquit, vendere, consilii non fuerit. Fateor me maxime attonitum fuisse, cum prima Laertii verba legerem: *Simon Atheniensis Coriarius*. Obveniebant enim mihi statim uno momento omnes illæ rationes, omnia illa dictæria, quæ tot Viri magna auctoritate & potentia præditi, sutori Bæhmio objecerunt, ut tacite in mente exclamarem: *Quid coriarios inter Philosophos?* Volui Græcum Laertii textum consulere, (cum in mea Bibliotheca Latinum Codicem saltem habeam,) utrum forte in Græco aliud vocabulum extet quod coriarium non significaret, sed cum is non statim ad manus fuerit, suppono recte se habere versionem illam, qua utor. Ergo sutor fuit Philosophus.

§. VI.

Fuit & Philosophus egregius. Nam primus omnium Socraticos sermones differuit, ut Diogenes noster ait. Fuit Socrates farentibus fere omnibus, Philosophorum summus. Summi Philosophi doctrinam ita capere, ut eam sibi convenientem iterum exhibere valeamus, indicium excellentis ingenii est. Magnificamus Platonem, maximi eum fecerunt Patres primitivæ Ecclesiæ. At quid aliud sunt ejus libri, quam doctrina Socratis dialogis exposita? Si sutoris nostri dialogos habuissent Patres, forte magis adhuc eum existimassent, quam Platonem. Certe eo honore non fuisset indignus, quia si primus Socraticos Sermones differuit, ergo ante Platonem. Et forte, uti videtur, simplici ingenio & sincero fuisse; magis puram ac limpidam Socratis doctrinam

exhibuit atque Plato. Ajunt enim, Socratem, cum Platonis *Lysidem* audisset recitari, probi Dii immortales! dixisse, quam multa de me mentitur adolescens, referente eodem Laërtio lib. 3. de vitis Philosophorum.

§. VII.

Ulterius quæ scripsit sutor noster, ad universam Philosophiam pertinent, taliaque sunt, aut certe de talibus materiis, de quibus vix celeberrimis hodiernorum Philosophorum constat. Ad primam philosophiam pertinent dialogi *de Philosophia, de scientia, de disciplina, de diligentia, de eo quod est*, ad Oratoriam forte *de differendo & de numero* nisi ille ad Logicam, hic ad Arithmeticam referendus est, quod jam, cum Codex Græcus deficiat, definire non possumus, ad poësin dialogus *peculiaris*, ad Theologiam seu Metaphysicam dialogus *de Diis*, ad Physicam *de bona valetudine*, ad Philosophiam activam dialogi plurimi, quos inter maxime doleo dialogos *de amore & de pulcro* interiisse, tanquam de rebus & cognitu difficilibus & utilissimis. Quod vero virtus doceri non possit, videtur quidem prima fronte paradoxum esse, sed facile defendi potest, si is sit sensus: vel vulgarem doctrinam virtutis per definitiones & divisiones &c. non reddere virtuosum, sed posse etiam ejus rei scientiam inesse vitiosissimo, vel: appetitum & sensum virtutis non posse ulla doctrina dari hominibus. Quia autem Socrates morum doctrinam maxime populariter & perspicue tradidit, & vero Simon noster nullam præsumptionem contra se habet, quod altiori proponendi modo ac subtiliori fuerit usus, imo potius majori popularitate eum ista proposuisse vero sit simile, quod dialogos illos, teste Laërtio, tanquam inter opifices habitos conscripserit, inde iterum ex hoc capite etiam præferrem Philosophiam sutoris hujus Philosophiæ Socraticæ a Platone traditæ, subtilioris sæpe & obscurioris quam vel Philosophia Socratica, vel etiam veræ eruditionis scopus (utilitas & felicitas generis humani) postulabat aut admittebat. Est enim sapientia vera ita apta nata, ut perspicua sit & humano generi communis, unde necesse est eam etiam ab ingeniis opificum intelligi posse. Unde multo magis libros hos sutoris deploro, quam si omnes libri Aristotelis interiissent. Idque credo, fieri posse pace philosopho-

sophorum Aristotelicorum. Loquor enim de meo gustu. De gustibus vero non est disputandum.

§. VIII.

Et illud ad præcellentiam hujus futoris Philosophi pertinet, quod usus fuerit methodo vera atque legitima perveniendi ad sapientiam. *Quoties*, ait Laertius, *ad ejus officinam perrexisset Socrates atque differeret, omnia quæ meminisse poterat, notabat.* Notum est, Socratem non scamna posuisse auditoribus, non certam horam ipsis dedisse, non textum iis aut autorem explicuisse, non dictasse, ut ex parte sequentes Philosophi Græci faciebant, & nos hodie facere consuevimus, sed ibat per plateas & loca publica immiscens se congregationibus hominum frequentioribus, vel etiam in officinis opificum, in quibus confabulandi causa homines conveniebant, se sistebat, & ibi pro re nata, ex discursibus quibuscunque obviis occasionem sumebat præcepta moralia docendi in media confabulatione. Igitur dum tutor noster dicitur notasse ea, quæ Socrates apud eum differuit, non putandum est, quod discursum Socratis calamo ex ejus ore exceperit, sed cum Socrates in ipsius officina, ipso laborante & calceos aptante, cum aliis collocutus esset, solus postea discursum Socratis repetens in mente & notabat sibi, & ita, quod ajunt, in succum & sanguinem convertebat Philosophiam Socrateam. Atque hac methodo si uterentur Juvenes hodierni, ne brevi tempore experiri possent, quantum illæ ruminationes & adnotationes profint. At vero istam methodum a Juvenibus postulare non possumus docentes, nisi & ipsi perspicue atque populariter doceamus.

§. IX.

Frustra vero inculcatur Philosophia atque docetur, nisi in ipsa vita exemplo quoque tuo te probes esse Philosophum. Probavit & noster. Atque eo pertinet, quod *cum ei Pericles polliceretur, si ad se veniret, cuncta illi se necessaria exhibiturum, libertatem, inquit, vendere consilii non fuerit.* Voluit verosimiliter Pericles servitio Simonis uti, at servire nescit animus Philosophi. Nemini nisi virtuti servit, & omnibus virtuosis actiones suas sponte accommodat, fugit imperium potentum atque divitum, & contemnit,

temnit. Si necessitate coactus serviat, corpus servit, animus liber est. At libertas hæc in spontanea servitute conservari nequit. Non habebatur Pericles pro vitioso homine, potens erat & autoritate conspicuus apud Athenienses, uno verbo, secundum modum loquendi hodiernum, erat magnus Politicus. Sed uti plerumque magni Politici non magni sunt Ethici, ita & Periclem ad hanc classẽ pertinuisse, vel ex discursu ejus, quem cum Alcibiade habuit de definitione Legis, apud Xenophontem in memorabilibus Socratis lib. 1. junctis iis, quæ de ipso subinde memorat Thucydides, verosimile est. Philosophus autem verus Ethicam, hoc est, sui ipsius cognitionem & emendationem, facit normam Politices, quærendarum videlicet opum & autoritatis.

§. X.

Igitur verosimile est, suturem non solum posse esse Philosophum, sed & excellentem atque perspicuum, & methodicum Philosophum, Philosophiam suam exemplo exprimentem esse posse. Quod si verum est, uti videtur, verum quoque erit, in posterum oppugnatores Bœhmii bene facturos esse, si in Disputatione illa argumentum aut scomma de Philosophia sutoria omittant, atque de aliis firmioribus, quæ nunquam iis, qui veritatem tuentur, deesse poterunt, circumspiciant. Nam istud quidem Appellis: *Ne sutor ultra crepidam* parum ad rhombum facit. Non, quod alias pictoribus & Poëtis quidlibet audendi semper fuerit potestas æqua, sed quod apophthegmata pariter ut similia, non sint extendenda ultra tertium. Nos vero ad suturem nostrum reversi, tacite cogitemus, quia Philosopho clamare

non convenit: **VIVAT PHILOSOPHIA**

SUTORIA!

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS

De
RATIONE STATUS
Dissertationem VII. & IIX.

De
**EXPLORATORIBUS, & CAPITE
STATUS RATIONEM TRA-
CTANDI,**

DEQUE
**MONARCHICO REGIMINE
ET USU MINISTRISIMIS,**

Cum adjuncta Quæstione

Quomodo differat actio vana à turpi?

Publice ventilabunt

Die X. Aug. M DC XCIII. horis matutinis ab 8. ad 12.

CHRISTIANUS THOMASIUS,
Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

DAVID STAVINSKI, Borussus.

D

QUÆ-

QUÆRO IV.

Quomodo differt actio vana a turpi? Videtur, quod vanæ dicuntur illæ, quæ sunt indifferentes, quatenus hæ ab indifferentia ad turpitudinem moventur.

§. I.

Actio humana moraliter considerata, est vel *honestæ* i. e. legibus præcepta, vel *turpis*, i. e. legibus prohibita, vel *indifferens*, i. e. quam lex nec præcepit nec prohibuit. Permissio enim, recte monente Grotio non est legis actio, sed actionis negatio. Regulariter autem omnis actio humana sua natura i. e. physice considerata, est indifferens, fit vero honesta vel turpis ob circumstantias morales accedentes. Ergo actio indifferens est, quæ non habet circumstantias morales. Cave vero circumstantias morales crude intelligas illas, quæ communi includuntur versiculo: *Quis, quid, ubi &c.* Nam alias non daretur ulla actio indifferens, quia non potest concipi actio ulla, sine aliqua ex his circumstantiis. Tum demum hæ circumstantiæ morales fiunt, si aliqua ex iis legibus præcepta sit vel prohibita. Ita edere domi, est actio indifferens, etsi habeas circumstantias *quid & ubi*; vorare est actio turpis, quia connotat circumstantiam *quomodo* aut *cur*, legibus prohibitam.

§. II.

Jam autem *nomina* actionum humanarum talia sunt, ut vel connotent circumstantias *semper prohibitas*, ut furtum, rapina, incestus, vel *semper præceptas*, ut pietas, castitas, temperantia, &c. vel denique *circumstantias indifferentes*. At hæc ultima species iterum videtur *triplex* esse; aut enim nomen actionis illius *plerumq;* connotat *ejus abusum*, ut homicidium, vel *plerumq;* *circumstantiam præceptam*, ut obedientia liberorum, vel ab utroque plane præ-

præscindit, ut edere, bibere. Cum igitur communis regula sit quod a potiori fieri debeat denominatio, non mirandum, quod actiones indifferentes primæ classis communiter inter turpes & secunda classis inter honestas referantur. Mirandum magis, quod hanc observationem non notantes Viri eruditi, de rebus facillimæ compositionis magnas lites moverint. Notum est, quid inter utriusque Religionis Protestantium assedas controvertatur *de indifferentia saltationis*, in tantum, ut ex quæstione morali Theologica evaserit, quibusdam ex Reformatis omnem saltationem damnantibus, quibusdam ex nostris in tantum defendentibus saltationem, ut se maxime *γνησῶς* Lutheranos exhibere posse opinentur, si, ut loqui amant, in odium Calvinianorum saltent, in quos graviter invehitur Conradus Dietericus *in Concionibus Germanicis super Ecclesiastem*. Poterat, ut vides, tota lis tolli observatione modo dicta, nec opus erat tanta vehementia utrobique defendi sententiam utrobique falsam, aut de vocibus tanta litigia movere, multo minus dissidia in articulis religionem spectantibus leviori revera dissidio augere. Id vero non multum decoris, credo, sectæ nostræ attulit, quod inter notas hominis Lutherani ita a quibusdam relata fuerit defensio actionis etsi indifferentis, at tamen vanissimæ & parum sapientis.

§. III.

Vanitas vanitatum, ait Ecclesiastes, & omnia vanitas. *Vanitas* autem cum eo in loco late accipiatur, quatenus de omnibus creaturis prædicatur, non erimus solliciti, quomodo Commentatores istam vanitatem definiant. Videmus saltem, quid denotet, dum de *actionibus* humanis dicitur. Ita de *vanitate scientiarum* scripsit Henricus Cornelius Agrippa utilissimum libellum, & lectione Studioforum dignissimum, quamvis ob eum multa indigne passus sit a Pseudo-Theologis & Philosophis superioris sæculi, de quo forte alibi. Ita ipse Ecclesiastes recensendo vanitates mundi, *cap. 3.* plurimas actiones humanas enumerat, pro stabilienda vanitate generis humani, puta *loqui, tacere, amare, odisse, flere, gaudere, saltare* &c. Scio equidem, quod Ecclesiastes non dicat directo actiones has esse vanas, scio, quod plerumque in præfata controversia afferri soleat, actiones ibi recensitas ab Ecclesiaste pro

D 2

indif.

indifferentibus haberi, non pro turpibus, quia dicatur, eas omnes requirere tempus suum. Sed scio tamen etiam, quod necesse sit per bonam consequentiam eas referri debere ab ipso Ecclesiaste inter vanitates, quia totum hominem & omnes actiones ejus pro vanis habet, idque ostendere vult in toto libro.

§. IV.

Jam quod dicemus? Si *indifferentes* sunt illæ actiones ibi recensitæ, (ut certe aliquæ, ut *loqui, tacere, flere, gaudere &c.* absque dubio differentibus videntur accensendæ,) non haberi possunt pro illegitimis. At si *vanae* sunt, (uti modo diximus, omnes actiones humanas esse vanas,) omnino pro turpibus videntur haberi debere, nam ipsa *vox vanitatis turpitudinem* videtur involvere. Nec est, quod dicas, divisionem actiones in honestam, turpem & indifferentem esse desumptam a relatione actionum ad legem, vanas vero dici actiones humanas ob instabilitatem, adeoque questionem: *utrum vana actio pertineat ad honestam ad turpem?* &c. &que ineptam esse, ac si quis quærat, utrum sonus testudinis conveniat cum colore rubro an nigro? Nam respondeo, quod non diffitear equidem, Ecclesiastem in toto libro vanitatem exprimere potissimum per instabilitatem, sed istam instantiam de sono & colore huc non quadrare arbitror, quia & vanitas & honestas aut turpitudine sub eodem genere comprehenditur. Et, si omnis actio humana aut honesta est, aut turpis, aut indifferens, necesse est, quod & vana actio vel ad unam ex tribus speciem referri debeat, vel sub omnibus comprehendatur. At solum *vanitatis* nomen ostendit, plus per id dici, quam ut sola *indifferentia* actionis eo exprimatur. Quid ergo? Certe *non honestas*, ergo, quia nihil amplius restat, *turpitudine*. Et quid opus est ulteriori disquisitione? ab actionibus vanis *homo vanus dicitur*. At *homo vanus* nunquam sumitur in bonam aut mediam partem. Ergo quid dicemus?

§. V.

Contradictionem hanc paragrapho præcedente præsentatam ut evitemus, non melius nos facturos esse arbitramur, quam si & naturam *indifferentiæ* & naturam *vanitatis* consideremus. Hæc enim meditatio aperte ostendet, *vanitatem inferre plus quam indifferentiam, minus quam turpitudinem*. Est *vanitas* nihil aliud quam
entis

entis affectio, quatenus illud mutationi & interitui est obnoxium. In differentia actionis vero notat actionem quidem lege nec præceptam nec prohibitam, sed quæ tamen vel levi aliqua circumstantia accedente, præcepta vel prohibita fieri possit, ergo multo magis etiam apta sit, ut levi circumstantia accedente magis vel minus ad honestatem vel turpitudinem inclinet. Jam igitur, uti omnis vanitas instabilitatem denotat, ita actio vana, quatenus etiam de indifferenti alias prædicatur, involvet conceptum, quod actio ista indifferens mutationi & interitui obnoxia sit. Et homo vanus erit, qui in actionibus ejusmodi instabilibus, etsi indifferentibus alias, quietem querit atque felicitatem, cum tamen propter adherentem vanitatem, nullam quietem & felicitatem, cum tamen propter adherentem vanitatem, nullam quietem & felicitatem ei dare possint.

§. VI.

Jam habemus definitionem. *Actio vana est actio hominis natura sua indifferens, in qua homo falsam quietem querit, unde ipsa actio ab indifferentia movetur ad turpitudinem. Ita loqui, tacere, amare, odisse, flere, gaudere, sunt actiones suæ natura indifferentes, ita ut singulæ, si debito tempore fiant ac homine in ipsis quietem non quærente, sed ut mediis ad debitum finem destinatis, iis cum indifferentia utente, in indifferentia maneant, nec vanarum actionum nomen assumant. At si quis loquela, taciturnitate, amore, odio, fletu, gaudio, tanquam rebus bonis delectetur, & iis tanquam finibus omnes aut multas actiones suas subordinet, vanus evadit, & ipsas actiones vanitate sua inficit, ut & ipsæ vanarum nomen assumant. Quo magis autem falsæ huic quieti incumbit, eo magis vana actio fit, in tantum, ut si summum aut magnum bonum in iis quærat, vanissimæ fiant, & in vitium plane degenerent. Fiet enim ex loquente loquax, ex tacente insidiosus, ex amante mollis, ex osore crudelis, ex fiente querulus, ex gaudente stultus.*

§. VII.

Non igitur est, quod tempus perdamus, aut characterem religionis quæramus, in defensione saltationis, tanquam rei omnino indifferentis; non est, juvenes dilectissimi, quod vanitati cordis vestri indulgeatis, ex eo, quod a viris maximæ autoritatis legatis defensionem saltationis fuisse susceptam, vobis persuadendi, ac si

rem laudabilem & Patriæ vobisque proficuum suscipiatis in saltationibus vestris. Agite, ipsimet iudices estote in causa saltationis. *Est saltatio actio indifferens.* Quis negaret? Saltavit & David gaudio sancto repletus. Vel ideo vero, quia indifferens est, *potest fieri turpis.* Saltavit & filia Herodis de capite Johannis. Imo sit saltatio actio omnino indifferens, *est tamen actio vana*, si in ista saltatione delectationem, in ista delectatione quietem quis quærat, aut eadem tanquam medio ad alias actiones vanas vel turpes utatur; Ergo, *non est actio, quæ aut Patriæ aut proximo, aut ipsi homini multum proficit, ut inter honestas vel saltem laudabiles referri mereatur.* Fluit enim id ex præcedentibus. Et nunquam saltatio patriam ab hoste liberavit, aut dissidia civium sustulit, aut meliorem Christianum, Theologum, Jurisconsultum, Medicum, vel Philosophum effecit, aut ad conservandam sanitatem necessaria fuit, vel reparandam, (nam quæ de Jectis a Tarantula communiter recensentur, quod nonnisi per saltationem curentur, ad nos non pertinent, qui de hominibus sanæ mentis loquimur, qua privantur, qui a Tarantula icti sunt.) *Neque ullum usum habet indifferentem, quam ut apti fiamus per saltationem gressus & inclinationes corporis in communi conversatione magis ad decorum formandi, utq; si ista sciamus, alii homines, qui forte ope nostra indigent, ob illam aliqualem conformationem cum ipsorum moribus non ita a nobis abhorreant.* Reliquus usus omnis *vel aperte vanus vel turpis esse videtur.* At jam considerare quæso, quam facile hic usus indifferens in vanum vel turpem degenerare possit, puta, si v. g. decorum istud, cui nos adoptamus, non sit indifferens, sed vel vanum vel turpe; (quomodo autem id fiat, summam in primo & secundo capite introducit, nostræ ad Ethicam diximus) si absque saltatione, sola observatione & imitatione aliorum gestus & inclinationes nostras ita formare possimus, ut saltem pro indecoris haberi non debeant; si quæramus saltatione nostra placere aliis hominibus, vel sexui sequiori, vel etiam masculis. Cum enim sapiens nunquam amicitiam suam det ob saltandi artem, facile cognoscere possumus, quales sint illi, quibus placere studemus, quales simus nos, qui illis placere allaboramus, cum similis simili gaudeat.

§. VII.

His perpensis examine cor vestrum aut passiones animæ vestræ, ut deprehendatis, utrum saltationem discere cupiatis tanquam

quam rem indifferentem, an tanquam vanam, an tanquam turpem? Dabo vobis exemplum. *Affectus*. Volo discere saltare. *Ratio*. Quamobrem? *A*. Quia volo. *R*. Atqui hoc non sufficit. Scis enim quod omnia tibi indulgeam si cum ratione velis, semper vero resistam, si absque ea. *A*. Rationes mihi non desunt. Pater ipse, Præceptor, iste vir magnæ autoritatis &c. mihi hoc consilium dederunt. At vero Parentibus & Præceptoribus obediendum est. *R*. Bene, sed cur non ita promptus es ad studendum, ad te emendandum, ad benefaciendum aliis, cum & id Pater, Præceptor &c. tibi consulerint? Vides igitur aliam subesse rationem. *A*. Est utique. Medicus suavit quod debeam motione aliqua sanitatem corporis conservare, præ reliquis vero hæc mihi potissimum placet. *R*. Vides igitur, quod consilium Medici non sit causa appetitus tui, sed id, ob quod præ reliquis motionibus hæc præcise placet. Atqui hoc scire aveo. *A*. Quia una fidelia possum duos dealbare parietes, & motione corpus sustendendo, & idem ad gressus decoros aptum reddendo. *R*. Recte facis. Ad hunc finem poteris mensis unius spatio discere quod sufficit. *A*. Eja, intra unum mensem vix possem primum & simplicem saltandi modum (la courante simple) discere, & cogerer definere antequam magis decoras illas figuratasque saltationes (la bourée, la menuët, la gavotte &c.) discerem. *R*. De his non dixisti, sed de gressibus saltem decoris, quæ in simplici illo saltando modo addisci possunt. Cur igitur & reliquos vis discere? *A*. Vivo inter homines, & posset facile contingere, ut in conversatione essem, ubi risui exponerer, si saltare non possem? *R*. Et quid si risui exponeris? Tu contra ridebis te sine justa causa ridentes. Sed transeant ista. Dabo duos menses, si diligens esse vis, poteris satis discere, ut non ridearis. *A*. At vero non potero in hac arte perfectus reddi tantillo temporis spatio, non possum me ita infinuare amicis sexus sequioris, quas non inhonestas quæro, sed honestas, saltando enim nihil inhonesti committitur. Et scio equidem saltationem esse vanitatem, sed quia sexus sequior magis involutus est vanitatibus quam noster, non tam nostra quam ipsius gratia nos aliquatenus iis in rebus indifferentibus debemus accommodare, ut occasionem nanciscamur ipsas ex præjudiciis eruendi. Nosti Titium, quam egregie saltet, quam æstimetur communiter, quam tam honeste in conversationibus se gerat. Hunc imitari

imitari vis Titium. At ego scio, tum & ipse scis, quantus scortator, quamvis clandestinus sit Titius. Novi malitiam tuam. Ipse te prodidisti, cum nuper, ubi saltantem Titium videbas, ipsi postea diceres, quod tibi in saltatione ista, cujus figura libera inventioni fœminæ relinquitur (dans la menuët) quam maxime placeat, quod oculis perpetuo sint affixi, quo in varia illa corporis commotione necesse etiam sit vario modo moveri oculos, ita ut alter sexus alteri cogatur quasi monstrare motus oculorum maxime patheticos; quod porro modo corpus corpori proxime accedat, modo iterum paulatim recedat, quod infinitis gestibus semper ex opposito personæ, cum qua saltamus, passionem nostram declarare valeamus. Hæc est vera ratio petiti tui, hic est scopus quem quæris. A. Nimis rigidus semper & suspicax es. &c. Certus sum, si simili modo examinetis vos ipsos in actionibus vestris, vos non opus habituros esse laboriosa disquisitione circa quæstionem: an v. g. saltare sit actio indifferens vel turpis? sed statim magis necessariam quæstionem definire vos valituros esse: utrum vos ipsi saltationem ut indifferentem, vel vanam, vel turpem actionem appetatis? Quæstiones enim ille omnes generales & earum enucleatio magis nocent, quam prosunt, si absque applicatione id fiat ad nos ipsos. Hæc vero facilis est, etiamsi quæstiones illas generales non ita exacte dirimere noverimus.

§. IX.

Possem dicta illustrare alio exemplo de *ludo pile in Sphæristerio*, qui tot periculis non est subjectus ut saltatio, & tamen si non caute & hic agatur, potest & ipse degenerare in actionem vanam & vitiosam. Sed quoniam discursus præcedens sub manu crevit, & vero illustratio ista non difficulter fieri possit a quovis ad imitationem eorum, quæ de saltatione diximus, subsisto, simul monens lectorem, ne ea, quæ de saltatione prolixius differuimus, considerare velit, tanquam digressionem ad ipsam quæstionem parum pertinentem; cum illa maxime contineant usum quæstionis propositæ. Proponere enim instituti quæstiones non inanes, sed quæ usum suum exerunt invita humana.

TANTVM.

* Dedi in programme invitatorio libertatem Dnn. opponentibus, in singulis actibus etiam in veritatem quæstionum præcedentium inquirere. Ne tamen libertas illa confusionem pariat, constitui interstitium quasi aliquod Disputationum propositarum facere, & futuris duabus septimanis die 24. & 31. Aug. Deo dante, solus cathedram ascendere, atque ibi ab hora 8. ad 12. audire dubia, quæ circa omnes quatuor quæstiones hætenus propositas Lectoribus restant, ut postea remotis illis dubiis omnibus, in propositione novarum quæstionum possimus pergere.

Q. F. F. Q. S.
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS,
De

RATIONE STATUS

Dissertationem IX. & X.

De
POLYARCHIS, FOEDERIBUS,
ET IMPERIO ROMANO,

Deque
IMPERATORIS MONARCHICA
POTESTATE,

Cum adjuncta Quæstione

*An liceat in bene constituta Republ.
publice quærere?*

Publicè ventilabunt

Die XIV. Septembr. M DC XCIII. ab 10. ad 12.

Et pomeridianis a 3. ad 5.

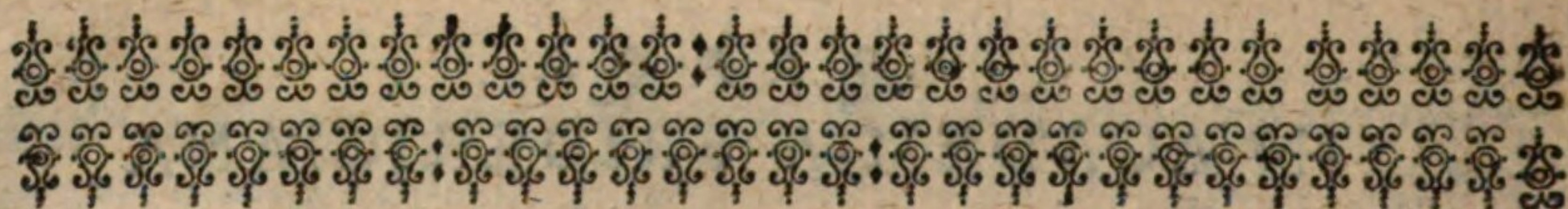
CHRISTIANUS THOMASIUS,
Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

PETRUS BOJE Dithmarſo-Hollatus.

E

Quæro

QVÆRO V.

An liceat in bene constituta Repu-
blica publice quærere? Videtur.

§. I.

Sophista. Mihi non videtur, proba.
Philosophus. Atqui mihi non incumbit proba-
tio, cur enim non liceret, quod nullo jure pro-
hibitum est? Tuum igitur si mihi vis contra-
dicere, erit, probare & ostendere quo jure hoc
non liceat. Ne tamen de re obscura disquiramus,
paucis cum pace tua liceat sensum quæstionis paululum
explicare. Alibi jam dixi: quod interrogare, dubitare, & inve-
stigare usurpem synonymice, adeoque uti interrogatio & inve-
stigatio jam communi *quæstionis* nomine notari solet, ita & sub
eadem comprehendo dubitationem. *Publice* id appello, quod vel
nulla intentione occultandi sit in loco etiam privato, etsi paucis
notum sit, vel quod etiam sit in loco publico, ita ut re ipsa in
plurium perveniat notitiam. Per *bene constitutam Rempublicam*
non intelligo rempublicam secundum ideam status perfectissimi,
sed talem, quæ in negotio, de quo quæritur, non aliquid ad-
mittit rectæ rationi repugnans. Denique per *licentiam* intelligo
non tam externam seu impunitatem, quam internam seu tran-
quillitatem conscientiæ. Quo pacto duplex quasi in quæstione
proposita continetur quæstio. An qui in Republica, ubi id non
est prohibitum, publice dubitationes suas proponit, in conscien-
tia tranquillus sit? Et: An, si Respublica hanc licentiam per le-
gem civilem tollat, committat aliquid contra rationem? Utrum-
que videtur. Jam, si lubet oppone,

§. II. S.

§. II.

S. Ergo de omnibus dubitas. Cartesianus es, Atheus es. Non es tolerandus in bene constituta Republica. **P.** Vide multas in paucis verbis iniquitates adversus me committas. Cartesianus non sum. Et si essem, Atheus non essem. Et si Atheus essem, (quod Deus avertat!) propterea tamen ex bene constituta Republica non forem ejiciendus. **S.** Quid audio? Atheos in bene constituta Republica esse tolerandos? Qualis dementia? **P.** Quæso ne responsionem meam interpellas, nondum enim absolvi. Ne á scopo dilabamur, argumentum de tolerantia Atheorum jam ad aliam disputationem reponamus, & ut interim tibi non plane absurdus videar; peto ut id pensitare velis, à vobis in bene constituta Republica tolerari, non dicam scortatores, adulteros, fures, latrones, sed ebrios, vanos, superbos, avaros, & si omnia deficerent, stultos. Jam in viam. Cartesianus non sum, quia non dico dubitandum esse de omnibus, non dico, dum dubito, me etiam id, de quo dubito, interim negare, sed saltem nescire, & id quærere.

§. III.

S. Non dubitas de omnibus? De quibus ergo rebus putas dubitari posse? de quibus non? Alias enim non possum tibi opponere. **P.** Jam explicui meam mentem in *Præxi Logices c. 1. n. 49. usque ad 86.* Non de propositionibus, quæ statim in sensus incurrun, & quæ ab iis absque longa ratiocinatione abstrahuntur, sed de primis cognoscendi principiis, & conclusionibus remotioribus à sensu. **S.** Ista non quæro. Putasne etiam de rebus Theologicis dubitare posse? **P.** Mallem ista omitteres, jam enim magis de quæstionibus Philosophicis quam Theologicis sum sollicitus. **S.** Sed tamen informationis gratia hæc quæro, nec dubito, quin mihi humanitatem responsionis non sis denegaturus. **P.** Ergo & responsionem accipe. De rebus Theologicis quam maxime, quia maxime hic interest veritatem nosse. Cave vero per res Theologicas intelligas litigia inania, & quæ ad salutem hominis non conducunt. Non de omnibus inanibus cujuscunque generis sunt, illicitas quæstiones esse arbitror, quia pro fine

vel stultam voluptatem, vel inanem gloriam, vel execrandum odium habent.

§. IV.

S. His quidem effugiis non evades Hypocrita. Firmiter enim te teneo, Spinofista es, Atheus es, libertatem philosophandi cum præceptore isto Tuo, à tot eruditis & piis viris nostratibus, etiam à Patre Tuo impugnatam defendis. P. Enimvero ego recriminari nolo, quamvis apertum sit, te non informationis gratia mihi, ut præ te ferebas, quæstionem proposuisse, verum ut mihi laqueum poneress, quem tamen per Dei gratiam facile evadam. Cur crimina quæris, cur sectarum nomina adducis, ubi de veritate assertionis aut falsitate quæstio est? Veritas nec vitium est nec virtus, idem de falsitate dicendum est. Sim qui sim, prudens an insanus, quid id ad Te? Oppone contra Thesin. Infaniam Atheus, infaniam Spinosa: Quid id ad quæstionem præsentem? Nonne in bene constituta Reipublica licebit insanire? Sed falleris amice, Spinofista non sum. S. Tu non es Spinofista? Annon Spinosa scripsit *tractatum Theologico Politicum*, in quo, ut titulus ejus aperte præ se fert, ostenditur, *Libertatem Philosophandi non tantum salva pietate & Reipublicæ pace posse concedi: sed eandem nisi cum pace Reipublicæ ipsaque Pietate tolli non posse.* Annon tu idem dicis? P. Enim vero si eadem dicerem, quæ alicubi Spinosa dicit, propterea Spinofista non essem. Dicit Spinosa v. g. *Part. III. Eth. p. m. 153. Superbiam esse, si quis plus justo sentiat de se præ amore sui.* Poteris & tu Amice eandem sententiam fovere, & tamen Spinofista non esse. Sed transeat hoc: nego me illa dicere, quæ continet titulus Libri Spinofiani. S. Probo: Libertas Philosophandi nihil aliud est quam libertas tua quærendi. Dum enim quæris, nonne philosopharis? Vapulat Spinosa, quod hanc libertatem Philosophandi extenderit ad res Theologicas. Et tu cum eadem facias, non vis Spinofista esse, non vis vapulare. P. Non facio eadem. Inverto: Qui quærit non Philosophatur. Philosophari est rem affirmare cum ratione, aut negare cum ratione. Spinosæ vero philosophari est

ri est affirmare aut negare cum ratione etiam inepta, seu absque recta ratione. Ita enim se ipsum explicat *de tractatu Cap. ult.* Ostenditur in libera Republica unicuique & sentire quæ velit, & quæ sentiat dicere licere. At ego quæro, non an liceat sentire, sed an liceat dubitare? non an liceat dubitare, quæ quis velit? sed an liceat dubitare cum ratione? non: an liceat errores quoscunque propalare? sed an liceat errores oppugnare & veritatem investigare?

§. V.

S. Transeat Spinoza. Novam objectionem formo. Si liceat in bene constituta Republica etiam de rebus Theologicis quærere, turbabitur tranquillitas Reipublicæ, turbabitur ordo publicus, qui jubet quatuor distinctas esse facultates neque JCtum, Medicum aut Philosophum debere involare in castra Theologorum. P. Utinam vos hoc monitum observaretis, & vel Philosophiam cum Theologia vel Theologiam cum Philosophia non confunderetis! Minime turbant quæstiones meæ distinctionem facultatum. Ego Theologiam doceri nolo à JCto, Medico, vel Philosopho. Non docet quæstio veritatem, sed eam inquirat. Permitteris credo, ut JCtus, Medicus vel Philosophus possit veritatem à Theologo investigare. Nolumus involare in castra Theologiæ, expectamus informationem in vestibulo. S. Certe non pertinent hæc quæstiones Cathedram tuam. P. Neque etiam in cathedra mea vel proposui eas, vel proponam. Relinques vero locum, si talis vellem quærere in subselliis auditorum vel opponentium, qui nihil aliud quam quærentes esse debent.

§. VI.

S. Minimum valde periculosa est hæc licentia. P. Periculosa utique, sed errori, sed vitio. At eo major utilitas inde in Rempublicam redundabit. Periculosa etiam res aliquando quærenti, quia veritas odium parit, quia qui veritatem quærunt, multa damna patiuntur à potentia errantium & vitiosorum. Sed hoc indicium esset male constitutæ Reipublicæ. Et si non esset etiam, quid istud periculum ad te?

§. VII.

S. Imo potius periculosa toti Reipublicæ, quia possunt sub prætextu hujus licentiæ etiam errores valde perniciosi in Republica disseminari. Nam quid si quis v. g. ex principiis Jesuiticis quæreret: *Annon liceat principem interficere?* Et responderet, id sibi videri? *P.* Is haud dubie peccaret, non quærendo, sed respondendo, quia etiamsi responsionem pro dubitatione vellet habere, dubitaret tamen sine justa ratione. At defendo saltem licentiam dubitandi cum ratione. Et magis vos ferit hæc obiectio quam me. Quot extant disputationes de tyrannicidio? quot limitationibus additis admittitur interfectio principis tyranni? aut si non admittitur, sed magno conatu omne tyrannidium refutatur, minimum iste refutans sententiam quam refutat, habet pro verosimili, vel dubia, eo ipso quod tanto conatu refutat. Quis enim unquam disputavit contra hominem v. g. negantem bis duo esse quatuor? aut contra Cartesianum, qui dum vigilat, dubitat, an habeat manus vel pedes: an vigilet vel dormiat? Antequam istud suum: cogito, ergo sum, invenit. Uti enim contra negantem principia non est disputandum, ita contra dubitantem absque ulla ratione etiam disputandum non est.

§. VIII.

S. Sophista es, vis me per hanc discursum avertere a scopo. Per alias necessarias consequentias possum ostendere damnosum esse Reipublicæ licentiam tuam. *P.* Audiam, modo sint tales consequentiæ necessariae, quas necesse non sit prohibitum. Scies enim haud dubie, istam licentiam necessendi necessarias consequentias, qua multi abutuntur in contumeliam honestorum virorum, in turbas Reipublicæ, hic per Dei gratiam esse prohibitam. Neque graviter feres, quod hæc moveam, quia jam sæpius contumeliosis nominibus me infectatus fuisti. *S.* Apage. Istæ potius turbæ, ista calumniandi licentia ex tua doctrina sequitur. Quid si enim quis cum ratione aliqua verosimili quærat? Annon Titius sit scortator, latro, improbus? &c. Vides quanta fenestra aperiatur omnibus nequitiiis. *P.* At quis tibi dixit, quod hæc licentia sequatur ex doctrina mea? Annon supra dixi, illicitas esse quæstiones, quæ pro fine voluptatem,

ptatem, gloriam & odium habent? Quod si hæc nondum videantur satis clara, aliis modis evitabitur ista objectio: Permittatur licentia quærendi, sed ne quid fiat in fraudem legum, ne quid fiat contra bonos mores. Aut: Permittatur licentia quærendi publice, circa universalia, circa singularia maxima adhibeatur cautio.

§. IX.

S. Sed cur præcise prætendis licentiam quæstiones ejusmodi publice proponendi. Si privatim fierent, tolerari possent. At publice si fiant, multa possent oriri scandala. P. Vide quam infidiose agas. Si de privata licentia quæfivissem, dixisses, eam esse criminis suspectam, quia privata esset, nunc cum suspitionis hujus avertendæ causa publicam elegi, suspicio scandalorum adest. Ita nunquam quæ vobis displicent, sine scandalo sunt. Et ipsa adeo veritatis inquisitio vobis scandalosa est. Est scandalum acceptum Domine, non datum, est scandalum pro Hypocritis & Sophistis, non pro veritatis & virtutis amatoribus.

§. X.

S. Quid si ergo Princeps aliquis hanc licentiam tibi tollet, diceresne: Principem erga te peccasse? P. Responde mihi prius, si Princeps tibi sine causa licentiam exspatiandi extra portam auferret, diceresne: Principem erga te peccasse? S. Jam ego ex te quæro. Tuum est mihi respondere. P. At hæc quæstio inanis est, quia pro fine odium habet, quia hac quæstione novam causam criminandi quæris, quia crimine læsæ majestatis more sæculi Tiberiani, me involvere cogitas. Est hæc quæstio injuriosa in *PRINCIPEM OPTIMUM*, a quo absit, ut Eum suspicemur rem justissimam & utilissimam prohibiturum esse. Absit, ut timeamus tempora ni fallor Dionysii, sub cujus imperio non licebat publice colloqui aut flere.

§. XI.

S. An vero licentiam hanc quærendi habere usum in Republica? P. Equidem magnum. Veritatem invenire absque quæstio-

quæstione non possumus, quæ quæstio quo magis publica est, eo magis occasio datur aliis nos in hac intentione adjuvandi. Errores & ignorantiam quæ sub larva sapientiæ regnant, non melius oppugnare possumus, quam quæstionibus. Assertionibus si eam aggrediamur, parata est excommunicationibus, igne, gladio, fuste, exilio. At dum ignorantiam quæstiones proponimus, dum ignorantiam nostram profiteamur, & oramus informationem quam dare non potest, dum nihil firmiter asserimus, non potest ita facile quæstio pro crimine traduci, non potest non ignorantia se ipsam publice prostituere. Ita Socrates Sophistas aggressus est, cur licentiam hanc nemo magis odio prosequatur, quam Sophistæ & fratres ignorantiam.

§. XII.

S. Quid ais pessime? An me pro Sophista habes? Non quiescam, nisi te cum licentia tua e Republica ejecero, ne quid dicam gravius. P. Addendum erat: Si Deus voluerit. Qui si ipsius voluerit, in ipsius placito acquiescam. Neque enim hæc objectio distinctione resolvitur, sed patientia.

T A N T U M.

2. F. F. 2. S.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

CELEBERRIMI AUTORIS

DE

RATIONE STATUS

Dissertationem XI. & XII.

DE

ORDINUM IMPERII LIBERTA.

TE, AC DE ÆRARIO ET
COLLECTIS,

Cum adjuncta Quæstione

*An doctrina iuris Romani de Servis
magnum habeat usum in Servis*

nostris a Turcis captis?

Publice ventilabunt

Die XXI. Septembr. M DC. XCIII. a X. ad XII. & pomeri-
dianis a III. ad V.

CHRISTIANUS THOMASIUS,

& Respondens

JOHANNES HEINRICUS Schlüter /

Berolinensis.

F

QVÆ.

QUÆRO IV.

An doctrina juris Romani de Servis
magnum habeat usum in servis nostris a Turcis
captis? Non videtur.

§. I.

Utrum magnum usum juris Romani in
foris Germaniæ esse defendunt, de prima ta-
men personarum divisione communiter fa-
tentur, Institutiones Justiniani non magnum
usum habere, partim quod differentiæ liber-
tinorum & horum ab ingenuis a Justiniano
ipso jure novo sint sublata, partim quod & totum jus Justi-
nianeum ob servitutem inter Christianos sublatam, hac parte
applicationis occasionem ad facta apud nos obvenientia nul-
lam habeat. Quæ ratio si sola esset, uti communiter sola pro-
fertur, sequeretur minimum, jus Romanum aliquem usum
habere in servitute, quæ hodie moribus Germaniæ non est sub-
lata, qualis experientia testante, obtinet intuitu infidelium a
nobis captorum & vice versa intuitu nostrorum ab infidelibus
captorum, quia servi etiam sunt apud Romanos, qui ab hosti-
bus capti sunt.

§. II.

Sed nos alias subesse rationes arbitramur, quod jus Roma-
num apud nos in hac materia nullum habeat usum, quia vide-
licet ut alibi docuimus, non latius usum habet jus Roma-
num, quam quatenus in Germania est receptum, uti vero in
paucissimis materiis receptum esse ibidem diximus, ita & vide-
tur in materia servitutis, quæ apud nos adhuc frequentatur, non
esse receptum, imo (quatenus civile est, & capita juris naturæ

ac gentium circa servos non repetit,) nec recipi potuisse. Posset hæc materia justo tractatu expediri; at cum & temporis & chartæ sit habenda ratio, per indicem saltem ac summam eam tractabimus, & propterea nec leges Romanas allegabimus. Cave tamen putes nos absque lege loqui. Is enim cum lege loquitur, non, qui plaustra legum allegat, sed qui loquitur ea, quæ legibus continentur.

§. III.

Et initio quidem apud nos servi tales nascuntur ex ancillis nostris, quia ratio naturalis hoc vult, ut partus sequatur ventrem. At non fiunt ex captivitate omni, uti apud Romanos, sed saltem si ab infidelibus capiantur. Cur vero sit sublata servitus inter Christianos, communiter hæc ratio affertur, quod sit inter eos bellum plus quam civile. Quæ mihi semper fuit suspecta visa. Etsi enim thesis ipsa de bello plusquam civili recte explicata tolerari possit, connexionem tamen non video, quia eadem ratio suadebat quoque bella esse non debere inter Christianos. Sepono tamen disquisitionem ea de re ad occasionem aliam. An & nostri capti ab infidelibus apud nos pro servis habeantur? valde dubito. Sed puto eos & patriam potestatem, & jus conjugii, & dominium rerum suarum, & testamenti factionem &c. retinere, cum in his capitibus magis sequamur jus Divinum & jus Gentium, quam jus Romanum, & peregrinis conjugium, patriam potestatem, dominium & testamenti factionem sine dubio indulgeamus. Unde nec fictio legis Corneliæ, nec fictio juris postliminii, nec aliæ subtilitates Romanæ huc pertinentes habebunt locum apud nos.

§. IV.

Fiebant etiam servi apud Romanos, si quis liber homo pretii participandi causa se venundari passus sit, si sententia in servitutem condemnatus fuerit, si ingratus a patrono fuerit revocatus, quæ omnia etiam in Turcis manumissis apud nos

cessare arbitror, quia causa quæ Romanos ad illam primam
pœnam impellebat, apud nos cessat, quia servitus pœnæ subla-
ta est, quia ingratitude causas Romanis hoc passu usitatas igno-
ramus, & genius Germanorum est, ut ingratitude apud ipsos
tanto rigore non puniatur.

§. V.

Igitur si statum Germaniæ cum statu Italiæ & Romano
conferre velimus, deprehendemus, quod alius longe status sit,
liberorum hominum & horum servorum apud nos quam olim
apud Romanos. Magna privilegia civium Romanorum e-
rant, quibus etiam viliores de plebe gaudebant, qua liberi &
cives, neque distinctio hac parte erat inter rusticos & urba-
nos homines, nisi forte in eo, quod rusticarum tribuum cives
olim apud Romanos pro nobilioribus habebantur, quam ur-
banarum. Ipsi Romani cives magnis abundabant opibus,
& plurimi inter ipsos Principes divitiis, splendore, luxu æqua-
bant. Inde tot servorum diversissima munia, inde tantus
mancipiorum numerus, ut Lege Fusia Caninia cautum
fuerit, si quis ultra centum servos haberet, non posse manu-
mittere, nisi partem quintam, ita tamen ut ultra centum manu-
mittere non liceret, h. e. etiamsi quis ultra quingentos habe-
ret, quem casum frequenter fuisse obvium verosimile est, alias
de eo non fuisset lex concepta. Servi ipsi in tanta copia edu-
cabantur & aptabantur ad mores Romanos, & nulla differentia
videtur observata fuisse, quam conditionem apud suos obtinue-
runt capti. ita ut etiam nobilissimi in servitute retinerentur,
& sæpe plebejis servirent, neque alia spes emergendi quam
applicatio vel ad bonas artes, vel ad insigniter malas, & cum ma-
gna astutia conjunctas. Hinc non solum multi servi, præpri-
mis novioribus temporibus, ubi jus vitæ & necis erat subla-
tum, re ipsa non deterius conditionis erant, si non melioris,
quam apud nos Aulici apud quosdam Principes vel parum po-
tentes, vel parum divites, sed & sæpe spem habebant partici-
pan-

pandi imperii summi, quod tot querelæ apud Historicos de Potentia Libertorum testantur. Apud nos autem pleraque sunt inverfa. Olim quidem, cum adhuc faperemus, in eo Romanis eramus æquales, quod nobilissimi essent rustici & vilissimi atque mancipia urbes incoherent. At hodie cultura morum uti alia damna infinita, ita & hanc introduxit, quod ambitio urbanos quidem supra rusticos extulerit, sed & his tamen nobilitatem ademerit. Unde libertas sola potentia & divitiis æstimatur, viliores de plebe nomine liberi sunt, re mancipia ditiorum & potentum, rustici vero in multis locis, non dicam durius tractantur quam nequissimus vappa inter servos Romanos, sed quam bestia, cum multi canes delicatius sustententur cibo, potu, lecto, quam multi rustici. Et tamen isti divites, isti potentes, ad potentiam & divitias civium Romanorum ne minimam partem comparandi sunt. Et quotus quisque est inter nos privatos, qui vel viginti mancipia sustentare possit? unde nec alia fere officia servorum nostrorum sunt, quam ut stabularii sint, vel pedissequi. Servi ipsi in tanta copia apud nos non sunt, & per brevissimi temporis spatium hætenus vix mille mancipia per totam Germaniam dispersa in bello cum Turcis capta sunt. Horum ingenia horrida, ferocia, truculenta, & ad culturam parum apta. Neque curamus eorum educationem, aut aptationem, qui ne liberorum quidem nostrorum debitam habemus curam. Præterea vilissimos cepimus, & qui apud gentem suam in aliqua dignitate fuerit, inter mancipia vix conspicitur. Et tamen sæpe his hominibus tot & tanta crimina indulgemus, ut revera magis liberi sint, quam qui liberorum nomine gaudent, & non inaudita sint exempla etiam stuprorum violentorum in liberas ab iis impune commissorum.

§. VI.

Status diversitas diversum jus facit, & status modo memoratus liberorum pariter atque servorum, apud Romanos occasionem dedit multis legibus servos concernentibus, quæ non

possunt non ad statum Germanorum diversum parum aptæ esse. Consideremus paululum potissima earum legum capita. Habent Domini nostri nullum jus vitæ & necis in servos a Turcis captos, non quod jus Romanum ista disponat, sed quod jus vitæ & necis nullus privatus apud nos habeat. Coercitio modica Dominis concessa est, quæ ex jure Gentium provenit, non ex jure Romano. Posset & ex eodem jure Gentium Dominus per Turcas captos acquirere, sed tam exigua sunt quæ ipsis donantur, ut turpe habeatur, si Dominus id lucellum Turcæ suo velit auferre, nisi forte vestimenta magis luxuriantia ei per illas donatiunculas comparet. Si heredes instituerentur apud nos servi ejusmodi, locum quidem obtineret non solum jus Gentium, sed &, si quæ hac parte specialia disposuit jus Romanum, quia in materia testamentaria est receptum in Germania; sed rationes, cur apud Romanos non ipse Dominus institueretur, sed servus, in nostris Turcis vix locum habebunt, ut casus aliquis sperandus sit, quo mancipium Turcicum sit institutum. Testamenta non faciunt quidem Turcæ nostri, non tam quod servi sint, sed quod nihil habeant de quo testentur, etiam si Domini, ut dixi, donaria iis relinquunt.

§. VII.

Multa dicuntur in jure Romano de servorum peculio, quia & ditissimi erant Romani, qui servis peculia varia concedere possent, & aptissimi servi ad ea administranda. Utraque ratio cum in Nobis & Turcis nostris non inveniat locum, inde & exiguum usum habebunt illæ quæstiones Romanæ de peculio servi legato, cui post manumissionem peculium debeatur, &c.

§. VIII.

Actiones noxales plus æquitatis naturalis habent, quam subtilitatis civilis. Sed cum alibi dixerimus, apud nos cessare actionem furti & vi bonorum raptorum, cessabunt haud dubie etiam istæ noxales. De damno dato & injuria possent obtinere, sed

sed partim quod potentiores saltem ejusmodi mancipia habeant, contra quos viliores parum obtinent, partim quod noxæ editio plus oneris quam commodi allatura sit plerumque actori, & has rarissime in usum venire arbitror.

§. IX.

Jus naturæ dicitur, rem meam vendi posse. Unde & mancipia Turcica vendi poterunt. At dispositiones juris Romani non habebunt locum in Mancipiis nostris. Credo superfedere posse advocatum in addiscendis tricis juris Romani, quæ in titulo de Ædilitio Edicto occurrunt, circa venditionem Mancipiorum Turcicorum. Si enim ne quidem in venditione jumentorum observatur jus Romanum, multo minus observabitur in venditione Mancipiorum, præprimis quia in Nævis Jurisprudentiæ Romanæ ostendimus probabiliter, Ædiles hoc edictum publicasse, ut dissidia multiplicarentur in populo. Taxatio etiam servorum, quæ in constitutione Justiniani de communi servo manumisso præscripta est, apud nos non habebit locum, partim quia distinctiones officiorum aut qualitatum, secundum quas diversa ibi taxa imponitur, ad nostros Turcas non quadrant, partim quia quæ ibi de notariis, medicis, evnuchis disponuntur, ex rationibus desumpta sunt, quæ apud nos longe aliter obtinent.

§. X.

Manumissio servorum hodie fieret saltem jure Gentium ex Regula, nihil est tam naturale, quam ut voluntas Dominorum de re sua disponentium effectum sortiatur. Unde quemadmodum jam tempore Justiniani manumissio per censum exoleverat, ita haud dubie rideretur, si quis privatus vellet Turcam suam manumittere, vindicta. Neque in Ecclesiis id commode fiet, quia manumissio in Ecclesiis ideo olim facta, quod omnes contractus alicujus momenti ibi celebrabantur. Illa tamen in testamento habebit locum. Inter amicos & per Epistolam etiam adhiberi posset, sed duobus saltem testibus ad-

adhibitis, cum quinque testes apud Romanos videantur ex eadem causa esse adhibiti, ex qua quinque testes in testamento olim adhibebantur, quæ ratio apud nos non obtinet.

§. XI.

Quod si tamen manumittatur, id parum proderit Domino ad jus Patronatus. Qui enim illud exercere posset, cum Turca manumissus non possit fieri civis, quippe neutri ex tribus Religionibus, quæ in Imperio tolerantur, addictus. Ergo non in alium finem obtineret manumissio, quam ut possit secure in patriam redire. Id tamen obiter notes, parum cohærere mores nostros, qui religiones omnes tolerant in mancipiis, non in liberis hominibus, adeoque mancipia melioris conditionis sunt hoc respectu, quam liberi. Qualis absurditas?

§. XII.

Sed ponamus, etiam apud nos manere manumissos. Non videtur jus Patronatus ad mores quadrare. Operæ fabriles proprie ad id non pertinent, quia debebantur ex promisso. Sed honorariæ & officiales ex moribus magis Romanis oriuntur, quas si apud nos manumittens exigeret a manumisso, v. g. ut in curiam comitaretur, in templum &c. rideretur, nisi post manumissionem ex contractu locationis id debitum deduceretur. In materia successionis ab intestato non sequimur ubique Jus Romanum, & ubi sequimur, (quod & de successione testamentaria intelligendum est,) saltem recepimus & introduximus in successione liberorum hominum. Igitur quæ Jus Romanum de successione Patroni disposuit, quia apud nos receptum non est, non obtineret.

T A N T U M

2. F. F. 2. S.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

CELEBERRIMI AUTORIS

DE

RATIONE STATUS

Dissertationem XIII. & XIV.

DE

ELECTORIBUS, COMITIIS,
COMPARATIONE ORDINUM
ET VOTIS IN COMITIIS,

Cum adjuncta Quæstione

*An Favorabilia & Odiosa in materia
de interpretatione definiri
possint?*

Publice ventilabunt

Die XXIX. Novembris M DC XCIII. horis antemer. a X. ad XII.

& pomeridianis a III. ad V.

CHRISTIANUS THOMASIUS

Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

JOHANNES DANIEL WOLFART,

Hanoviensis,

G

QUE.

QUÆRO VII.

An Favorabilia & Odiosa in doctrina de
interpretatione definiri possint?

Non videtur.

§. I.

Nomnium ore sunt regulæ, dum de interpretatione
pactorum & legum agitur: *Favorabilia esse latius,
odiosa strictius interpretanda*: Item: *Favorabilia esse ex-
tendenda, odiosa restringenda*, quarum explicationem
potissimum suscepit Hugo Grotius in capite de in-
terpretatione Libri II. de J. B. & P. Intendi vero in In-
stitutionibus meis Jurisprudentiæ diviniæ Lib. II. c. II. §. 160. usque ad 176.
ostendere, has regulas nullum habere usum in materia interpretatio-
nis, quin potius aptas esse, ut sub earum prætextu interpretationes ca-
villatoriæ & ineptæ possint salvari. Rationes ibi vide. Est vero in-
ter eas non infima, quod obscurissimum sit, quid sit favorabile vel odio-
sum, cum omne, quod uni favorabile est, alteri odiosum sit, adeoque
favorabilia & odiosa non possint describi. *vid. d. l. §. 169.* Postea cum
Halæ Anno 1691. de nævis quibusdam Jurisprudentiæ disputarem,
inter corollaria disputationis sententiam illam repetui: *Falsum esse
Brocardicum Jctorum de favorabilibus extendendis & odiosis restringendis, ne-
que enim definiri posse, quid sit favorabile, quid odiosum?*

§. II.

Res autem ipsa ostendit, hic non agi i. de definitione favoris &
odii, sed de definitione favorabilium & odiosorum, neque sequi, defi-
niri posse favorem, ergo & favorabile, non magis quam definiri posse
amorem, ergo & amabile. Etenim non sufficit dicere, quod favora-
bile &c. sit objectum favoris, non enim quærimus notionem genera-
lem conceptus nostri de favorabili, sed definitionem rei ipsius, ita ut
per eam favorabilia ab odiosis in exemplis omnibus aut certe pleris-
que discernere possimus. Deinde cum favorabile vel notet ens fa-
vore dignum aut favorem merens, vel ens, quod pro favorabili
ab hominibus habetur, quorum illud possis appellare favorabile juris,
hoc

hoc favorabile facti; patet 2. favorabile juris pertinere ad Philosophiam moralem & a presenti quaestione esse alienum, cum interpretatio pertineat ad Logicam, & quærat, non quid homines pro favorabili habere debeant, sed quid in pactis aut legibus pro favorabili habuerint. Nam interpretatio non quærit primario, quid alter dicere debuerit, sed quid voluerit. 3. Adeoque ad favorabile facti pertinere etiam id, de quo agit jus humanum. Quia legislatores non solum non semper in legibus id observant, quod debeant, sed & quod leges humanæ versentur in rebus indifferentibus, ad utilitatem Reipublicæ pertinentibus, quæ utilitas cum variet, & res, quibus faveant in ferendis legibus variare necesse est.

§. III. Quibus ita præmissis, ad oculum patet sententiam meam a natura rei esse petitam. Ea, quæ facti sunt, non possunt definiri, quia infinitis modis variant affectus humani, neque certam normam sequuntur. Unde & laudabile, & amabile, & favorabile, & in genere omnia affectuum humanorum objecta nulla definitione possunt comprehendere, sed uti quid laudatur ab his, culpatur ab illis, ita & rei alicui favetur ab his, non favetur ab illis. Adde quod, cum dixerimus, omne, quod in pactis & legibus uni favorabile est, alteri odiosum esse & vice versa, & vero, etiam si concedamus, a potiori faciendam hic esse denominationem, tamen libra expendendi id, quod potius est, hic deficiat; etiam inde illa impossibilitas definitionis elucescat, cum duo possint pro diversitate affectuum, unam eandemque rem diverso favoris & odii gradu prosequi.

§. IV. Quæ cum ita evidentissime se habeant, fateor, me mirari, quid moverit Clarissimum Placcium, ut in nova editione tractatus de *Jcto perfecto*, non solum capite IX. p. 269. hoc corollarium meum notaret, sed & in adjunctis eidem Musis Juridicis huic corollarium meo refutando peculiare opusculum in ordine sextum, cui titulus: *Idea Tractatus Juridici Methodici Theoretico-Practici de favorabilibus & odiosis in jure destinaverit*, cum tamen nil minus ibi differuerit, quam quod sententiæ huic meæ contradicat, sed revera aërem verberaverit, non meum corollarium. Age videamus. Ego vero, ait, p. 177. *Musar Jurid.* postquam corollarium meum recensuisset, jam dum ante annos bene multos Ideam hanc in chartam conjeceram, & cum auditorum meorum aliquibus etiam num eandem asservantibus communicaveram, & ODII atque FAVORIS affectus in Rhetoricis meis excerptis, quin & Ethicis compendiolo ita definitos dederam, ut nihil inde facilius existimarem, quam definitiones FAVORABILIMUM & ODIOSORUM conficere, vel certe quod confici possint, videre.

Neque sine meis hisce scriptis, vel ex Aristotele adeo idem non confici etiamnum posse mediocri meditatione putem. Et si quidem non possint talia definiri, de totius Ethices & Rhetorices optimis partibus, scientificè tradendis desperata res foret. Quippe quæ non minus faciliū definitū affectuum, distincta notitia & scientifica, sine accuratis definitionibus nullo habenda modo nituntur. Imo & de illa ipsa, quam vel præcipue Vir Celeberrimus, ut sibi primitus constituta, latentes animi affectus & mores divinandi arte conclamatum foret omnino. Quid opus tot verbis in adstruenda possibilitate definitionum favoris & odii? Quis eas negavit? Cur fluctus in simpulo movet Vir Clarissimus? A favore autem & odio ad favorabile & odiosum jam negavi consequentiam §. 2. quam si non ostendat, uti propter dicta §. 3. ostendere nequit, verba illa omnia modo recensita in cassum sunt prolata.

§. V. Pergit: Quamobrem operæ omnino petium duxi, hæcce meditationa mea oppido quam imperfecta modeste proponere, ut Practicæ Philosophiæ Rhetoricæque artis tam nobiles partes aque ac Jctorum tot numero tantæque autoritatis consensum a suspitione tam indigna ipsis & noxia liberarem: aut certe in quonam illud ἀδύνατον definiendi tam obvia consisteret, amplius edocerer. Cui sane rei non suffecerit forte meas definitiones vellicasse vel evertisse, si fieri queat etiam, penitus, sed solida demonstratione ostendisse oportebit, meliores etiam & sufficientes, vel speciatim saltem explosis adeo nove regulis interpretandi iisdem superstructis, nullas dari. Quod qui fecerit, na is erit mihi magnus Apollo, meque illi minerval debere, nunquam diffitebor. Equidem mihi nec cum Philosophia practica, nec cum Rhetorica hic quicquam negotii intercedit. Loquitur ipsum corollarium, quod in regulis interpretandi aliquid moneam. Autoritatem tot Jctorum istam pseudo regulam adhibentium si defendere voluisset Vir Clarissimus, non debuisset committere aut affectare ignorationem elenchi. Vix enim mihi imaginari possum, quod Vir Cl. revera ignoraverit, de qua re agatur. Etsi enim objectiones suas saltem contra corollarium direxerit, multas tamē tationes habeo, quæ mihi persuadent, Institutiones meas Jurisprudentiæ divinæ ab ipso non obiter fuisse lectas. Ipsa obliqua censura, qua p. 116. in Idea Jcti Romano-Germanici perfecti, quæ & ipsa pars est Musarum juridicarum, doctrinam meam de jure divino positivo universali notat, id abunde testatur. In specie vero caput meum de interpretatione ipsi probe lectum esse, ostendit censura similis in ipso tractatu de Jcto perfecto cap. 2. p. 27. Jam si legerat, quæ in dicto capite de interpretatione §. 164. 169. dixeram, cur favorabilia & odiosa definiri nequeant, rationes illas meas aggredi, & Grotium, contra quem ibidem disputo, defendere debuisset, non inanes querelas contra me
movere

movere. Definitiones ipsius non vellicabo, quia nihil ad me. Demonstrationibus non amplius opus, quia jam factæ sunt. Et tamen nec minerval exigo a Viro Clarissimo, nec ut me pro magno Apolline habeat, postulo, contentus, si me sinat esse Thomassium, & monitiones has meas, ut promisit, non ægre ferat, aut ad §. 3. hujus disputationis respondere velit.

§. VI. Ergo transeant illa omnia, quæ Vir Clarissimus p. 179. 180. 181. de favoris & odii definitione, deque favorabilibus & odiosis in jure differit, quippe quæ salva sententia mea, vel recte vel secus se habere possunt. Propius ad me pertinent, (an pro me plane contra ipsum Virum Clarissimum faciunt?) quibus ideam hanc claudit. Ita enim inquit: *Quamvis autem ex hisce fundamentum peti possit omnium favorabilium & odiosorum juris, quia tamen 1. varia in eandem personam, rem & actionem coincidere possunt, quorum alia sint odiosa, alia favorabilia, 2. in actionibus plerisque plures personæ conveniunt, aut opponuntur, aliæ aliis minus odiosa vel favorabiles, 3. varii sunt gradus favoris & odii, prout magis aut minus egent ac merentur personæ vel earum actiones: Hinc multa adhuc meditatione in istis, omnibus comparandis ac decidendis opus erit ad specialia, imo specialissima, proindeque praxi circa singularia versanti demum maxime accommodata, præcepta, methodice scientificeque elaborata sistenda. Necesse namque fuerit certas favorabilium singulorum proportionēs, certa momenta sive pondera, & fortassis horum iterum certos gradus constituere. Quod ipsum sane perquam erit difficile, quemadmodum illud expertus est Claramontius in causis moralis Semeiotices lib. 4. ponderandis. Atqui hoc ipsum est, de quo in Instit. Jurispr. div. d. c. 11. lib. 2. §. 169. & hic §. 3. conquestus sum, nisi quod ego dixerim, talia definire esse impossibile, Vir Clarissimus autem difficile esse saltem judicet. Accedit, quod ego, ut dixi, loquar de favorabilibus facti, ipse autem aperte de favorabilibus juris differat. Unde novum meæ sententiæ accedit robur. Si enim Vir Clar. valde difficile esse confitetur definire favorabilia juris, quid dixisset, si perpendere voluisset, sententiam meam de favorabilibus facti esse conceptam, aut quid ipse asseruisset, si modo considerare voluerit illam infinitam variationem favorabilium facti?*

§. VII. Sed forte novum argumentum adversus me desumi poterit ex illa norma, quam Vir. Clar. suppeditat circa justam definitionem etsi difficilem favorabilium juris. Age ex ipsomet cognoscamus. Ita enim suam hanc ideam Tractatus Juridici Methodici Theoretico-Præctici de Favorabilibus & Odiosis in jure claudit: *Qua de causa lineolas hasce alterius deducas, nedum coloribus suis vivis illustratas, dare nunc prohibemur:*

aliis otio & ingenio prevalentibus id laboris etiam relinquentes. Quem non parum sublevabunt collectanea tot ab aliis edita, nec omnia eque inordinata & confusa, quia huic nostrae methodo satis facile queant adaptari, tum de favorabilibus & odiosis in genere, tum de personis & rebus actibusque certis variis speciatim, quae ex Lipenii aliorumque Bibliothecis, meisque excerptis describere ac disputationes non contemnendas eodem pertinentes ex mea etiam Bibliotheca illis adscribere nunc non vacat. Usuro tamen cuique & hoc opus aggressuro non denegabo. Cui, ut quam optime labor hic cedat susceptus, ex animo precabor etiam, & qua posse me siverit ipse, Deusque, abjuvabo & lubens. Mallem, talia non excidisse Viro Clarissimo. Mallem, considerasset, quod titulus opusculi promittat ideam tractatus de favorabilibus, adeoque Lectorem haudquaquam spe inani lactasset, qui certe nil minus expectare potest in hac idea, quam generalia saltem & communia de favorabilibus in genere, de quibus nemo dubitat, sed titulum hunc legens vel maxime expectat primas saltem lineas circa modos istam difficultatem definiendi favorabilia in specie. Ergo hic Rhodus erat. Quid dixisset Vir Clarissimus, si ego ideam tractatus cujusdam adversus ipsum promississem, & postea ubi ad rem perventum esset, & potissima capita, alios ad id opus conficiendum promissione libellorum meorum aut locorum communium, vel ablegatione ad Bibliothecam Lipenii fuisset adhortatus? Hoc non est ideam justitiae tractatus delineare, sed alios ad formandam sibi aliquam ideam de re, cujus nos ipsos ideam non habere inviti profiteamur, excitare. Ego vero suadeo illis, qui otio & ingenio abundant, ut ea non frustra impendant, cum aperte videant, neque Lipenium, neque excerpta, neque disputationes, Viro Clarissimo quicquam profuisse, ut ipse sibi justam ideam de favorabilibus & odiosis formare fuerit ausus.

§. IIX. Quanquam & id monitum addere jubeat supra §. 2. exposita negotii, de qua agitur, natura, Virum Clarissimum & titulo & in operis delineatione non debite distinxisse favorabilia juris moralis a favorabilibus juris positivi. Definitiones in delineatione traditae pertinent ad favorabilia juris moralis. At quae in tractatu de Jcto perfecto c. 9. p. 269. seq. prolixè de interpretatione favorabilium collegit, ad favorabilia juris positivi pertinent. Ex mente itaque, ait, p. 271. seu Justiniani seu Triboniani, favorabilia sunt &c. quae nos merito supra d. §. 2. ad favorabilia facti retulimus. Aliud enim est scire, quid Justinianus pro favorabili habuerit, aliud quid pro favorabili habere debuerit. Favet Justinianus in favorem conjugis sexui muliebri in mitiganda poena adulterii, qui favor tamen non magis ac error jus facit. Nec est, quod oppo-

opponas, favorabilia tamen hæc etsi facti, per dicta a nobis d. §. 2. pertinere ad doctrinam interpretationis. Nam respondeo: Si ipsa lex dicit & inculcat, Justinianum rei alicui in legibus fuisse, interpretatio hujus legis Grammatica est, non Logica, quam quærimus. Neque poterit iste favor in regulis interpretationis Logicæ adhiberi, si non velimus dare occasionem interpretationi calumniandi. Ita notum est, quam inepte, quam impie sæpius Pontificii, favorem causarum piarum (quem & ipse Vir Clarissimus p. 271. in catalogo rerum favorabilium refert,) adhibeant ad extensiones nescio quas. Ita rideretur, si quis seductus favore Justiniani erga sexum fœmineum, illum vellet adhibere ad mitigationem pœnæ in delictis aliis, &c.

§. IX. Addo: neque cohærere regulas Viri Clarissimi de interpretatione favorabilium & odiosorum. Ex pluribus, quæ in hanc rem afferri poterant, pace ipsius unum saltem exemplum afferro. p. 274. dicit Vir Clar. *Odiosa strictius esse interpretanda*, & inter odiosa ibidem refert *pœnarum inflictionem* earumque exasperationes. Ipse tamen in *Musis Jurid. opusc. 1. p. 27.* inter erroneas regulas refert illam: *pœnales leges non esse extendendas*. Scio quidem ex communi sententia posteriorem hanc propositionem pertinere ad interpretationem extensivam, priorem ad declarativam (secundum Vir. Clar. *Musar. Jurid. p. 94. 95. 96.* ad interpretationem hypercriticam electitiam internam perfectivam,) adeoque non videri contradictionem subesse. Sed scio etiam communiter Doctores, qui statuunt pœnalia tanquam odiosa strictius interpretanda esse, etiam dicere: Pœnalia non esse extendenda, a quibus adeo Vir Clar. per istam distinctionem non bene videtur dissentire. Si enim (*secundum ipsum*) pœnales leges recte extenduntur, multo magis (*contra ipsum*) eadem in laxiori significatione sunt explicandæ. Rem declaro exemplo. Lex pœnalis est: qui frumentum exportat, puniendus est. Hæc lex quamvis pœnalis, recte extenditur ad farinæ exportatores. Cur ergo eadem non etiam in lata acceptione esset explicanda, ut sub se omnes frumenti species comprehendat, si modo ratio legis non obstat. At si hæc obstat, tum strictè interpretatio certe non desumetur ab eo, quod lex sit odiosa.

§. X. Eadem observatio suppeditat adhuc aliud monitum circa totum ejus tractatum. Suggillat Vir Clarissimus p. 27. *tractatus* & Dn. Pufendorffium & me, quod cum meliora Grotio dare desperaverimus, fere *κατὰ πρόδα* eum sequamur. Sit ita, quamvis adhuc non pauca adversus hæc regerere possimus. Quæro ex Viro Clarissimo. Quem usum habeat ipsius tractatus de Jcto perfectò, seu de interpretatione Legum?

Legum? Legoin indice centum species interpretationis, quas ipse excogitavit, ad quas intelligendas minimum anno opus est. Putatne Vir Clarissimus, effictione terminorum novorum melius Grotio se illustrasse doctrinam de interpretatione? Putatne meliores progressus facere juvenem, si discat; regulam aliquam pertinere ad interpretationem hypercriticam electitiam internam perfectivam, quam si notet secundum doctrinam communem, eam pertinere ad interpretationem declarativam? Atqui hoc est rem intricare, non explicare. Porro regulas interpretationis in tractatu numerat omnino 344. Quanto tempore putat Vir Clarissimus opus esse, ut juvenis eas non dicam, intelligat, (nam pleræque nihil significant, & sunt meri sine mente soni,) sed memoria teneat, & si teneat, cui usui? Non jacto mea, sed si quæ bene posui, divinæ gratiæ ea adscribo, si quæ male, mihi. Interim ut paucis me expediam: Repetii post Grotium & Pufendorffium, Duumviros de interpretatione optime meritos, doctrinam meam de interpretatione in *Praxi Logices cap. 3.* Constat tota doctrina paucis pagellis, & regulis omnino quinque vel sex, ostendique ibidem doctrinam de speciebus interpretationis rem obscurare potius. Jam supeditet Vir Clarissimus exempla, quæ non æque bene & longe facilius ex paucis regulis meis, quam ex suo apparatu tanto possint definiri, aut, si quæ sunt, quæ quis ex regulis meis interpretari nequeat, quæ ex ipsius tractatu resolvi possint? Quod si hæc facere nequeat, cogitet quid communes interpretes juris de ipsius libro dicturi sint, contra quos *Musar. Jurid. p. 27.* sic disserit: *Nos hæc tricas, tanquam cruces ingeniorum superfluas & sine ratione excogitatas, merito rejicimus: contenti nostræ præcepta suis fundamentis superstruxisse.*

§. XI. Credo & spero, Virum Clarissimum responsiones has meas atque brevia monita non ægre laturum, sed promissionis publicæ *Musar. Jurid. p. 178.* recordaturum esse. Rationes adhibui, non verbainiqua. Quod si tamen & in ipsa veritate amarum quid propositum fuit, id tanquam præter intentionem factum deprecor, eumque invito & rogo: velit id, quod *Musarum Jurid. p. 116.* oblique indicavit, proxime expedire, & rationes suas proponere, per quas putet, demonstrationem juris positivi universalis a me in Institutionibus Jurisprudentiæ divinæ tentatam in nihilum redigi posse. Cedam semper rationibus firmis, ipsique valde obstrictus ero, si me errantem in veritatis semitam reduxerit.

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS

De
RATIONE STATUS
Dissertationem XV. & XVI.

De
VOTORUM PLURALITATE DE
ARBITRIO IMPERATORIS, DEQUE
REGIMENTIS IMPERII, DEPUTATIONE, CIRCULARIBUS CONVENTIBUS, ET VISITATIONE CAMERÆ,

Cum adjuncta Quæstione

An Mancipia Turcica per Baptismum manumittantur?

Publice ventilabunt

Die XIX. Octobris MDCXCIII. horis antemer. a X. ad XII.
& pomeridianis a III. ad V.

CHRISTIANUS THOMASIUS,
Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

HENNINGIUS ADOLPHUS Koch/
Hoyensis.

H

QUÆ.

QVÆRO VIII.

An Mancipia Turcica per Baptismum manumittantur?

Non videtur.

§. I.

Disimus quæstione 6. non magnum
usum habere Jus Romanum in mancipiis Turci-
cis. Revocavit ea quæstio in mentem dubium jam
ante aliquod annos conceptum. Videlicet dispu-
tavit Amicus ante quadriennium in vicina Aca-
demia cum consensu & autoritate Magnifici ibi-
dem JCtorum ordinis, de *Mancipiorum Turcicorum Manumissione Bapti-
smo implicita*, eamq; materiam per totam servitutis doctrinam fusius
executus est. Putavi tum statim disputari de non ente, sed autoritas
ordinis Juridici ex altera parte me dubium fecit, ut præsumerem,
Consultissimum istum ordinem JCris pluribus atque celeberrimis
constantem, autoritatem suam non interpositurum fuisse, nisi ipsis
de existentia hujus manumissionis constaret. Sed successu temporis
dubium pro parte negativa magis magisque corroboratum est, un-
de, quoniam de materia practica agitur, non ægre laturus arbitror
& Amicum Disputationis Præsidem, & inclutum istum JCtorum
ordinem, si ipsis dubia mea proposuero, paratus informatione de-
bita accedente in ipsorum castra transire.

§. II.

Si quæstionem : An fit? dissertationi suæ præmisisset Clarissimus
Autor, facillimo negotio dubia mea expedire possem. Jam autem
cum existentiam hujus manumissionis præsupposuerit, paulo altius
res videtur esse repetenda. Præsuppono igitur, etsi alias quilibet de
re sua disponere pro lubitu possit, noluisse tamen plerasque gentes
ob interesse publicum, & potissimum Romanas manumissionem ser-
vorum sine aliqua solennitate fieri, adeoque modos manumittendi
lege

lege publica definivisse. Jam autem manumissio per baptismum est
ens Juri Romano plane incognitum, neque de ea diligentissimus
antiquitatum Romanorum in re præsentis indagator Wilhelmus a
Loon *de manumissione servorum apud Romanos* quicquam meminit.
Neque juri Justiniano hanc manumissionem cognitam esse indi-
cio est, quod Judæis in specie interdictum sit habere mancipia Chri-
stiana, qua prohibitione opus non fuisset, si per Christianismi pro-
fessionem quis ex servitute in libertatem transivisset. Jus Canoni-
cum quod attinet, neque in eo quicquam deprehendere potui,
quod manumissioni huic per baptismum faveret, multa vero argu-
menta visus mihi fui deprehendisse, quæ contrarium indicarent.
1. Servi non potuerunt promoveri ad sacros ordines, nisi a Do-
minis libertatem consecuti fuerint. Si tamen servus scient Do-
mino fuerit ordinatus, ex hoc liber habebatur & ingenuus. *Lan-
cellos. Instit. Juris Canon. lib. I. tit. 25. §. 2.* Ergo servi etiam Christiani
fuerunt, neque baptisma pro manumissione valuit, sed ordinatio.
2. Servus si prius ignorante Domino ad sacra ministeria ordinatus
monachus fieri elegerit, jugum servitutis evadere hoc ipso potuit,
alias intra unius anni spatium Domino & servilem fortunam pro-
bare & servum suum recipere licebat. *Lancell. l. 1. tit. 30. §. 6.* Ergo
monachismus demum manumissionis efficaciam habuit, non ba-
ptismus. 3. Idem Lancellotus *l. 2. tit. 11. §. 7.* dicit, servum a sacra-
mentis Ecclesiæ & a matrimonio non esse removendum. Ergo
mancipia per baptismum non sunt liberata a servitute.

§. III.

Neque moribus hæc manumissio est introducta. Quin potius
iidem contrarium testantur. Ipse ego in illo loco, ubi Disputatio
dicta fuit habita, patrini personam in baptismate ejusmodi manci-
pii Turcici sustinui, & nihilominus tamen Dominus æq; post bap-
tismum Domihium in servum istum retinuit, atq; ante habebat, eum-
que non diu post donando alii, alienavit. Adde quod & utilitati pu-
blicæ & principiis Christianismi videatur: aliquo modo repugnare,
si per baptismum fiat manumissio. Nam id certum est baptismum
non denegandum esse mancipiis quibuscunque infidelibus ad
Christianismum adspirantibus, etiam invitis Dominis. At si per
baptismum simul consequerentur mancipia libertatem, occasio
daretur, ut multi propter bonum temporale simularent desiderium

Christianismi, aut ut Christiani fierent propter utilitatem temporalem, non propter veritatem & salutem spirituales. Quamvis autem notet B. Brunnem. *Juris Eccles. lib. 2. cap. 18. §. 9. p. 696.* non esse Simoniacum, expressa promissione alicujus rei temporalis aliquem allicere ad Baptismum vel religionem suscipiendam, graviter tamen addit Illustr. Ordin. *p. 715.* sine dubio illum, qui Baptismum vel religionem spe præmii temporalis recipiat, gravissimum committere peccatum. Nec ab hoc eum absolvendum esse, qui alterum spe præmii allicit. Aliis argumentis utendum, quo ad religionem adducatur infidelis & non temporaria sed divina ipsi demonstranda retributio. Repleretur adeo civitas malis hominibus, & Dominorum jura sine ulla utilitate aut necessitate publica infringerentur. Deteriores essemus Pontificiis, apud quos, notante B. Zieglero *ad Lancelot. p. m. 166.* ideo prohibita fuit ordinatio servorum, non quod servus Clericus esse non posset, sed ne fides Christiana male audiret, ac si Dominorum jura per ea inverterentur.

§. IV.

Jam videamus quid ex Disputatione Viri Clarissimi pro existentia hujus manumissionis colligere possimus. Sunt vero omnino duo. Primum est *in cap. 1. §. 2.* ubi adducitur, quod Pontifex Gregorius M. in Epistola quadam ad Fortunatum Neapolitanum, cujus fragmentum continetur *in can. 15. dist. 54.* decreverit, cogendos esse Dominos, ut sua mancipia, quæ ad Christianam fidem converti & baptizari desiderant, pro pretio dimittant; adeoque locorum Episcopos omni sollicitudine eo labore debere, ut omnibus modis in libertatem vindicentur. Sed si allegatum canonem 15. distinctius percipias, deprehendes hunc ejus sensum esse: Si quis de Judæorum servitio, sive paganus, intra tres menses (postquam Judæus eum emerat,) ad religionem Christianam converti voluerit, pretium ejus Judæo ab emptore Christiano debet solvi. Si post tres menses id contingat, absq; restitutione pretii & absq; venditione liber debet fieri. Hic textus cum de Judæis Dominis disponat, ad Christianos Dominos non potest applicari, quia cessat ratio applicationis, ideo enim hæc constitutio concepta est, quia Judæus non potest habere mancipium Christianum. Deinde etiam hoc casu baptismum non semper vim manumissionis habuisse patet, quod, si intra tres menses primos ad religionem Christianam se convertere

tere voluerit mancipium Judæi, idem in potestate Domini Christiani, qui pretium Judæo solverat, manserit.

§. V.

Secundum est in cap. ult. §. 10. ubi sic Clarissimus Autor: *Quamvis absurdum non videatur illos, qui in bello Turcico capti sunt, servos etiam permanere debere arg. l. 5. §. 2. ff. de capt. quamvis ejuraverint religionem Mahumetanam & Christiana imbuti sint, cum sententia sit probata servitutem personarum, & dominicam potestatem legi divina non adversari. Hahn ad Wesenb. tit. ff. de capt. n. t. nec Evangelium abolere Politias 1. Cor. 7, 21. Quam ob causam in Lusitania aliisque regionibus adjacentibus adhuc moris esse dicitur Bodino, ut capti Turcæ servi permanere debeant, licet Religionem Christianam fuerint amplexi. Quæ forte & ratio, cur usus mancipiorum & vernarum etiam duraverit per tempus inter Christianos, in tantum, quod etiam Ecclesia suos servos habuerint. Attamen cum charitate Christianorum paululum incrementum inter eosdem servitus evanuerit, &c. ideo palam est, quod mancipia Turcica post baptismum non amplius pristinam immanem servitutem subire, sed potius vera Christianorum libertate frui debeant. Continet hic paragraphus Viri Consultissimi & rationes dubitandi & decidendi. Rationes dubitandi quod attinet, (quas forte Hahnus ab ipso citatus, qui jam ad manus non est, ex Gudelino magnam partem hausit, quem vide de Jure Novissimo l. 1. c. 4. p. m. 6) illæ quidem, cum pro mea sententia faciant, possunt manere intactæ, nisi quod illud obiter saltem moneam, me non videre, quale argumentum pro illa sententia ex l. 5. §. 2. de capt. extrui possit, ubi Pomponius: *in pace, inquit, quoque postliminium datum est, nam si cum gente aliqua, neque amicitiam, neque hospitium, neque fœdus amicitiae causa factum habemus, hi hostes quidem non sunt. Quod autem ex nostro ad eos pervenit, illorum sit, & liber homo noster ab eis captus servus sit & eorum. Idemque est, si ab illis ad nos aliquid perveniat. Hoc quoque igitur casu postliminium datum est.* Dubito, an paragraphum hunc intellexerit Vir alias eruditissimus, Dionysius Gothofredus. Nam notæ, quas ad eundem confecit, plane a paragrapho alienæ sunt. Intendit Jctus latrocinium gentis in gentem, tum temporis valde receptum, de quo vide integram disputationem B. Patris. Sed quid latrocinium gentis in gentem cum mancipiis Turcicis commune habet?*

§. VI.

Venio ad rationem decidendi, quæ hæc affertur, quod ideo manumissio per baptismum introducta fuerit, aut introduci debeat, quod crescens charitas Christiana moverit gentes Christianas, ut servitutem plane tollerent. Quæ ratio ob varias causas id quod probare debeat, mihi probare non videtur. 1. enim nullum est dubium, quod tempore Apostolorum in primitiva Ecclesia major fuerit charitas quam seculis subsequenter, & illis, ubi servitus inter Christianos fuit sublata. Si ergo excellentia illa charitatis Christianæ non impulit Christianos primos, ut servos etiam fideles manumitterent, uti non impulit. *Eph. 6. v. 9. 1. Tim. 6. v. 2.* causa non est, ut dicamus eandem successu temporis & in seculis remotioribus, ubi Christianismus jam multis principiis Anti-christi erat deterior redditus, id effecerit. 2. Falsum est eo tempore, quo servitus inter Christianos fuit sublata, crevisse Christianam charitatem, quæ profecto multo trepidior fuit & frigidior, quam esse debebat, utpote cum illo tempore & ambitio & avaritia & voluptas nomen charitatis sibi falso vindicarent. Ergo cum ista charitas crescens sit non ens, non potuit hunc effectum produxisse. 3. Servitus eo tempore saltem in tantum evanuit, ut Christianus a Christiano captus servus non fieret, mansit autem ad nostra usque tempora servitus, ut Turcæ capti servi fierent. Ergo si Christiana charitas illius temporis non impedivit initium servitutis in Turcis, non potest etiam allegari, quod impulerit eos ad Turcas manumittendos per baptismum. 4. Supponit illa ratio, quod erat in questione. Probari debebat, introductam fuisse manumissionem per baptismum, & loco probationis inquiritur in causam, cur introducta eadem fuerit. Alia plura ut jam taceam.

§. VII.

Sed pergit Vir Consultissimus: *Id quod luculentissime confirmat Pius V. Papa, constitutione sua de anno 1566. lata, quæ habetur in Magni Bullarii Romani Tomo I. sub n. 17. quod edidit Laertius Cherubinas J. C. utus Romanus, in qua disposuit Pontifex captivos eorumque prolem a servitute liberari debere, suscepto SS. baptismo.* Video similia asseri a Gudelino d. l. p. 6. Verum, ait, recens est Pii Quinti Constitutio extans apud Petrum Matthæum in summa Constitutionum summorum Pontificum, captivos fieri liberos suscepto Baptismo qui sub tutelam civis cujusq; Romani confugerint. Respondeo 1. Constitutio Pii V. qualiscunq; etiam sit, non probare po-

test, quod manumissio per baptismum sit introducta tempore eo, quo ex hypothesi Consultissimi Autoris, Christiana charitas movit gentes Christianas, ut servitutem abrogarent, quia illa constitutio Pii V. est multo recentior abrogatione illa servitutis. 2. Si Pius V. demum introduxit hunc modum manumittendi per baptismum, non pertinet ad nos Germanos, quia obligat saltem eos, quibus lata fuit. Ad nos Protestantes in Germania post reformationem (quo tempore latam esse illam constitutionem fatetur ipse Consultissimus Autor,) non agnovimus Papam legislatorem, imo nec Pontificii cives in Imperio eo tempore Papam legislatorem agnoverunt. Ergo probare debebat Consultissimus Autor, Constitutionem illam Pontificis in Germania esse receptam.

§. VIII.

Sed forte etiam id non constituit Pius V. quod constituisse fertur. Mallem, ut mihi licuerit ipsam constitutionem inspicere. Quæsi eam in Septimo Decretalium, quem librum Petrus Matthæi edidit, sed ibi non inveni. Istum vero librum quem Gudelinus allegat, non habeo. Adduxit quidem Consultissimus Autor ex prædicto Bullario verba prolixius. Sed exinde mihi videtur parum probari posse. Contraham rem in summam. *Provocat Pius V. ad constitutionem Pauli III. qui redintegraverit facultatem & privilegia Conservatorum & Populi, mancipia (seu Sclavos,) post baptismum ad Senatus Camera officium ac illius conservatores confugientia, secundum veterem consuetudinem ab aspero servitutis iugo liberandi. Hanc Constitutionem Pauli III. Pius V. confirmat, & servos prædicto modo per Senatum Camera & Urbis Conservatores liberatos vult haberi plenissime pro civibus Romanis.* At vero ut taceam 1. istam constitutionem specialem ad districtum urbis Romæ pertinentem male extendi ad Germaniam, non potest 2. sensus illius constitutionis perspicue cognosci, si non & ipsa Pauli III. Constitutio, ad quam se refert Pius V. inspicatur, quia referens sine relato interpretari non possumus. 3. Ipsa constitutio aperte ostendit, neq; ex mente Pii V. aut Pauli III. manumissionem tum per ipsum baptismum factam fuisse, sed per dationem specialem Conservatorum & Senatus Camera, postquam mancipia baptizata ad ipsos confugissent, ergo baptizati eo non confugientes manebant servi. 4. Quia & Paulus III. ad veterem consuetudinem provocat, a vero non est absimile, totam constitutionem utriusque Pontificis non loqui de mancipiis bapti-

baptizatis omnibus, sed de mancipiis Judæorum vel aliorum infidelium. *Confer supra §. 4.* Quodsi esset, eadem responsiones essent hic repetendæ, quas jam supra d. §. 4. dedimus.

§. IX.

Ergo si nulla datur in Germania manumissio per baptismum, uti hætenus adhuc videtur, frustraneæ sunt quæstiones a Viro Consultissimo de hac manumissione per baptismum motæ, v. g. an maritus mancipium uxoris possit ita manumittere? an uxor possit invito marito? an Proprietarius ita manumittere possit servum usufructuarium? an socius invito sacro possit? *vid. c. 1. §. 12. usq. ad 27.* frustraneæ sunt assertiones: differentiam esse inter hanc manumissionem & reliquos modos manumittendi, quod in illis olim apud Romanos inviti libertatem consecuti fuerint l. 15. §. 2. C. de testam. manum. ad hanc vero invitus non cogatur; (d. c. 1. §. 42. & 43.) item quod ad hanc manumissionem omnes admittantur etiam Jure Romano inhabiles, ut servi plagiarii, Candidati torturæ, servi oppignorati &c. (d. c. 1. §. 47. seqq.) quod manumissi per baptismum gaudeant jure civitatis & fiant municipes in illo loco, ubi Patronus sit municeps debeantque inter opifices recipi & tolerari; quod munera patrinorum pertineant ad manumissorum patrimonium, nec sint peculiam; quod habeant testamenti factionem activam & passivam, & possint ab intestato succedere; quod sint capaces honorum & dignitatum in Republica; quod uxor infidelis Turcæ baptizati gaudeat iisdem honoribus quibus maritus, non vice versa &c. (*vid. cap. ult. §. 30. 31. 32. 33.*) Id saltem duobus verbis addere liceat (1) falsum esse, quod apud Romanos inviti libertatem acceperint servi, non obstante, quod in d. l. 15. §. 2. C. de manum. testam. dicatur: *ne-
mini servorum liceret Romanam civitatem recusare.* Pertinet enim hæc assertio ad flosculos errorum Triboniani. (2) Occasionem dari ad malitiam, si per baptismum quis manumitteretur, vel eo quod hoc casu servi oppignorati in fraudem creditorum manumitterentur, quod juri naturali est contrarium. (3) Repugnare proximorum nostrorum assertioni, quod munera patrinorum non pertineant ad peculium, quod est in proprietate Domini.

Pluribus observationes declarabimus in
discursu.

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

CELEBERRIMI AUTORIS

De

RATIONE STATUS

Dissertationem XVII. & XIX.

De

REVISIONE, CONVENTU

PRINCIPUM, REGIMENTO PER PE-

TUO, REGALIBUS STATUUM

IMPERII, ET TERRITORIO.

Cum adjuncta Quæstione

Cur Imperator Wenceslaus, Princeps

non optimus quidem, sed tamen nec etiam malus,

communiter tam male audiat?

Publice ventilabunt

Die XII. Octobris M DC XCIII. horis antemer. a X. ad

XII. & pomeridianis a III. ad V.

CHRISTIANUS THOMASIUS,

JCtus & Prof. Publ.

& Respondens

JOHANNES du CLOS, Metensis

Gallus.

I

QVÆ.

QVÆRO IX.

Cur Imperator Wenceslaus, Princeps
non optimus quidem, sed tamen nec etiam malus,
communiter tam male audit? Videtur, odium Cleri Ponti-
ficii, & protectionem aut tolerantiam Hussi ansam
iniquioris ejusmodi famæ dedisse.

§. I.

Robavimus in quæstione secunda, 'vero-
simile esse, Wenceslaum legaliter non fuisse de-
positum. Hic duo probanda sunt: I. Wenceslaus
non fuit Heros inter Principes, sed tamen Prin-
ceps, qui magis, si non laudem, saltem excusa-
tionem quam vituperium meretur. Fuit enim
Princeps timidus quidem, piger, vino deditus,
nec ad magna natus, sed sincerus, benignus, clemens & nequitiz
osor ac veritatis amans, certe non hostis. II. Causa pessimæ ejus
famæ fuit, partim quod ipse & oderit Clerum Pontificium, & ipsis
iterum fuerit valde exosus, partim quod veriore Hussi doctrinam,
quantum status turbulentus Bohemiæ & Genius ipsius Imperatoris
admittebat, defenderet.

§. II.

Non justum tractatum scribo, sed brève Schediasma. Igitur me-
lius facere non possum, quam si ex duobus saltem vel tribus autori-
bus fide dignis, (quia omnes more communi Wenceslaum incre-
pant,) quædam huc facientia excerpsero. Quare non tam ad eo-
rum verba, quam ad rem ipsam, quam narrant, respiciendum erit.
Et valde mirandum, quod communiter omnes Historici, etiam Pro-
testantes & moderni, Wenceslaum tam petulanter increpent, cum
tamen jam suo tempore Aventinus referente Boxhornio *Historia
Univers. p. m. 887.* postquam secundum opinionem communem re-
censuisset scelera Wenceslai, amore veritatis victus addiderit: *Com-
plura*

plura de eo alia scelera referuntur, quae ego falsa atque conficta (ita sunt ingenia hominum,) ab inimicis esse reor.

§. III. De Wenceslao hæc refert Lehmannus *Chron. Spir. lib. 7. cap. 60. p. m. 826.* Demnach die Böhmen an Kaysers Wenceslao gespürt, daß er seinem Vater an Tugenden und Verstand sehr ungleich, haben sie wenig von ihm gehalten. Der Kaysers vermercket die Verachtung, macht es wette, und thät dergleichen gegen die Böhmisches Herren, zog zu sich Deutsche, und bestellte mit denenselben die fürnehmste Amts-Verwaltung. Daher erwuchsen zwischen beyden Nationen eyferige Verbitterung. Die Böhmen machten Bündniß wider die Deutschen, und bedrängten sie, wo sie Gelegenheit hatten. Deshalb ließ der Kaysers am Samstag nach Ostern die Fürnehmste der Verbündniß verhaften, und den Montag hernach öffentlich enthaupten. Hernach berufft der Kaysers alle Raths-Personen der Alten und Neuen Stadt Prag zu Hof, und als sie erschienen, hat er sie heissen zu seiner Tafel sitzen. Als sie gegessen, ist der Scharffrichter, des Kaysers Gevatter, ins Zimmer vor dem Kaysers getreten, und hat gesagt: Gnädigster König und Herr: Aus was Ursachen bin ich hieher erfordert? Der Kaysers antwortet: Lieber Gevatter, wart draussen, nach der Mahlzeit will ich dir zu schaffen geben. Den Gästen ist Herz und Muth gesunken, denn sie wol gewußt, daß der Kaysers zuvor mehrmahls Schuldigen und Unschuldigen mit gleicher Maas gemessen. Nach verrichter Mahlzeit hat ihnen der Kaysers unterschiedliche Befehl und Beschwerniß aufgebunden. Darauff die Raths-Personen ein jeder allen Gehorsam, darzu ihr Leib und Leben vor Ihre Majestät aufzusetzen allerwilligst versprochen. Welches der Kaysers mit Gnaden angehört, und weil er sie zu seinem Willen gewonnen, wieder unbeleidigt hingehen lassen. *Observa ex hac historia, subditos irreverentes & rebelles Imperatori occasionem dedisse severa remedia ad eorum coercionem adhibendi. Ipse tamen, si adeo crudelis fuisset, uti describitur, tam benigne istos Senatores omnes non dimisisset, præprimis cum multo verisimilius sit, eorum aliquos rebellionis fuisse implicitos, & hanc causam timoris fuisse, quam quod juxta Lehmannum, Imperator assuetus fuerit insontes cum fontibus punire.*

§. IV. Pergit Lehmannus *Cap. 61.* Im Jahr 1393. ist der Kaysers gen Beraun verreist, daselbst - verkleidet - ins Kloster gangen, zu besuchen,

wie sich die Mönch in ihren Orden verhalten. Im Kloster ward er von
16. Mann unversehens - überfallen, und in geheim gen Prag - in ein
Gefängniß mit Namen Schpinck geföhrt, darinn er 15. Wochen - ge-
legen. - Eines Tages ließ er den Rath bitten, sie wollen ihm erlauben
im nächsten Bad am Rath-Haus zu baden, mit Verheißung, daß
er nach dem Bad wieder ins Gefängniß wolt gehen. - Dem Kaysen
zu willfahren, haben sie ihm vier vertraute Diener zu Verwahrung
und Wiederliefferung zugeordnet, - der Diener haben zween mit ihm
gebadet, zween die Wacht gehalten. Nach langen Baden sagt der
Kaysen, er wolle sich an der Luft erköhlen. Das ließen die Diener zu.
Das Bad-Haus war im nächsten an der Mulde gelegen, dabey ein
Fischer-Nachen angehenckt. Der Kaysen fragt eine Bad-Magd, ob sie
mit dem Nachen fahren könt, da sie ja geantwortet, bat sie der Kaysen,
den sie doch nicht gekennet, sie wolt ihn eilends überführen, und ver-
sprach ihr ein gut Trinck-Geld. Die Magd thats, rudert eilends hin-
über. Im Aussteigen stieß der Kaysen den Nachen vom Land, daß die
Magd nicht wieder drein kont kommen, sagt, sie solt mit dem Ruder
eilends nachfolgen, so wolt er sie mit hundert Gilden begaben. Sind
also beyde - gegen dem Dorff Kuchel gelauffen, daselbst sie wieder ei-
nen Nachen gefunden, und seynd wieder übers Wasser gefahren,
und - biß zum neuen Schloß gangen - davor sie zu Abend gar spat an-
kommen. Der Kaysen hat dem Thorwarter zugeruffen, der erkennt im
finstern die Stimm, meldt den Kaysen bey dem Hauptmann an, der ihn
alsbald eingelassen, und als nackenden sambt der Bade-Magd Su-
sann genannt, nach Vermögen bekleidet, und mit einem Imbiß er-
götzt. Der Erledigung erfreuet sich der Hauptmann samt allen den
Seinen. Nach dem Essen ließ der Kaysen hundert Gilden an Gold
herbey bringen, lieffert sie der Susanna mit Dancksagung - sagt fer-
ner, weil sie seine Erlöserin, sein Gefärth und Tischgenos gewesen, so
soll sie auch sein Schlaffgesell seyn, welches die Baderin geschehen las-
sen. Als der Kaysen auf den Neuen Schloß mit seiner Susannen sich
etlich Tag frölich gemacht, ist er hernach samt derselben gen Ziebrack
verreist, dahin er die Herren von Prag zu Gast beruffen. Aber es wolt
niemand erscheinen, sagten, sie hätten zu Prag besser, als auffm
Ziebrack. Siste hæc Historia Wenceslaum Optimatibus rebellibus
erosum, a plebejis & suis valde amatum, Monachis non faventem,
& ab iis iterum non amatum, voluptuosum, & erga beneficos gra-
tum.

§. V. Sequenti cap. 62. narrat Lehmannus, 'quomodo mox Imperator iterum a subditis suis rebellibus captus, occulto Vienne captivus duriter detentus, & a piscatore iterum liberatus fuerit. Excerptam saltem exitum. Seynd hernach (der Fischer und der Kays-
ser) durch einen Wald und andere Unbrwege in Böhmen am Tag Martini vor das Schloß Wischerad ankommen und eingelassen worden. Der Kays-
ser sagt zu den Unterthanen, welche seine Getreue wären, die solten zu ihm treten, deren alsbald auf zwanzig Personen herbey
gelauffen. Demnach er von ihnen verstanden, daß der Hauptmann des
Schlosses vom Rath zu Prag in der alten Stadt dahin gesetzt, hat er
denselben zu verhaften befohlen, und in dessen Namen ein Schreiben
an gedachten Rath gefertigt, des Inhalts, daß sie in Eyl dahin kom-
men solten. Inmittelft den Scharffrichter des Orts auf das Schloß
beruffen. Der Rath zu Prag ist aufs Hauptmanns Beschreiben als
in eilfertiger schwerer fürgefallener Sach mehrentheils im Schloß an-
gelangt, welchen der Kays-
ser von Stund an die Hände zusammen knüpf-
fen, und einen nach dem andern samt dem Hauptmann des Schlosses
die Köpfe lassen abschlagen. Nach solcher Verrichtung hat der Kays-
ser wieder sein Anwesen zu Prage angestellet, andere Raths-
Personen eingesezt, viel mit guten Worten wieder zu Freunden gemacht, die sich
widersezig erzeigt, denen ist er mit seinem Gevatter dem Scharffrichter
und andern Scherganten vors Haus geritten, hat dieselbe heraus las-
sen reißen, und öffentlich vorm Haus lassen enthaupten. Bisweilen hat
er sich gegen männiglich hohes und niedern Standes grosser Fröligkeit
angenommen, und jederman gnädigen guten Willen erwiesen, daß man
sich seines Wandels zu Zeiten erfreuet, zu Zeiten höchlich zu beschwe-
ren gehabt. Hans Grundeln den Fischer hat er samt Weib und Kind,
die er von Wien lassen abholen, in stattliche Nahrung gesetzt, und ihnen
alle Gnad und Beförderung beständig erwiesen. Ecce iterum Wen-
ceslaus prudentem, severum, justum, benignum, gratum. Vero-
simile, ex hoc ejus justæ severitatis exemplo ortam calumniam de
ejus crudelitate.

§. VI.

Pergit Lehmannus, p. 828. Der Kays-
ser ist von Natur des Ge-
müths gewesen, daß er vor den gemeinen Nutzen nimmer eiffrige Sorge
getragen, die Armen, und vor den mächtigern Betrübte und Beträngte
nicht gehöret, noch vor Gewalt beschützt. Die Höhere und Mächtigere
haben

haben des Kaysers Wesen ihnen lassen wolgefallen, sagten, der Kaysers wäre ein frommer gütiger Herr. Die Geringere, so unter der Preß gesteckt, führten hierüber unersättliche Klag und Beschweruß, sagten hingegen, daß er unachtsam und böß wäre. Diese Reden von beyden Theilen sind dem Kaysers fürkommen, darüber er zur Antwort gegeben, wenn einem etwas wil zu schwer seyn, so lege ers nieder, ist einer in Angst, mag er den Dampff von Herzen hinweg reuspern. Ne Jupiter quidem omnibus placet, ut in proverbio est. Quid Wenceslaus placeret omnibus? Quamvis Wenceslaus melior fuerit Jove Gentilium. Laudatur ab his, culpatur ab illis. Causæ odii injustæ fuerunt, ut præcedentia ostendunt, ex quibus etiam, quæ hic contra Wenceslaum allegantur, facile refutantur. Non poterat defendere oppressos Wenceslaus, etsi voluisset, cum ipse sæpius jam a subditis duriter tractatus fuisset. Non adeo vana timoris causa, & metulaborabat, qui etiam in virum constantem cadit.

§. VII. Jam quædam ex Michaelis Saxonis Kaysers Chronica excerpamus. Is cap. 2. ejus symbolum sit refert: *Morosophi Moriones pessimi: vel: Moriones docti, moriones mali.* Quod non odium ejus erga eruditionem, sed justum odium erga Clericos illius temporis corruptissimos indicat, qui falsa eruditione turgidi, nil nisi morionum pessimorum personas sustinebant. Accusatur cap. 3. lasciviz tantæ, daß er andere Weiber und Jungfrauen geschändet mit List und Gewalt, wo er gekont. Quod si verum esset, non fuissent obliti Electores in accusatione ejusdem. Sed non factum, & probabile est, eum a lascivia non fuisse plane quidem alienum, occasionem vero ad hanc calumniam dedisse Imperatorem, quod minus decenter cum liberatrice sua Susanna, ut memoravimus, vixerit. Cap. 5. memorat autor, quod Carolus IV. morti vicinus ipsi consilium dederit, quomodo feliciter regnare possit. Wenn du wilt wohl und friedlich regieren, so halte dich also. I. Habe die Pfaffenheit, Pabst und Bischöff lieb. &c. Hinc illæ lacrymæ. Hinc Carolus IV. tam laudatus a virtutibus & prudentia (vide supra §. 3. initio) Hinc frater Wenceslai Sigismundus adeo commendatus ab Historicis, quod Clericorum sputa lingeret, & fidem Hussis datam violaret. Eodem cap. 5. hæc refert Sachsse: Den Münch Bartoldum Schwarck hat er ertödtten lassen, darum daß er die Büchsen erfunden hatte, zu geschwinde der Ertödtung der freudigsten und stärcksten Menschen. Justissimum factum.

factum. Pestilentissimæ inventionis autor, qui vitam Deo voverat, non poterat mitius puniri. Sed hoc non erat ferendum, ut Imperator tam memorandum exemplum in sacram Monachi personam exerceret. Confer simile exemplum supra *quæst. 2. §. 5.* Hinc illæ quærelæ Electorum *ibid. §. 9.* quod reverendos sacrorum Antistites, Sacerdotes & Spirituales personas truculenter peremerit. Cum tamen ipse ejus accusator & testis potissimus, Johannes Archi-Episcopus & Elector Moguntinus Latro & Sicarius notorie fuerit, Fridericum Brunsvicensum, invito ipso in Imperatorem post depositionem Wenceslai electum, per assassinos interficiens.

§. VIII. Finem imponant excerpta quædam ex Theobaldi Hussiten-Krieg. Is *Part. 1. c. 3.* postquam narrasset, Clericos irritatos valde fuisse contra Hussum, subjungit: Da um solches durch die Geistlichen für den König bracht wurde, durch welches Hülffe sie vermayneten dem Hussen alsbald Brieff in ein anders Kloster zu geben. Aber was geschach. Der so mehr um andere unnütze Sachen bekümmert war, lachet, sagende: Ey ey, laß ihn nur gehen, die Gans wird mir güldne Eyer legen. Hinc accusatio Electorum, quod Ecclesiæ noluerit mederi, quod pacem in Ecclesia non promoverit, & quod sacræ Ecclesiæ opem ferre noluerit. Res magis patet ex sequentibus *Ibid. cap. 7. p. 20.* Der Erzbischoff von Prag wie er vernommen, daß sich König Wenceslaus in die Sach nicht flechten wolte, sondern ließ alles, wie es gieng, gehen, machet sich auf, zog in Hungarn zu dem Kaysers Sigismundo, begehrt bittlichen von ihm Hülff mit Vermelden, daß man sonst den Ketzeren nicht wehren könnte, wo er nicht aus besonderer Lieb zu der Christenheit selbst persönlich ins Land Böhmen kam, das glimmende Feuer ausleschet. Er beklagt sich auch hoch über des Kaysers Bruder Wenceslaum, Böhmischen König, so alle Kaysersliche Heiligthumen, so bey der Schloß-Kirchen, so wol auch bey den Capellen Corporis Christi in den Gewölben unter der Erden, so mitten auf dem Neustädter Marckt stehet, nehmen, und auf das Schloß Carlstein wider der Prager Willen führen, verschliessen und verpetschieren lassen, darum denn die Prager allbereit fleißig sollicitirt, daß er ihnen den Nuß nicht nehmen, nicht anders aber zur Antwort bekommen, dann: Gehet hin erstlich zu euren Böhmischen Magistern in die Collegia, und fraget sie, wer ihnen den Ehrgeiz gegeben, daß sie dreyer Stimm begierig worden sind, dargegen die Deutschen eine haben sollen, dadurch sie alle Studen

deuten

Denken aus Prag vertrieben, deren ihr besser als dieser Heiligthümer
genossen habt. Dieweil sie euch dann eine Unordnung gestiftet, war-
um wolte ich euch nicht die andere anrichten? Haben euch eure Ma-
gistri das eine fürnehmste Einkommen genommen, so könnet ihr die
andern auch entrathen. A vero haud absimile est, Wenceslaum id
fecisse in favorem Hieronymi Pragensis, de quo idem autor *pag.*
statim sequente 23. narrat, quod contra cultum reliquiarum fuerit
concionatus. Non potuit non hoc modo odium Cleri incurrere
Wenceslaus, unde cum postea ex omnibus cathedris tonarent
contra Hussum, (welches der König wohl wuste, aber nichts sagte,
ließ es gehen, wie es wolte, enthielt sich auf dem Schloß Kocznick)
ut noster ait *p. 30.* non poterat iusto metu plura contra eos tenta-
re. Huc faciunt ea, quæ sequuntur *p. 33.* Der Pabst war erzürnet,
schrieb König Wenceslao, drohet ihm ernstlich, wo er die Lehr
Wicleffs nicht unterdrücket, welches alles vergebens war. Der Kö-
nig so sich vor Aufruhr des Volcks befahrt, nahm sich keiner Sachen
an, bis daß Huß und Hieronymus verbrennet, die Krieg entstanden,
und alles bund übergieng. *p. 77.* efert, quomodo Cardinales vana
spe lactaverint Wenceslaum de Imperio recuperando. *p. 132.* Sta-
tus Bohemici Regem rogant, ut ad ipsos Pragam veniat. Respon-
det, er fürchte sich vor der Spinka, (vide supra §. 4.) Sey
vor denen Böhmen weder im Kloster noch in dem Königlichen Hof
sicher gewesen, Postea promittentibus statibus fidelitatem, Pra-
gam rediit, & Hussi a seclis quædam templa concessit, in wel-
chen sie beyde das Volck nach ihren Willen lehren, und die Sacra-
menta nach Christi Einsetzung austheilen möchten. *p. 137.* Wenceslaus
Ziscam famigeratissimum Hussitarum postea Generalem benigne
dimisisse narratur, ipsique concessionem indulsisse, die Schmach
zu rächen, so ihm ein Geistlicher, der seine Schwester stupriret, zu-
gefügt, welche Vergünstigung der König mit angehängtem Siegel
bekräftiget, quamvis Theobaldus putet hoc factum esse a Wen-
ceslao ex contemptu Ziscæ, quod pauper esset, & simplex ipsi vi-
deretur.

§. IX, Concludo: Si ad Martyrium sufficeret, quod quis in-
justa propter veram religionem pateretur,
martyr esset Wenceslaus.

TANTUM.

Q. F. F. Q. S.
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS
DE
RATIONE STATUS
Dissertationem XIX. & XX.
DE
TERRITORIALI POTESTATE
CIRCA SACRA IN COMMUNI,
DE
EADEM IN IMPERIO, ET DE JURE
REFORMANDI.

Cum adjuncta Quæstione

Quid sentiendum de articulo 5. & 7.

*Reformationis Friderici III. do anno 1441. contra
Doctores Juris & Jus Romanum?*

Publice ventilabunt

Die XIX. Octobr. M DC XCIII. horis antemer. a X. ad XII.

& pomeridianis a III. ad V.

CHRISTIANUS THOMASIUS,
Jctus & Prof. Publ.

& Respondens

JOHANNES ADOLPHUS METSCH;

Eques Anhaltinus.

K

QUÆ-

QUÆRO X.

Quid sentiendum de Reformationis Friderici III. de anno 1441. articulo 5. & 7. contra Doctores Juris & jus Romanum? Videtur ejus intentio fuisse maxime salutaris.

§. I.
Xtat illa reformatio apud Goldastum

p. 166. seq. Der Reichs-Satzungen, & dicitur, quod proposita fuerit in Comitibus imperii Moguntiae anno 1441. habitis. Constat illa XII. articulis & declarationibus horum articulorum. Sunt, qui dubitant de veritate hujus reformationis, & fatendum, eam stilo consueto Recessuum aut constitutionum imperii non esse conceptam, neque memini, me legisse, quod antiquior historicus mentionem faciat conventus Imperii Moguntiae isto anno habiti. Lehmannus in *Chronico Spirensi lib. 7. c. 98.* expresse dicit, Fridericum III. primam dietam indixisse 1442. Francofurti, cujus recessus extat in vulgari editione Recessuum Imperii, statim post auream bullam. Ipse Goldastus in vindicatione hujus reformationis, *p. 312.* variat, modo enim dicit, ab ipsomet Friderico Caesare Ordinibus propositam esse, multis autographis doceri posse, modo eam in medium adductam esse in Comitibus regni Germanici a Germaniae Urbibus. Conringius *de Orig. Jur. Germ. cap. 32. p. 199. seq.* neutrum horum certo vult asserere, id tamen constare dicit, in comitiis libellum hunc publicae deliberationi propositum esse, & actum esse illa ætate de tota Republ. rectius in posterum instituenda, magno studio & multo labore, & *p. 202.* præterea tum temporis cum alibi, tum in superioris potissimum Germaniae præcipuis urbibus coepisse juris Doctores senatoria dignitate excludi, quod jam Besoldo & Winthero fuerit annotatum, denique *p. 204.* Fridericum Imperatorum de juris Doctoribus minus benigne sensisse, ut qui teste Cuspiniano in ejus vita, dixerit, juris ab eis æquitatem inverti iustitiam

stetiamque foedari. Mihi sic videtur, propositos fuisse articulos ab ur-
bibus Imperatori, declarationem articulorum vel a reliquis statibus,
vel a Consiliariis Imperatoris. Res patebit e sequentibus.

§. II. Excerptare autem volumus ea saltem, quæ ad Doctores
juris pertinent & ad jus Romanum. De Doctoribus juris conce-
ptus est articulus 5. Alle Doctores der Rechten, sie seynd Geistlich
oder Weltlich im H. R. R. E. R. sollen nach laut der fürgenommenen
Reformation an keinem Gericht bey keinem Rechten, auch in keines
Fürsten oder anderen Råthen mehr gelitten, sondern ganz abgethan
werden. Sie sollen auch für bafhin vor Gericht oder Recht nicht
weiter reden, schreiben oder Rath geben. Sintemals Gott dem Men-
schen mit seiner eigenen Weisheit begnadet und versehen hat, so mag
er in der neuen / fürgenommenen Ordnung seines Rechtens selbst wohl
warten.

§. III. Declarationes supra hunc articulum sunt quatuor ap.
Goldast. f. 171. seq. Summas saltem jafferemus. 1. In omnibus Uni-
versitatibus tres Doctores juris debere sustentari, qui jura bene fun-
data & recepta explicare, & si de jure interrogentur in casibus du-
biis, conjunctim intra 30. dies debeant respondere. 2. Doctores
juris non debere admitti in ullis judiciis, neque superioribus neque
inferioribus, tanquam judices aut assessores, quia jus iis magis sit
occultum quam Laicis, & quia sint mercenarii, non heredes juris &c.
3. Et quia sint vitrici juris, non debere etiam Procuratores aut Advo-
catos esse in judiciis &c. additur: Das hat euer verkehrte Lehr inner
funffzig Jahren zu wege bracht: wo ist er vor erhört worden? 4. Permissum
esse omnibus statibus uti Consiliis Doctorum, sed non debere ad-
mitti in consiliis ordinariis, sed separatim consilium, si quis eis ve-
lit uti in causis difficilioribus, formari debere. Denn bey ihnen ist
nichts verschwiegen, sie seynd nits anders Råth, denn des Golds und des
Geiſſs. Verba dura, sed quis non videt, per Declarationem primam
& quartam eludi rotum articulum, adeoque hæc verba ad decipien-
dos incautos fuisse adhibita?

§. IV. Articulus 6. quamvis affinis sit, & de Clericorum remotio-
ne a negotiis civilibus conceptus, tamen brevitatis studio omittetur.
Sequitur articulus septimus. Alle Kånserliche weltliche Recht, so bisher
in H. R. R. E. R. gebraucht und dafür gehalten seynd, sollen alle todt
und ab seyn; allein die, so durch die Rechtsverständigen mit lauterem

Grund und klarer Wahrheit ohne Argelist rechtlich erkannt sind, sollen gehalten und bestätigt werden, damit der Arm so viel Freyheit und Zugangs habe im Rechten als der Reich, und ob er schon ein Fürst wäre, sonder Argelist und Gefährde.

§. V. Declarationes iterum sunt quatuor f. 173. Constituenda esse in Imperio 1. Cammer-Gericht, 4. Hof-Gericht, 16. Land-Gericht, 64. Frey-Gericht. Forma eorum maxime favorabiliter ibi depingitur. Sed in fine additur: Man mag sich auch an all den Gerichten der Kayserl. Rechten recht gebrauchen, die mit Rechten wahren Grund erkläret, angezeigt und zugelassen seynd, laut der Gerichts-Ordnung. Quis non videt iterū tolli revera articulū? Et hæc ratio forte est, quod cum sentirent urbes, aut ii, qui proponebant articulos, quod ita false riderentur, non amplius urgere voluerint rem desperatam, sed rem demiserint.

§. VI. Quicquid hujus sit, de utilitate aut damno hujus intentionis quæramus. Sunt, qui posterius asserunt, & Reipubl. gratulantur, quod rabulæ non obtinuerint. Sed ni fallor contra rabulas tum actum fuit, non a rabulis. Et celeberrimi etiam juris Doctores possunt esse celeberrimi rabulæ. Ergo ne cum turba nobis res sit, audiamus judicium Conringii d. c. 32. p. 202. seq. Postquam retulisset ultimam declarationem articuli 5. subjungit: *Quam equidem periniquam judico & longe durissimam. Enimvero in atrocem adeo sententiam itum est procul dubio non alia de causa, quam quod illi ordini Doctorum permisti quidam rabulæ, pessimis fori Pontificii moribus tranquillitatem Germaniæ tum perturbassent. Illi scilicet curiæ debetur, quicquid est rabularii negotii. Et vero primorum apud nos juris Doctorum plerique in Italia educati sunt, ut mirum non sit, scabiem Aule Pontificiæ illorum multis affricam. Quin ex Italici ipsis nonnulli in Germaniam tum transiere. Quomodo ex Italia secum adduxit Boguslaus decimus Pomeraniæ Dux Petrum Ravennatem, ejusque filium Valentinum. Itali quoque fuerunt, qui Matthia Hunniade Rege, Hungariæ subito litibus repleta, effecerunt, ut ipsum jus Romanum, ubi pedem intulisset in regionem illam, vicissim mox inde pelleretur. Cæterum utut illi peritorum Romani juris ordini quidam fuerint permisti tum vitilitigatores, non tamen paucorum vitio totus laudatissimus ordo proscindi meruit. Et vero quid vel Romani vel Pontificii iuris peritia bonis consiliis obstat vel judicandi prudentiæ? Ex adverso omni ævo visum prudentioribus, cum ad Rempubl. utilissimum, qui Ulyssis exemplo multorum mores populorum novit & urbes, Taceo nunc, ea tempestate commode Rempublicam nostram geri*
non

non potuisse sine legum illarum notitia, saltem ob aula Pontificia etiam in media Germania auctoritatem, & Italia Gallieque viciniam, quae jam leges illas observabant. Omnis hominum ordo sua carcinomata habet. Ipse sanctissimus Apostolorum coetus scelus ingens intra se aluit. Si paucorum crimen in omnium culpam trahendum, actum est profecto de universo humano genere.

§. VII. Hic nescio, an Conringius declarationem saltem, an etiam articulum impugnet? An serio defendat Doctores juris, an saltem hæc adscripserit, ne odium eorum incurrat? Quia verba modo allata non exhibent modum disputandi Conringianum. Opponamus Conringium Conringio, & ex ipso adducamus, quæ ad defensionem articulorum videntur facere. Ita vero ait cap. 33. p. m. 215. *Ex quo judicia Romani illius juris Doctoribus commissa sunt, fieri vix aliter potuit, quin eorum multi, illius juris, cujus audiebant Doctores, quam priscarum Germaniæ legum ac consuetudinem tum peritiores, tum observantiores hujus Romani juris usum sensim introducerent, præsertim apud populum quoque enata juris illius utut ignoti, præ antiquis institutis singulari existimatione.* Et cap. 34. p. 228. *Contentionibus & litibus forensibus immane quantum ab illo usque tempore Germania omnis infecta ac contaminata. Quod quam sit Reipublicæ noxium, in propatulo est. Neque vero justitiæ suus locus est in litium illa multitudo, tum diuturnitate, justitia autem utique anima est omnis societatis. Arguit vero hoc, nisi fallor, sole clarius: saltem leges forensium actionum judiciorumque baud vacare vitio.*

§. IIX. Res ex eodem paulo altius repetenda est. Constat, Augustum, ut populum eo magis in devotione retineret, multiplicandarum litium gratia Jctis dedisse potestatem publice respondendi, de quo diximus in *Nevis Jurisprud. Rom. Germ. For. lib. 2.* Forte eodem consilio ab ipso missi Jcti in Germaniam. Germani tum temporis simplici processu assueti, occiso Varo maxime sævierunt in causarum patronos: Aliis oculos, aliis manus amputabant; unius os sutum, recisa prius lingua: quam in manu tenens barbarus: tandem, inquit, vipera sibilare desiste. *Florus l. 4. c. 12. Conring. de judiciis Reipubl. Germ. §. 17. p. m. 225.* Et tamen illo tempore apud Romanos processus brevi tempore & ad summum regulariter anno finiebatur. Et verosimile est inter occisos causarum patronos fuisse multos viros egregios, Trebatiiis, Alsenis, Javolenis nostris non cedentes,

dentes. Ejusmodi processum brevem ac simplicem Germani usque dum cum Academiis jus Romanum introduceretur, retinuerunt: *Vide Conring. de O. I. G. c. 28. p. 173.* De Italis, apud quos etiam ante Cæsaream auctoritatem legum Romanarum mansit auctoritas, notabilis est historia, quam refert *Conr. ibid. c. 23. p. 141.* Fridericus I. Imperator in Italia aliquando cum assessoribus Bulgaro, Martino, Jacobo & Hugone ipse audiebat & terminabat negotia. Videns autem multitudinem eorum, qui cruces bajularent (is enim Italarum mos erat, ut habentes querelas crucem manibus præferrent) misertus illorum, ait: Mirari se prudentiam Latinorum, qui cum præcipue de scientia legum gloriantur, maxime legum invenirentur transgressores, quamque sint tenaces justitiæ sectatores, in tot esurientibus ac sitientibus justitiam evidenter apparere. Eodem tempore S. Bernhardus ad Eugenium Papam (*apud Conring. d. l. p. 142.*) *Quotidie perstrepunt in tuo palatio leges, sed Justiniani non Domini. Rectius etiam? Istud tu videris.* Nam lex Domini immaculata convertens animas: ea autem non tam leges, quam lites sunt & cavillationes, subvertentes judicium.

§. IX. Seculo 13. Jus Pontificium in Germania cœpisse Conringius docet *ibid. cap. 26.* & ut observaretur publica sanctione a Friderico II. Imperatore constitutum fuit. *ibid. 156. seq.* Nam eo tempore Clerici ad judicia sua etiam traxerant causas seculares. *Conring. de judic. Reipubl. Germ. §. 80. p. 298.* Taxat hunc processum *Idem Ibid. §. 70.* ob iniquitatem, quod actoribus maxime adversus sit, & reis nimium faveat, & tamen magis faveat multiplicandis litibus in damnum Reipubl. *Conf. §. 81. p. 299.* Auctoritas vero juris Romani in Germania cœpit seculo 15. præprimis, cum Imperator Sigismundus in Concilio Constantiensi disposuerit de sustentatione Doctorum Juris. *Conring. de O. I. G. cap. 32. p. 198.* Fuisse autem tum statim lites mirum in modum multiplicatas ex eo patet, quod ante illa tempora in judicio Aulico tam paucæ causæ per Appellationem eo deductæ ventilatæ fuerint, ut uno opus fuerit saltem iudice & actuario. Hoc vero seculo in tantum creverunt lites, ut non solum tempore Friderici III. de ejiciendo iterum jure Romano cogitatum fuerit, sed & mox opus fuerit, Judicium Camerale instituere. *Conring. de judic. lb. 97. 98. 99.* Quamvis vero ibidem iterum potissimam

tissimam causam turbarum juri Pontificio velit adscribere, ex eo tamen refutatur, quod hoc jam seculo 13. in Germaniam fuerit receptum, & quod jus Pontificium multa quoad processum ex jure Romano Justiniano desumserit.

§. X. Notabilis est noxa, quam notat idem *diſſert.* §. 59. 60. p. 272. seqq. Id quoque plane novo more cepit, quod ipsimet Principes aut Caesar ipsemet non amplius jam vacent dijudicandis controversiis suis ut antehac: sed omnem hanc curam in Romanarum legum peritos plebeji licet generis, ministros suos, soleant rejicere. Cui rei mos patrius ab omni retro ævo hætenus observatus plurimum adversatur. Non potuit vero non hoc obtinere, ex quo pro legibus majorum Romanae atque Pontificiae in Germania invaluerunt, quod ab ætate usque Maximiliani quam maxime cepit. Neque vero effici temere poterit, ut Principes ipsi Romanum & Canonicum jus addiscant, quæ hujus doctrinæ est prolixitas, & plerumque aulicæ educationis indulgentia. Ut taceam ingeniorum, quæ nonnunquam est, ruditatem. Imo & alia studia, ad quæ cum Principes omnino debeant institui, præripitur tempus addiscendo juri Romano impendendum. Igitur, ex quo non potuit in Principibus esse juris peritia, ex eo coacti quoque iidem sunt, judicia etiam maxima aliis committere. Secus quam antehac solitum, cum leges & consuetudines patrias nemo paulo intelligentior ignoraret, & pleraque ex æquo & bono componerentur. Huic rei consequens est mutatio circa diuturnitatem litium. Namque multum profecto lites illæ Principum solito factæ sunt diuturniores, ex quo per alios & coram aliis, quam qui sunt sui ordinis, litigare cæperunt, &c. Porro una cum legibus Romanis simul etiam ea in foro procedendi ratio, quæ Papali curiæ laudatur, opinionem in Germania accepit eximie prudentiæ pariter & æquitatis &c. Jam vero constat, cum aliunde, tum ex querelis Ordinum Imperii publicis, jam tum seculo quinto decimo effusis, eo tempore, quo leges Romanæ cæperunt pedem in Germaniam inferre, artis rabulariæ quoque sparsam in mores nostros sementem, uberrima fruge brevi divitem &c.

§. XI. Denique eadem *Differt.* §. 107. p. 323. dum remedia sup-
peditat, sic differit: Emendari fortassis poterit Germania, si in temere litigantes omnes, & seorsim in litium iniquos patronos gravissimis pænis animadvertatur, si iudicibus nihil ex partium sportulis aut muneribus sit expectandum, sed cogantur illi suis ex publico stipendiis esse contenti; si processus judiciarius ad priscam simplicitatem, qua tot seculis floruit Ger-
mania

manis, quæque in omnium veterum rerum publicarum optimarum foris, in suis Hebræorum ab ipso Deo fuit probata, si non omni ex parte, saltem potiore reducatur; si postremo quæcunque in controversiam trahi solent, singulis in locis legibus plebi etiam, quoad fieri potest, perspicuis definiantur &c.

§. XII. Sed quid ita cum Doctoribus juris fieret? Præprimis cum Academicis? Sudat hic Conringius de O. I. G. circa finem p. 244. ut ipsis persuadeat, eorum nihil interesse, etiamsi mutationes istæ contingerent. Tandem tamen libere subjungit: *Sed & licet scholæ velint in posterum fastidire illa Romana & Pontificia jura, quoniam pauci amant discere, quod in usum non est; Reipublica tamen commodissima esse hæc, quæ nos in medium consulimus, manifestum est. Et vero non ex scholarum improbo more componenda Respublica; sed hanc illarum normam oportet esse.*

§. XIII. Omnia, quæ hætenus recensuimus, Conringii sunt. Liceat duo verba addere. Fiat justitia, & pereat mundus. Fiat justitia & pereant Leguleji ac Rabulæ. Is vero alterutri classi accensendus Doctor juris, qui sublata Legulistica & Rabulistica, nil aliud didicit, unde Reip. inservire possit. Si qui sunt, quorum intersit, ut veritatis hujus defensione Studiosis non aperiatur oculi, illi humanissime invitantur ad opponendum.

T A N T U M.

Q. F. F. Q. S.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS,

De

RATIONE STATUS

Dissertationem XXI. & XXII.

De

PROTESTANTIUM STATU, ET DE JURE EMIGRANDI,

Cum adjuncta Quæstione

*An Philosophia communis tam Peri-
patetica quam Cartesiana Dogmatica
sit an Sceptica?*

Publicè ventilabunt

Die XXVI. Octobris M DC XCIII. horis antemer. a 10. ad 12.

& pomeridianis a 3. ad 5.

CHRISTIANUS THOMASIUS,

& Respondens

GOTTFRIED Scheuerer/

Serveſta - Anhaltinus.

L

QVÆ.

QUÆRO XI.

An Philosophia communis tam Peripatetica quam Cartesiana Dogmatica est,
an Sceptica?

Videtur plus quam Sceptica.

§. I.

Eripateticus. Spero hactenus te satis percepisse doctrinam de Prædicabilibus, jam ad alia in lectionibus nostris Logicis pergendum. *Discipulus.* Ignosce Præceptor, quod, antequam ad ulteriora progrediaris, quædam ex te quæram. *P.* Quære libere, erit gratissimum. *D.* Quid est Philosophia Sceptica & Dogmatica, & quomodo hæc duo genera Philosophandi a se invicem differunt? *P.* Cur ista quæris? Sæpe monui, quod non debeas in Sectis aliis curiosus esse, alias non magnos progressus facies in unica vera Philosophia, quam doceo. Dicam tamen. Philosophi *Dogmatici* dicuntur, qui aliquid affirmant vel negant, & verum aliquid esse, idque ab hominibus inveniri posse, asserunt. *Sceptici* contra de omnibus rebus dubitant, & nihil verum esse, aut si aliquid verum sit, id tamen ab hominibus inveniri non posse putant. Sunt vero *Sceptici duplicis generis*, alii *Academici*, qui veritatem quidem dari sed non inveniri posse dicebant, & hanc solam propositionem pro certo vera venditabant, nihil esse certum, seu nihil sciri; alii *Pyrrhonii* seu *Sceptici stricte dicti*, qui & verum non inveniri posse dicebant, & an aliquid verum sit, hæsitabant, nec illud certum esse dicebant, quod nihil sciatur. *Dogmatici* contra in varias sectas distribuuntur, quas inter eminuerunt olim illæ quatuor, *Platonica, Stoica, Epicurea, Aristotelica*, hodie vero sola præ reliquis merito

merito suo fulget Aristotelica tanquam inter stellas Luna minores. D. Adhuc unum lubentissime quærerem, si id cum Pace Tua fieri possit: *An Aristolica Philosophia, & quidem illa quæ hodie in Academiis docetur, Sceptica sit an Dogmatica?* P. Qualis hæc est quæstio? Jure Consulti quæstiones ejusmodi vocant quæstiones Domitianas. Quis ita absurdus esset, ut Aristotelicam Philosophiam haberet pro Sceptica, quæ tot egregias Disputationes suppeditavit contra Scepticos, quæ tanta cum constantia Dogmata sua defendit, & pro veritate doctrinæ suæ & refutandis adversariorum doctrinis nihil non suscipit.

§. II.

D. Nec ego contradico. Sed audiui tamen hominem, qui heri in conversatione familiari, serio defendere volebat, Aristotelicam Philosophiam quæ in Academiis docetur, plusquam Scepticam esse, quia Sceptici pugnaverint saltem adversus alios, imo non tam impugnauerint alios, quam contra eorum insultum se defenderint, ipsi vero permiserint quemlibet opinione sua frui, & eos certe qui de secta eorum erant non insectati fuerint. Sceptici item inserviebant hypothese, & cum disputabant, regulariter conclusiones eorum primis eorum principiis, aut accuratius primis eorum dubitationibus cohærebant. At Aristotelicam Philosophiam, dicebat impugnare non saltem alias sectas, sed & ipsam iterum in varias sectas pessimo more inter se litigantes secerni. *Scholasticam*, videlicet, & *Libere Philosophantem*, (si modo Philosophia simul libera esse possit & sectaria,) *Nominalem*, *Realem*, *Thomisticam*, *Scotisticam*, *Albertisticam* &c. Adhæc id maxime miserandum esse in Philosophia Aristotelica, quod fundamenta habeat Philosophiæ Scepticæ simillima, & his tamen fundamentis superædificet dogmata, qua ratione longe pejor connexio sit in Philosophia Aristotelica, quam in Sceptica.

§. III.

P. Ex Discursu tuo facile divinari possum, quis sit autor hujus calumniæ. Quis alius esset quam iste novator, qui sub larva Philosophi Eclectici est ipse periculosissimus Scepticus. Quoties te monui, o dilecte, ut tibi ab occulto veneno istius hominis caveres! Nil nisi apertissimæ calumniæ sunt, quas effutiit, & pos-

sem in iis refutandis centum rationes afferre, si dignæ essent ut refutentur. Talia enim narrando, aut audiendo saltem solidissime jam refutata sunt. Habent hoc omnes Sectæ, ut iterum nova Schismata facta sint ab iis, qui genuinam semitam deseruerunt, & pugnandum est pro veritate, quicquid etiam dicant errorum patroni, qui libertatem aliquam philosophandi ineptiis istis introducere satagunt. Et quæso quam apertissima injuria est, afferere, Philosophiam Aristotelicam habere fundamenta Philosophiæ Scepticæ simillima. Necessè est, ut omnem pudorem ejuraverit homo nequissimus, qui contra veritatem evidentissimam talia profert. Quid? Logica nostra, instrumentum istud instrumentorum, quo mediante semper prostravimus Scepticos, Cartesianos, Gassendistas, Spinofistas, Hobbesianos & omnes quoque in Theologia adversarios, Logica inquam hæc Sceptica esset? Logica quæ in ipsa statim definitione pro dogmate primario, quod Logica sit ars, non habitus, pugnat, hæc Logica esset fundamentum Philosophiæ Scepticæ simile? O Corydon Corydon!

§. IV.

D. Quæso ne irascaris. Nam quæ sequuntur Logicam nostram tangunt propius. Vel ideo enim dixit, Philosophiam Aristotelicam esse plusquam Scepticam, quia disciplinas Dogmaticas superædificarent Logicæ plus quam Scepticæ, quæ non doceret, quomodo quis consequi deberet veritatem, imo quæ de ea aperte desperaret. *P.* Quantæ injuriæ! Sed perge. *D.* Atque hanc assertionem ita se monstrare posse dixit. Non urgere se velle, quam incerta apud vos sint omnia in Logicis, & quantæ Disputationes per singula Logices vestræ capitula in utramque partem ventilentur: se saltem assumere velle ea, quæ fere unanimi consensu doceantur a Vobis. Communiter ventilari Syllogismum pro medio inveniendi veritatem. At Syllogismo veritatem inveniri non posse. Sive enim Syllogismum consideres formaliter bonum, quem solum Logica vestra doceat, eum posse conflari ex propositionibus falsissimis, sive etiam materialiter bonum, hunc non posse extrui, si non quis habeat quæstionem & medium terminum. At vero hoc pacto veritatem haberi ante Syllogismum, non per Syllogismum investigari. Deinde, ait, Veritatem in communi-

munibus Libellis Logicis dici esse finem Logices externum, finem externum vero definiri, quod sit talis finis, qui sit extra potestatem Artificis. Et itaque Veritatis inventionem ex mente vestra non esse in potestate Logici, hoc est, Philosophum per Logicam non posse invenire veritatem. Nec diffiteor Domine, valde me constrinxisse has rationes, ultimam potissimum. Quid si enim eam huic Syllogismo includerem:

Quæc. Philosophia ventilatur pro Dogmatica, & nullum suppetat instrumentum veritatem inveniendi, imo quæ in ea disciplina, quæ veritatis inventionem se docere profitetur, fatetur inventionem veritatis esse extra potestatem illius disciplinæ; illa Philosophia est plus quam Sceptica.

Atqui Philosophia Aristotelica ita comparata est. Ergo. quid Tu respondere velles? Ego enim non video quid responderi possit?

§. V.

P. Ah! jam de Te actum est. Venenum istius hominis jam totum te infecit. Qualis impudentia? Vix absolvimus doctrinam de Prædicabilibus, & tu me jam de universa Logica quasi examinare vis? Et non erubescis contra disciplinam a tot gravissimis viris, quibus ex quarto præcepto reverentiam debes, tam turpes ineptias proferre? Abi, abi ad Tuum istum Novatorem. Es enim indignissimus, ut responsio tibi ostendatur, quia eam ipse tu facillime posses invenire, nisi isto pestilentissimo veneno oculi mentis tuæ jam essent excæcati. Abi inquam, nam ego Te omnino defero. D. Me miserum! qui bona ex intentione dubium proposui, sine causa vapulo. Præceptorem amitto, virum alias optimum. Jam quo me vertam nescio.

§. VI.

Cartesianus. Salve adolescens optime spei. Audivi omnia quæ inter Te & Præceptorem acta sunt. Non despera. Sequere me. Ego te viam ducam qua sola ad veritatem itur, qua sola Sceptici efficacissime refutantur. D. Ago gratias decentes Vir Honoratissime pro benevole promisso officio. Tu vero qui es? C. Sequor vestigia acutissimi Cartesii D. Multa alias sed confuse audivi de ista Philosophia. Nisi grave sit, valde me tibi obstringe-

res, si methodum saltē aperire velles, qua Scepticos aggreditur
Cartesius, quia valde vereor, ne in Scepticam incidam Philosophiā.

§. VII.

C. Lubentissime faciam. Initio dubita. D. Bene, sed de quibus rebus? C. de omnibus. D. At quomodo dubitare possim v. g. me tecum jam loqui? C. Cur non? Annon putasti aliquando te videre baculum curvum in aqua, qui tamen fuit rectus? Ita etiam poteris dubitare an verum sit quod me videas. D. Mihi nulla videtur consequentia, quia infero a diversis, aut a particulari ad universale. Sed transeat. Quomodo dubitare possim quod v. g. habeam manus & pedes? C. Æque bene. Annon aliquando putasti in somno te habere cornua, aut manum esse abscissam? & tamen res aliter se habuit. D. Ita quidem est Domine, sed tum dormiebam. C. At nescis utrum dormias an vigiles. Quoties enim in somno te putasti vigilare? D. Videris iterum mihi male a somno ad vigiliam inferre. Nunquam enim vigilans putavi me dormire. Sed transeat & hoc. Quomodo dubitare possim de certissimis quibusdam axiomatibus v. g. Totum esse majus sua parte, aut de veritatibus Mathematicis v. g. bis duo esse quatuor. C. Imo vero, quia potest ens aliquod potentius te esse, quod te & in his deceperit. D. Atqui omnis internus assensus hic refragatur, qui potius dicitur impossibile esse ut in his & præcedentibus decipiat. Quomodo ergo de illis dubitare possem? C. Non poteris aliter evadere præjudicia, quæ in tenera juventute contraxisti. Neque dubitabis solum de his omnibus, sed utile quoque erit, ut illa de quibus dubitas, habeas pro falsis. D. Sed quomodo hoc possem, si ne quidem dubitare possum? Et quomodo pro falsis habere possum, de quibus dubito? Quia si pro falsis habeo, non dubito amplius. C. Imo hæc omnia facienda sunt, ut tanto clarius, quidnam certissimum & cognitu facillimum sit, inveniamus.

§. VIII.

D. Dic mihi serio Domine. Esne Scepticus an Dogmaticus? C. Sum utique Dogmaticus. Expecta saltē, mox audies quomodo post dubitationem de omnibus per *m* Cogito, ergo sum, Scepticos refutem. D. At tu potius expecta paulisper, ut antea videam, utrum Sceptico me committam an Dogmatico?
Videris

Videris esse plus quam Scepticus. Initio enim dubitas de omnibus. Idem facit & Scepticus. Deinde ea de quibus dubitas, simul negas. Eo temeritatis ne Scepticus quidem progrediebatur,

§. IX.

C. Confundis dubium Scepticum & Dogmaticum. Illud dubitat, ut semper dubitet: Hoc dubitat ut veritatem inveniat. D. Non confundo. Nego saltem dubium de omnibus rebus posse referri ad dubia Dogmatica. Qui enim dubitat ut verum inveniat, veri aliquid præsupponit, verum aliquod dari in quibusdam propositionibus certo persuasus est. Ergo non de omnibus dubitat. Qui vero de omnibus dubitat, quomodo potest dicere se dubitare, ut veritatem inveniat, præprimis si omnia pro falsis habeat? Est enim apertissima contradictio, omnia habere pro falsis ut aliquid verum esse deprehendam. Et considera quæso: annon methodus tua eo me perducatur, ut incipiam Scepticus esse, ut Scepticus esse desinam. Jam si semel sum Scepticus, impossibile est ut supposito hoc principio Dogmaticus fiam, quia jam istud commune & indemonstrabile postulatum Dogmaticorum omnium, dari aliquid verum, eo ipso quo de omnibus dubito, sustuli. Et ut videas te nihil agere posse methodo tua erga Scepticos, assumam in Tui gratiam illud tuum principium. Dubito de omnibus & ea pro falsis habeo, quid tum postea?

§. X.

C. Atqui dum dubitas, tamen cogitas. D. Nescio, quia dubito de omnibus. C. Atqui de hoc non poteris dubitare, quia impossibile est ut, dum dubites, non cogites. D. Fortasse possibile est: quia dum videbam baculum in aqua, cogitabam etiam illum curvum esse. Ergo si una cogitatio me decepit, non est fiducia ponenda in cogitationibus. C. Tamen non poteris non cogitare. D. Sæpe deceptus sum, quod putaverim me nihil cogitasse, & tamen postea admonitus recordatus sum me cogitationis fuisse oblitum, ergo possum etiam decipi, si putem me cogitare, ut dum hoc puto, non cogitem. C. Infers a diversis. Cogitas utique. D. Forte. Forte etiam non, quia poterit aliquod ens potentius me esse, quod me etiam decipiat, si putem me cogita-

re C. Minime. Nam fallat me quantum potest, nunquam tamen efficiet, ut nihil sim, quamdiu me aliquid esse cogitabo.

§. XI.

D. Si Scepticum continuare vellem, saltem perpetuo tibi contradicerem. At satis quidem istam personam sustinui, jam ad me redeo, & regero. Fallat me quantum potest, nunquam tamen efficiet, ut totum non sit majus sua parte, ut bis duo non sint quatuor, ut ego integer & vigilans non habeam manus ac pedes, ut baculus extra aquam rectus sit curvus, ut nos jam non loquamur invicem. Ergo non est dubitandum de omnibus. Ergo falsa est tua methodus. Ergo non opus est, ut plusquam Scepticus fiam, ea fine ne fiam Scepticus, præpimis cum Sceptico plane non sit disputandum, quia hoc æque frustraneum est, atque, quod communiter profertur, quod Scepticus verberibus erroris sit convincendus, de quo tamen jam quidem differere nolo.

§. XII.

C. Falleris optime Adolescens, & quantum percipio, mentem meam non recte percepisti. Qui Mathematici non sunt, non possunt ista percipere bene, forte alio tempore fies ad hæc cognoscenda magis habilis. D. Hoc audiui commune effugium Dominorum Cartesianorum. Sed hoc indicium malæ causæ est. Misera philosophia, quæ non potest intelligi, nisi ab assecclis. Quæ hætenus differuimus, Mathesin præcedunt, quia jussisti & de veritatibus Mathematicis dubitare. Ego ista Fundamenta Philosophiæ meæ ponam. Male agit, qui sine firma ratione & cum primis veritatibus connexa quid certo asserit, ut fit in Philosophia vulgari. Et male agit, qui sine justa ratione de re aliqua dubitat, ut fit in Philosophia Cartesiana.

T A N T U M.

^{Q. F. F. Q. S.}
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
CELEBERRIMI AUTORIS

De

RATIONE STATUS
Dissertationem XXIII. & XXIV.

De

JURE EMIGRANDI ET TOLE-
RANTIA DISSIDENTIUM,

Deque

TERRITORIALI POTESTATE CIR-
CA REGIMEN SECULARE

Item de

FORMA ET REFORMATIONE AC
DECREMENTO IMPERII,

Cum adjuncta Quæstione

Quid sit accidens Prædicamentale?

Quid attributum & modus Cartesianorum?

Publice ventilabunt

*Die II. Novembris M DC XCIII. horis antemer. a X. ad XII. & pomeri-
dianis a III. ad V.*

CHRISTIANUS THOMASIUS,

& Respondens

ANTHONIUS GUNTHERUS Winckelmann /

Oldenburgensis,

M

QUÆ.

RATIONE STATUS

PER EMIGRANDI ET TOLE

TER RITUALI POTESTATE CIR

FORMA ET REFORMATIONE AC

QUOD SE DEBEAT PER

CHRISTIANUS THOMAS

ANTHONIUS GUNTHERUS

QUE

QVÆRO XII.

Quid est accidens prædicamentale?

Quid attributum & modus Cartesianorum?

Ego nescio.

§. I.

Uæfivimus quæstione I.
quid sit Substantia? Hactenus nemo certam
definitionem nobis tradidit. Liceat jam pro-
gredi ulterius, & quærere etiam de accidente.
Communis enim Peripateticorum doctrina est;
Ens esse vel substantiam vel accidens. Com-
munis doctrina est, accidens esse vel prædicabile vel prædica-
mentale. Prædicabile, quod opponitur rei essentia, prædica-
mentale, quod opponitur substantia. De prædicamentali au-
tem nobis sermo est. Utrumque accidens Græce *συμβεβηκός*
dicitur: Uti utrumque quod utrique huic accidenti ex com-
muni doctrina opponitur, (scilicet essentia & substantia,) Græce
ἁπλόα audit.

§. II.

Atque hic præmoneo, me distinctionem illam inter acci-
dens prædicabile & prædicamentale, inter substantiam & acci-
dens, supponere atque indulgere Peripateticis, utrumque dari.
Nam multas alias possem afferre rationes, cur jure dubitem, an
unquam Aristoteli fuerit cognita Substantia ab Essentia diversa;
& adeo, an unquam cognitum fuerit ipsi accidens prædicamen-
tale diversum a prædicabili. *ἁπλόα* regulariter essentiam deno-
tat, & ita apud Platonem communiter sumitur, Reddenda

M 2

ergo

ergo foret ratio peripateticis, cur vocem ἁσίας apud Aristotelem per *substantiam* explicaverint, & hanc substantiam *essentia* contradistinxerint, cum tamen loca, ubi Aristoteles de ἁσία ex professo loquitur, ut in categoriis, capite περὶ ἁσίας & in lib. 4. Metaphys. c. 8. ἁσία ποσαχῶς λέγεται commodissime possint de essentia etiam intelligi, (præprimis si notes, essentiam vel sumi pro ipso ente reali, vel pro idea, qua homo ens reale concipit.) Ex quo capite obiter in usum sequentium illud notes, quod Aristoteles videatur ἁσίαν, quam vulgo substantiam reddunt, restringere ad corpora. Deinde quod accidens attinet prædicamentale, in ipsis categoriis, ubi tamen sedes materiæ erat de accidente prædicamentali, sive de prædicamento accidentis, nihil apud Aristotelem deprehendi. In lib. 4. Metaphysicorum cap. 30. seu ult. iterum ex professo de accidente tractat: quot modis dicatur accidens: & incipit: *Accidens est, quod inest alicui.* Sed videtur mihi & hoc caput saltem de accidente prædicabili loqui, quamvis verba ultima dicti capitis sint maxime obscura. Certe non arbitror perspicue posse doceri, intelligi accidens tale, quod sub se comprehendat novem categorias reliquas.

§. III.

Sed uti dixi, transeat illa quæstio de Aristotele. Concedo peripateticis dari accidens prædicamentale, & exemplum do: quantum, quale &c. Quoniam autem potest lis oriri, utrum ens aliquod debeat ad substantiæ an accidentis classem locari, nec possum litem istam dirimere sine justa definitione, quæro, quid est accidens? Non pigebit autem hic ea præmonuisse, quæ notavimus §. præced. Si enim Aristoteles ignoravit istud accidens prædicamentale, neque definitio ejus etiam quærenda est apud ipsum. Ergo quæramus apud Sectarios Aristotelis. Ita vere communiter definiunt: *Accidens prædicabile est, quod potest adesse & abesse sine subjecti corruptione.* Desumpta est hæc definitio ex Isagoge Porphyrii, deque ea nihil addo. *Accidens prædicamentale est, quod inest alii (i. e. substantiæ,) tanquam subjecto.* Unde hæc definitio fit, nescio. Si ex libro 4. Metaph. c. 30. esse debet, recur-

recurrat obiectio mea in §. 2. Sed sit, unde sit: quæro fufius, quid est: *inesse alicui tanquam fubjecto*? Respondent: *ita inesse alicui rei, ut fine illa re non fit*. Ita communiter explicatur. Hic ingenuè fateor, me nescire, quid dicant, imo videri potius, falsam esse definitionem accidentis.

§. IV.

Hoc ut intelligatur eo melius, fuppono jam, novem reliquas categorias esse debere accidentia prædicamentalia. Ad *quantitatem* refertur oratio, numerus, tempus, locus. (an bene? jam non disputo.) Locus non inest rei, sed est extra rem; tempus & numerus rebus non infunt, nam v. g. dum sum quadraginta annos natus, quadraginta anni non infunt mihi, sed perierunt, dum sum tertius in ordine aliquo, tertium illud vel numerus ternarius mihi non inest. Oratio ore prolata, quæ hic intelligitur, antequam proferretur, inerat mihi quidem, sed prolata, non amplius inest. Inter *qualitates* forma & figura non inest rei, sed eam terminat, & ideo, quia terminat, extrinsecum quid dicitur. Qualitates fenfiles male dicuntur inesse rebus, cum jam dudum a novioribus demonstratum fit, v. g. nullum colorem esse in re, sonum, humidum, calorem, frigus &c. provenire a motu rei, aut dispositione externa partium. *Relatio* non inest rei, quia viejus res refertur ad aliam extra se. *Actio*, certe tranfiens est motus proveniens a substantia, ergo non inest; *Passiones* pleræque tangunt faltem substantiæ extrinsecum, ergo non infunt. *Quando & Ubi* pertinent ad tempus & locum, de quibus jam diximus. *Situs* non inest, neque enim fessio, neque ambulatio, neque statio mihi inest. *Habitus* non inest. Si nudus sum, nihil inest, si vestitus sum, extra me quid est; si calceatus sum, nec calceus nec calceatio infunt. Et tamen hæc omnia sunt accidentia. Ergo vel accidentia non infunt substantiis, vel non intelligo, quid fit inesse, & iustam causam habeo quærendi definitionis istius explicationem.

§. V.

Ulterius. Si accidens est, quod est in alio tanquam in fubjecto, fequitur *fubstantiam esse accidens*. Si id, cui alterum inest,

tanquam subiecto, est substantia, sequitur *accidens esse substantiam*. Probo consequentiam utramque uno exemplo. Creaturae omnes sunt in loco & tempore, tanquam in subiecto. Ergo locus & tempus erunt substantiae, & creaturae accidentia. Probo, quod sint tanquam in subiecto, quia sine loco & tempore nullae creaturae esse possunt. Probo, quod non esse possint, quia per *esse* hic (in propositione: Id est in alio tanquam in subiecto, quod sine illo alio *esse* non potest,) non intelligitur concipi, sed existere. Nam virtus, albedo &c. concipi potest sine respectu ad aliquod subiectum, sed non existit sine subiecto. At vero nec creaturae existere possunt sine tempore & loco. Ergo rursus non intelligo, quod sit accidens praedicamentale.

§. VI.

Nescio, an has difficultates subodorati fuerint Cartesiani, quod communiter cum magistro suo abstineant voce *accidentis*, & loco ejus *modi* aut *attributi* vocem adhibeant. Utinam vero per istos terminos *modi* & *attributi* rem non implicent magis quam explicent. Ipforum singulorum sententias evolvere nolo, quia dulcius ex ipso fonte bibuntur aquae. Ita vero Cartesius *Part. 1. Princip. Philos. n. 48. seq. (1) Quaecunque sub perceptionem nostram cadunt, vel tanquam res rerumve affectiones quasdam consideramus, vel tanquam aeternas veritates, nullam existentiam extra cogitationem nostram habentes. (2) Ex iis, quae tanquam res consideramus, maxime generalia sunt substantia, duratio, ordo, numerus, &c. (3) Non autem plura quam duo summa genera rerum agnoscio, unum est rerum intellectualium &c. sive ad substantiam cogitantem pertinentium; aliud rerum materialium, sive quae pertinent ad substantiam extensam &c. (4) Cum autem agnoscimus, fieri non posse, ut ex nihilo aliquid fiat, tunc propositio haec: Ex nihilo nihil fit, non tanquam res aliqua existens, neque etiam ut rei modus consideratur, sed ut veritas quaedam aeterna, quae in mente nostra sedem habet, vocaturque communis notio, sive axioma. Cujus generis sunt, impossibile est idem simul esse & non esse &c. (5) Quantum autem ad ea, quae tanquam res vel rerum modos spectamus, opera pretium est, ut singula seorsim*
confi-

consideremus. Per substantiam nihil aliud intelligere possumus &c. (vid. quæ excerptimus quæst. 1. thes. 5.) (6) Ex quolibet attributo substantia cognoscitur, sed una tamen est cujusque substantiæ præcipua proprietas, quæ ipsius naturam essentiamque constituit, & ad quam aliæ omnes referuntur. Nempe extensio in longum, latum & profundum substantiæ corporeæ naturam constituit, & cogitatio constituit naturam substantiæ cogitantis &c. (7) Duratio, ordo & numerus a nobis etiam distinctissime intelligentur, si nullum iis substantiæ conceptum affingamus, sed putemus, durationem rei cujusque esse tantum modum, sub quo concipimus rem ipsam, quatenus esse perseverat, & similiter nec ordinem nec numerum esse quicquam diversum a rebus ordinatis & numeratis, sed esse tantum modos, sub quibus illa consideramus. (8) Et quidem his per modos plane idem intelligimus, quod alibi per attributa vel qualitates. Sed cum consideramus substantiam ab illis affici vel variari, vocamus modos, cum ab ista variatione talem posse denominari, vocamus qualitates, ac denique cum generalius spectamus, tantum ea substantiæ inesse, vocamus attributa. Si verba adspicias, videtur hic omnia Cartesius clare & distincte proposuisse, si rem, ego quidem fateor, me nihil plane intelligere, neque graviter ferent Cartesiani, si ipsis sequentia proponam dubia, occupata circa istas quatuor voces, quibus hic utitur Cartesius: *Res, rei modus, attributum, æterna veritas.*

§. VII.

Quæro I. An *æterna veritas* differat a re & rei modo? Videtur affirmandum, ob verba expressa in n. 1. & 4. excerptorum. Videtur negandum, quia dicit Cartesius, utrobique eas in mente nostra sedem habere, ergo sunt modi mentis. Quæro II. An *res* & substantia sunt idem? Videtur affirmandum ob num. 3. item num. 5. verbo: *seorsim*, junctis verbis: *Per substantiam autem.* Videtur negandum, quia sub re comprehenditur duratio, ordo, numerus. n. 2. quæ non sunt substantiæ n. 7. Quæro III. An *res* & *rei modus* differunt? Videtur affirmandum, ob n. 1. 3. 5. 8. Videtur negandum, quia duratio & res est per n. 2. & rei modus per n. 7. Quæro IV. An *modus, attributum* &c. idem est cum eo, quod vulgo dicitur accidens? Videtur affirmandum per n. 8. & po-

potissimum ibi verba finalia. Videtur negandum, quia duratio, numerus &c. sunt accidentia, & tamen sunt Cartesio res ipsa durans & numerata *n. 7.* Quæro V. An *attributum & modus* differunt realiter? Videtur negandum, per *n. 8.* Videtur affirmandum, per *n. 6.* & quia communiter a Cartesianis attributum dicitur aliquid nobilius esse modo. Quæro VI. An *attributum sit res an rei modus?* Videtur esse ipsa res, quia Cartesius alibi dicit: mentem & corpus, quæ sunt res per *n. 3.* esse ipsam cogitationem, ipsam extensionem, quæ sunt attributa per *n. 6.*

§. VIII.

Si hæc dubia non resolvant Cartesiani, tota earum philosophia non intelligi potest, ut quæ his notionibus est superstructa. Puto autem esse talia dubia, quæ non aliter resolvi possint perspicue, quam si clara & distincta definitio rei, attributi, & modi detur, quam quæro.

§. IX.

De usu vero quæstionis præsentis non puto esse, quod rideant Philosophi Peripatetici, quamvis aliqua Facultas talis Philosophica in Academia quadam vicina, censura sua approbaverit risum nonneminis intempestivum super quæstione, quid sit substantia?) Si enim dubia mea non resolvant, forte quæstiones meæ, si ita, uti incepti, sum perrecturus, destruere possent omnia eorum prædicamenta, & imo totam scalam prædicamentalem substantiæ, cui tota eorum Physica & Pnevumatica est superstructa.

T A N T U M.

Thomasius, Christian,

Christiani Thomasii ... Quaestionum promiscuarum historico-philosophico-
iuridicarum in Academia Fridericiana Anno 1693 publice ventilatarum
maximam partem paradoxarum Dodecas

Halae Magdeburgicae [1693]

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/Philos.3502

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11112016-1